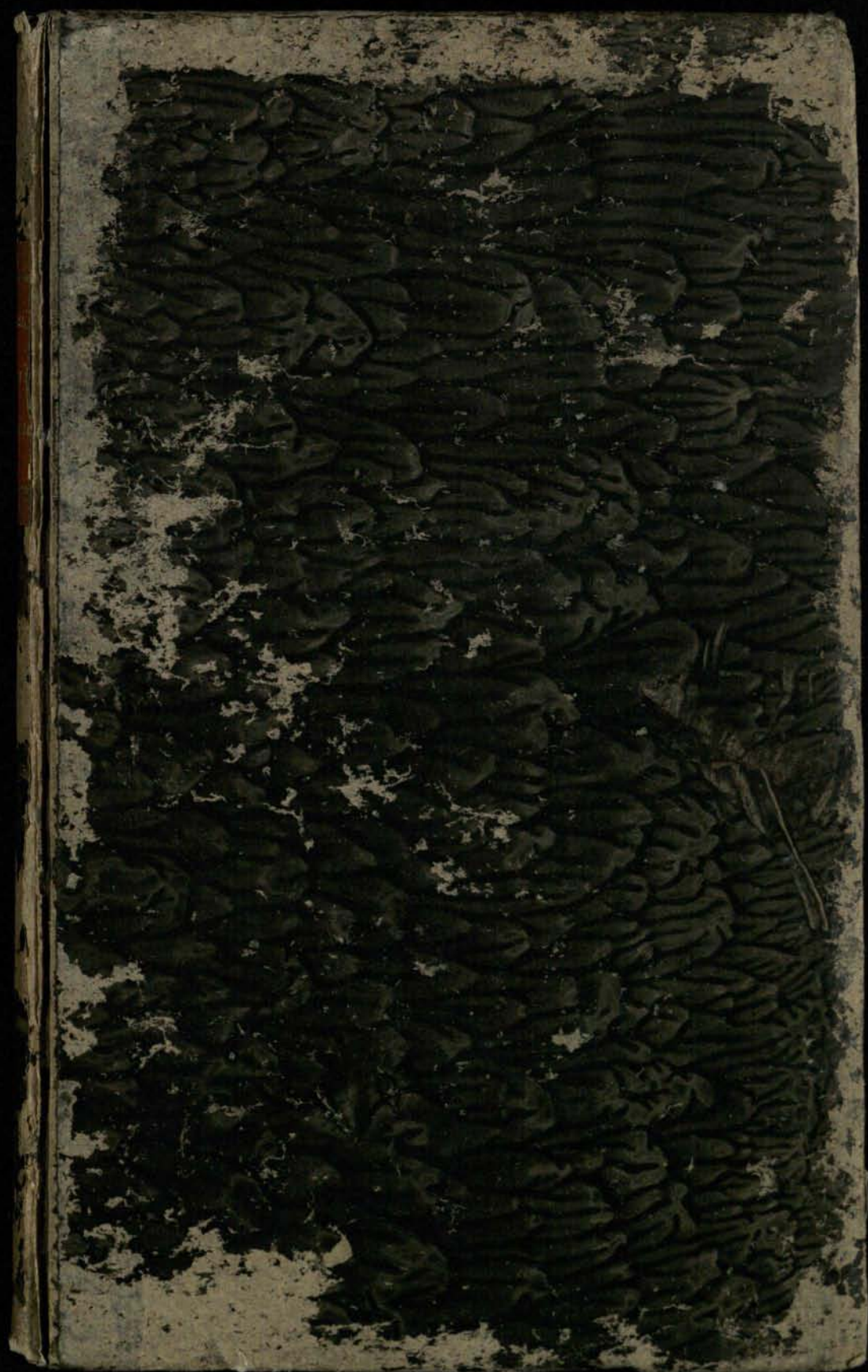

Paris 25/9.
London 2/9 88.

SILESIAE SACRAE ORIGINES,

QUAS

SS. THEOLOGIAE PROFESSIONEM
ORDINARIAM

IN

UNIVERSITATE LITTERARUM VRATISLAVIENSI

SUSCEPTAM INDICANS

SCRIPSIT

C. I. HERBER,

PHILOSOPHIAE ET THEOLOGIAE DOCTOR, HUIUSQUE PROF. P. O., SOCIETATIS
SILESIAC. PATRIAE CULTRIC. MEMBRUM.

ADNEXAE SUNT TABULAE CHRONOLOGICAE IN ANNALES
HISTORIAE DIOECESANAE.

VRATISLAVIAE

SUMTIBUS IOSEPHI MAX

MDCCCXXI.

REVERENDISSIMO

AC

ILLUSTRISSIMO

ECCLESIAE

CATHEDRALIS AD S. IOANNEM
VRATISLAVIAE

CAPITULO,

VIRIS EGREGIIS, EXIMIIS, DE RE ECCLESIA-
STICA OMNI RATIONE MERITISSIMIS,

LIBELLUM HUNC ADSCRIPSIT

AUCTOR.

Lectori Auctor.

Pauca, quae de instituti nostri ratione praemoneamus, percipe lector amicissime! nec disquisitionunculas tales praefari operae pretium videtur. Dulce tamen est et amoenum, maiorum premere vestigia, moresque parentum laudabiles sequi atque imitari.

Habet sane orbis litterarum ex omnibus coetibus, qui Christi salvatoris divini dogmata profitentur, viros celeberrimos atque eruditissimos, qui conscribendis rebus historiae ecclesiasticae universalis insignem, imo maximam navarunt operam. Revolve in sinu ecclesiae nostrae volumina amplissima *Baronii* imprimis, *Natalis Alexandri*, *Fleurii* et *M. Dannenmayri*, qui in certamine litterario a Iosepho II., imperatore gloriosissimo instituto, historiae ecclesiasticae laurea condecoratus est. Aut si illos adire placeat, qui aliam vitae aeternae consequendae incedunt viam, consule prae caeteris libros, quos *Mosheimius*, *Schroeckhius*,

Henkius, aut illi quorum *Hottinger* et *Basnage* nomen est, elaborarunt praestantissimos. At nec parem, nec tam assiduam diligentiam experta est ea historiae ecclesiasticae pars, quae *specialis* aut si mavis *particularis* audit, illa nimirum, quae originem, fata et progressus ecclesiae imperii alicuius, aut dioecesis tractat. Non mirum ideo nostra adhuc aetate desiderari opusculum, quod origines et eventus historicos episcopatus *Vratislaviensis* celeberrimi, ac, si vel numerum Catholicorum vel ambitum spectes, vastissimi, accurato systematicoque narret modo, resque omnes memoratu dignas uno in conspectu lectori erudito traderet. Non defuerunt quidem antistites eximii, qui viros hac in re versatissimos ad opus tam egregium ac laude dignissimum incitarent, imo praemiis propositis instigarent. Reliquit beatae memoriae *Martinus* episcopus *Cromero*, qui illi a consiliis intimis erat, nummos sat multos, qui consignandae historiae dioecesanae auctorem praemio ornarent; at dolemus opus illius aut temporum iniuriis interiisse, aut, quod videtur, lucem omnino non adspexisse. Nec tandem viri de rebus historiae silesiacae meritissimi, a *Dlugosso* iam historiae Polonorum patre,

accusari possunt, in enarrandis rei publicae gestis atque eventibus omississe simul res memorabiles, quae in ecclesia patriae acciderunt, memoriae posterorum gratissimae mandare. Magnam earum, lector suavissime! si *Dlugossi*, *Miechovii*, *Cromeri*, *Sommersbergii* aut aliorum chronica perscrutari lubeat, invenies congeriem. Desideratur tamen ordo rerum narrandarum, desideratur discretio rerum memorabilium ab illis, quae minoris sunt momenti et gravitatis.

Quum ministerium regis piissimi ac clementissimi sapientissimum, cui rerum sacrarum studiorumque cura demandata est, ab illis, qui publicum in academiis docendi munus suscipiunt, disquisitionem literariam, eruditionis ac ingenii dexteritatisque docendi testem, postulat, iam non erat, quod de eligendo dissertationis nostrae themate diu fluctuaremus. Propositum illud alia adhuc suasit ratio. Non alia certe quam nostra aetate viri eruditissimi, quorum nomina in opusculi decursu passim invenies annotata, maiorem impenderunt diligentiam in inquirendis originibus religionis christianae in Silesiae pagis; sed diversam plane ac maioribus nostris adversantem de iis tradiderunt opinionem viri gravissimi.

Quorum dissidentes inter se sententias componere, et quae earum sit vera dicere, nec id praeterire res ipsa et occasio monuit atque iussit. Accipe ergo, lector benevole! opusculum sacras patriae nostrae exhibens origines, praecursorem tanquam amplioris ac maioris.

Naevorum, qui invitis et in magna studiorum mole sudantibus non pauci per decursum libelli adrepserint, veniam facilius impetrabimus, si secum ipso quivis reputaverit, expeditius multo esse alienos intueri errores, quam proprios non committere.

Faxit Deus T. O! ut ex hoc nostro labore ad communem fructum et emolumentum non nihil redundet. Quod si impetaverimus, operae praetium a nobis esse factum existimabimus.

Scribebamus.

S e c t i o I.

§. 1.

Quae nonnulli, non ignoti nominis auctores ¹⁾ adserere, imo adductis etiam in sententiam suam Irenaei, Tertuliani, Hieronymi ²⁾ aliorumque testimoniis probare ac defendere sint ausi, maiores nostros seculo iam secundo, Christi, salvatoris generis humani aeterni ac omnipotentis praecepta secutos, eiusque sacra amplexos fuisse, fabulam adeo sapiunt, ut vix imperitissimi rerum historicarum fidem mereantur. In eundem censum referenda sunt, quae de conversione provinciae nostrae cura et studio *Ludovici Pii*, Imperatoris, circa annum *IOCCCXXX.*, facta, de monachis illis iam temporibus in Silesia degentibus, aut de Arianismo ibi vigente narratur, aut potius, ne dicam, fabulantur ³⁾. Nec ipsi, qui tales tanque hypotheticas, vix loco aliquo in historia critica dignas superstruant opiniones, religionem christianam paulo post in Silesia rursus fuisse extinctam, memoriamque omnem illius deletam, infutiantur. Quibus perpensis riteque ponderatis iam non est, quod contendere dubitemus, ante annum *IOCCCCCLXV.* nulla sanioris Christi Apostolorumque doctrinae certa in Silesia reperiri, nec inveniri posse vestigia, quum ex illo primum tempore, quo doctrina saluberrima parentibus nostris innotuit, cum religione vera atque divina literae simul et studia in Poloniam illata, monumentaque gentis historica maiori cum diligentia sint conscripta et examinata. Mille adhuc annis post Christi, servatoris nostri benignissimi adventum patria nostra cultu deorum, quorum nomina a variis auctoribus ⁴⁾ varie pronuntiantur, idolorumque vanitate

Anteannum
IOCCCCXV.
certa christi-
anarum reli-
gionis in Si-
lesia non
inveniri
vestigia.

¹⁾ e. g. *Schlesische Kirchen-Historie*, worinn der Schlesier unterschiedliche Religionen und Gottes-Dienste, welche sie sowohl im Heiden- als Pabstthum, und nach erfolgter Reformation bis dato gehabt, kürzlich vorgestellt wird u. s. w. Frankfurt. 1708. 8. Th. I. S. 92 folg. *Schles. histor. Labyrinth*. S. 300.

²⁾ ad Fretellam, Marcomanorum reginam.

³⁾ Nec melioris farinae omnique critica ratione destituta est narratio, *Rolandum*, Comitem Palatinum, sororis Caroli M. filium Bolkenhayanum venisse, civitatisque ac regionis adiacentis incolas armis ad religionem christianam compulisse.

⁴⁾ *Hees*, *Plins*, *Triglaß*, *Tybelin*, *Zerbenoch*, *Dieth*, *Düd*, *Dut*, *Alzik*, *Kreba*, *Obogo*, *Lohm*, *Thod*, *Thor*, *Thür* etc. — „Nam

devicta erat et constricta. Habebant et arbores et qualuor elementa fana sua suumque cultum. ⁵⁾

§. 2.

Miecleslaus. Saeculo primum decimo iam in finem vergente Polonorum gens, cuius imperio Silesia tum parebat, christianam religionem persuaderi sibi passa est, quum ducentis amplius annis Germaniae adiacentis populi, infessa S. Bonifacii opera consociorumque illius studio religionis divinae sacris iam essent addicti. *Mieszko* ⁶⁾, aut si christianum audire mavis nomen, *Miecsław*, nomen est principi ad sidera usque colendo, ac summa, qua possumus, laude celebrando, qui tum Poloniae Silesiaeque gessit gubernacula, cuius beneficio parentes nostri doctrina coelesti sunt imbuti. ⁷⁾ Fuit *Miecsław* aut *Mie-*

antea *Solem*, *Lunam*, *Jovem*, quem illi *Jessam*, *Plutonem*, quem *Lacton*, sive *Lactonem*, *Cererem*, quam *Niam*, cuius templum Gnesnae celeberrimum erat, *Venerem*, quam *Marzanam*, *Dianam*, quam *Zicvoniā*, et *Lactum Poletumque*, Romanorum *Castorem* et *Pollucem*, *Auram* quoque, quam *Pogswid* lingua sua appellabant, cultu divino (parentes nostri) colebant. *Alex. Guagninus* histor. Polon. Francof. 1584. 8. p. 69. — *Mart. Hanke* antiquitates de Silesiorum nominibus. Lips. 1702. 4. pag. 24—43.

⁵⁾ cf. *Gottfr. Ferd. Buckisch* *Προλεγόμενα* *Schlesischer Kirchenhistorien*. Neßß 1685. 4. p. 1.

⁶⁾ nat. 931.

⁷⁾ Magna in literis manuscriptis et libris excusis obtinet dissensio de modo scribendi nominis ducis huius piissimi, ut vix certum quid definiri possit; quae diversitas nonnisi e falso pronuntiandi modo, e describentium slavicae linguae imperitorum errore, aut tandem e more puerorum nomina per blandiloquentiam vel diminutive proferendi aut contrahendi, orta est. — *Mieszko* puero videtur fuisse nomen, quod septenni, cum tonderetur, impositum est, in Polonorum idiomate sonans *turbatio*, *confusio*, *commotio*, quod coecitate sua patre defuncto maiorem turbationem et confusionem regno esset illaturus, verentibus proceribus et nobilibus, ne eadem turbatio, quae post mortem *Pompili* aut *Pipili* imperium pervasisset, Poloniam rursus esset invasura — aut ut christiani, minus tamen vere malunt scriptores — cf. *Cronica Principum Poloniae cum eorum gestis* apud *Sommersberg* Silesiacar. rer. scriptor. ed. Lipsiae 1600. Tom. I. p. 17. quod *conversus ad fidem diabolum fecisset turbare*. Ita quoque scripsit *Długossus* seu *Longinus* aut *Lominus*, Cracoviensis ecclesiae canonicus, seculi XV. scriptor Polonorum in rebus historicis praestantissimus, in *Historia Polonica* ed. Lips. MDCCXI. p. 87. et alib. Alias scribitur *Mecislaus* ap. *Balbinum*, S. I., in epitome rer. Bohemic. Pragae MDCLXXVII. fol. lib. II. c. 7. p. 116 et al.; *Mesko* ap. *Sommersb.* I. c. p. 650; *Mescko* in *Boguphal* II. (+ 1255. id. Februarii.) Episc. Posnaniensis chron. Polon. ap. eund. T. II. p. 24; *Mescho* ap. *Dithmarum*; *Messicko* ap. *Sommersb.* T. I. p. 16; *Messzka* in *Boguphal* I. c. *Miesko* ap. *Sommersb.* T. I. p. 726; *Miessico*; *Mesico* ap. *Melchior. Goldast* in commentar. de regni Bohemiae incorporatarumque Provinciarum iuribus ac privilegiis. Francof. ad Moen. MDCCXIX. lib. V. c. 1. p. 106. *Miseto* in *Dithmari Merseb.*

ceslaus unicus filius *Zemomyslai* ⁸⁾, a nativitate coecus, quod ingentem parentibus adtulit dolorem, quum mater sterilis putaretur, nec spes esset eam alium esse enixuram filium. Recepit tamen *Miecleslaus* inopinato, divina adiuvante gratia visum, quum septennio expleto iuxta ritum nationis suae gentilem Gnesnae tonderetur. Scriptores christiani paene omnes faustum hoc omen fuisse dicunt, regnante illo nationem Polonicam lucem evangelii esse conspecturam. ⁹⁾ Nobis tamen arridet responsio ab ariolis et aruspibus a *Zemomyslao* interrogatis data, regionem Polonorum principum et nobilium pravis moribus et ignavia coecutientem tenebrescentemque, filii eius virtute et singulari prudentia illustrandam fore et ad culmen maximi honoris evehendam.

§. 3.

Postquam *Miecleslaus* vices regendae gentis Polono-Dobrawarum suscepisset, septem pellicum amore carnali detentus ¹⁰⁾, nec tamen ex aliqua earum filium, futurum in imperio successorem, procreavit, quod non levi principis animum affecit dolore. Christianorum clam in aula sua morantium ¹¹⁾ persuasionibus hinc adductus, ut re-

chronic. ed. Io. Aug. Wagner. Norimb. MDCCCVII. p. 36; *Mieszko* ap. *Vincent. Kadlubko* hist. Polon. Dobromili 1612. 8. lib. II. ep. 9. p. 122. et saep. *Miesca* ap. *Balbin.*; *Myeska*; *Myska*; *Misca* et *Mistica* ap. *Witechind*. In sacro baptismatis fonte mutatum est nomen *Mieszko* in *Miecsław* ap. *Długoss.* I. c. p. 91. aut *Mieczslaw*, quod slavicum est, lat. *Mieslaus* ap. *Sommersb.* T. I. p. 258. 726. et in *Ioach. Curaci* gentis Silesiacae annalibus; *Witeberg.* MDLXXI. p. 29. *Miecleslaus*; *Miecsław* ap. *Sommersb.* T. II. p. 200. ex *Henelio*; *Micislaus* ap. *Sommersb.* I. c.; *Mieczslaus*; *Myczlus*, ut cernitur in *Ioannis Longini*, Canonici Cracoviensis senioris, chronici Episcoporum Smogorzoviensis, et Rytzinensis, quae nunc Vratislaviensis appellatur, Ecclesiae etc. — MSS., quod mihi praesto est e bibliotheca Reverendiss. Capituli Vratisl. — ab. init.; typis exscriptum in *Sommersb.* T. II. p. 158. ubi tamen male extat *Mietzlai*.

⁸⁾ Ita nomen hoc scripsit *Długoss.* I. c. p. 87. et al. — *Symomislaus* ap. *Sommersb.* T. I. p. 16. *Semomislaus* ibid. p. 648. et apud *Buckisch* I. c. p. 2. *Zemomistus* ap. *Sommersb.* T. II. p. 200. aut *Zemomystus* ap. *Vincent. Kadlubko* I. c.

⁹⁾ cf. *Długoss.* I. c. p. 87. — *Schickfusii* *Neu vermehrte Schlesische Chronika und Landes-Beschreibung*. Iena. fol. — *Sommersb.* T. I. p. 17. 649. 726. *Curaci* I. c. p. 29.

¹⁰⁾ cf. *Chronica Polonorum* ap. *Sommersb.* T. I. p. 4. — *Vincent. Kadlubko* I. c. p. 121. coniuges eas nuncupabat „quibus nocturnales variare vices consueverat.“

¹¹⁾ quos *Herbertus* [Boemos fuisse scribit. *Cromer.* de orig. et rebus gestis Polonorum. lib. III. pag. 433. T. III. Scriptor. Polonorum. ed. *Pistor.*, qui scripsit iam ante an. 965. Christianos in densis silvis habitasse, cultumque sacrum habuisse.

pudiatis pellicibus christianam principem in matrimonium duceret, ex qua abdicato idolorum cultu certe prolem suscepturus esset, legatos misit ad *Boleslaum I.*, Bohemiae ducem, germanum et interfectorem *S. Wenceslai*, filiam eius *Dobrawam*¹²⁾ e matre *Brena* in matrimonium sibi expetens. Quibus ille respondet, sine scelere christianum et Deo vero sacrum sanguinem nisi christiano Principi misceri posse; proinde si in amicitiam suam *Mieceslaus* ingredi cuperet, christianis sacris ipse et subditi eius initiarentur, tum filiam esse accepturum cum dote.¹³⁾

§. 4.

Conversio
Poloniae
Silesiaeque.

Quo responso accepto dux, quum haesitaret, statim primicerorum regni sui convocavit senatum, sententiaque ob diversas consultantium opiniones in alteram diem dilata, omnes tandem unanimiter de suscipienda religionis sanctissimae doctrina consilium capiunt.¹⁴⁾ Non desunt, qui ut rei maiorem concilient gravitatem, ducem cum plerisque senatoribus noctu gratia inspirante divina, ne regni gloriam e christiana religione manaturam sper-

12) cf. *Długoss. l. c. p. 90 sq.* Chronica Principum l. c. *Boguphal. l. c. p. 24.*, qui tamen perperam eam sororem *S. Wenceslai* dicit. — Anonymi Archi-Diaconi *Gnesnensis* brevior chronica *Cracoviae* ap. *Sommersb. T. II. p. 94.* *Curæus l. c. p. 30.* — Eadem prope varietas in scribendo et legendo vocis *Dobrawa* locum habet, quae in nomine *Mieszko*. Nos illis adsentimus, qui eam vocant *Dobrawam*, *bonam*, a voce bohemica *dobry, dobra*, praecedente *Dithmaro l. c. p. 97.*; certe error est aut editoris aut MSS. codicum, si in novissima editione legitur *Bobrawa* enim *Sclavonice* dicebatur, quod *Teutonico sermone Bona* interpretatur; vox enim *Bobrawa* mihi sermonis slavonici aut potius bohemicus a tenerima iuventute guaro plane ignota est. — Accedit proxime nomen *Dobranca*, quemadmodum in chronicis Polonorum ap. *Sommersb. T. I. p. 4.* legitur. At *Dabrowca* *Długoss. p. 95.* et pag. seq. *Vinc. Kadlubko l. c. p. 121.* et saep.; *Dambrowca*; *Dambrowka* ap. *Balbin. l. c. p. 117.*; *Dambrowca* ap. *Boguphal. l. c. p. 24.*; *Dambrowca*; *Dambrowica* aut *Dombrowica*, etiam *Dambrowica* ap. *Schickfus. p. 32.* *Sommersb. T. I. p. 649.* *Curæus p. 30.*; *Dambrowca* *Heneli. ap. Sommersb. T. II. p. 200.*; *Dombrowica*; *Daubrawka* ap. *Balbin. l. c.*; *Dambrowica* ap. *Cromer. p. 32.*; *Dobrowka* ap. *Alex. Guagnin. l. c. p. 68.*; *Dombrowka* ap. *Goldast. l. c.*; tandem *Dubranca* a voce *Dub, die Ciche* chronica Princip. Polon. l. c. p. 17. et 649.

13) *Alex. Guagninus l. c. Goldast l. c.* *Vincentius Kadlubko* et *Martinus Gallus*, Scriptores historiae Polonicae vetustissimi, cum duobus Anonymis. *Gedani 1719. fol.* — *Vincent. Kadlubko* histor. Polon. lib. II. ep. X. p. 649. sq. ed. Lips. 1712. fol. 10a. *Długoss. adiect. T. II. Chronica Princip. Poloniae* ap. *Sommersb. l. c. T. I. p. 17.* *Długoss. lib. I. p. 89. 90.* II. p. 91—95. *Dubravius* hist. Bohem. lib. V. 36. *Scriptor. Bohem. T. II. Balbin. epitom. rer. Bohemicar. p. 117. sq.*

14) Ita divina providentia, prouti in aliorum populorum conversione, etiam in conversione Polonorum maiorumque nostrorum politicas admisit causas ad religionem filii sui latius promovendam.

nant, fuisse illustratos contenderent. Erant enim plures regni procerum, qui in suscipienda fide christiana vehementissime dissentirent, asserentes non licere spretis maiorum institutis novae adhaerere doctrinae, religionem christianam superstitione esse plenam, ac eius observationem difficillimam. Omne tamen, quod obfuit gravamen, saluberrime gratia vicit divina ad omne opus bonum necessaria.¹⁵⁾ Praecipuis ergo novae religionis dogmatibus a clericis quibusdam, quos forte e Bohemia arcessiverat, dux instructus, sacro baptismatis lavacro, una cum sorore sua *Adelaida*¹⁶⁾ et pluribus imperii sui nobilibus et proceribus in urbe *Gnesnensi*, sponsa sua et patre eius praesentibus¹⁷⁾ ablatus est.¹⁸⁾ Nec uni-965. cum nobis superest testimonium omni fide dignum, quod sacerdotis illius proderet nomen, cui honor et gratia haec obtigit maxima, principem hunc in christianorum sacra baptismatis initiatione introducendi.¹⁹⁾ Mox principis exemplum totum sequitur Polonorum imperium.²⁰⁾ Strictissimo enim mandato sub poena bonorum privationis et exterminationis, imo capitis periculi praecepit dux dominica sequenti, quae quarta fuit Quadragesimae, *Laelare* a prima introitus Missae voce sic dicta, *septimu Martii*²¹⁾, ab omnibus imperii incolis baptismum suscipi, ritus gentilium abrogari, fana Deorum destrui, lucos, silvas diis sacras succidi, simulacra confringi, et

15) 2. Cor. III. 5.

16) Aut *Adelhaida*.

17) Iusignis apud Polonos poeta *Clemens Iamnitius* olim hac de re cecinit conversa ad Christum oratione:

Foemina Te nobis ostendit prima, Bohemo

Sanguine, prima Crucem nos docuitque Tuam. cf. *Balbinus l. c.*

18) cf. *Pachaly Sammlung verschiedener Schriften über Schlesiens Geschichte und Verfassung. Bd. 2. S. 124 und 128. Klose's Documentirte Geschichte und Beschreibung von Breslau. Bd. 1. S. 65.*

19) cf. *Balbin. l. c.* — qui sacerdotem illum *Bahwidum* nominat. *Elogium Mieceslai* ap. *Grugerium*. Quae de patris illi narratur, commentum haud absimilia esse videntur.

20) cf. *Baron. anall. ad an. 965.* — O ingrata Silesia, quae talem ac tantum ducem, divinique numinis amicum, nec in catalogo Sanctorum, quibus venerationis cultum exhibes, nec in breviario aut directorio dioeceseo habes, quum tamen aliis coelicolis regioni nostrae vix notis in cultu divino rubrica maior adscripta est. Adi vicinos tuos, qui Moraviam aut Bohemiam habitant, en! quo cultu, qua devotione Apostolos suos *Cyrum* et *Methodium* prosequuntur!

21) Quae tamen narratio aliqua ex parte redditur suspecta, quod illo anno dies dominica non in septimam, sed quintam Martii incidit. cf. *Henel. Annal. Siles. ap. Sommersb. l. c. T. II. p. 206. sq. Theobaldus Signif. Jahrbücher. Th. II. S. 3. folg.*

contracta in lacus et stagna prosequente utriusque sexus populo demergi, lapidibusque in abominationem idolatriae obrui; quae omnia accuratissime sunt exequuta.²²⁾ Unde huius moris adhuc hodie apud nos cernuntur vestigia²³⁾, quod iuvenes nostri quotannis in dominica Laetare deformis et monstrosi idolum e stramine et pannis formatum in perticis et baculis gestantes²⁴⁾, cantantesque turmatim egressi e villis et pagis exportare, et dein sub certis imprecationibus in paludem aut stagnum abicere sint soliti, quod vulgari vocatur sermone den Dot, aut iuxta alios den Tod austreiben, et ipsa dominica der Dot aut Tod=Sonntag.²⁵⁾

22) cf. *Mathiae a Michow* aut de *Michowia* Canonic. Cracov. chron. regn. Polon. lib. II. c. 1. in corpore hist. Polon. p. 143. „Quia multi restabant sacro fonte baptisandi, ideo edictum stricte mandavit, ut omnes in civitatibus et villagiis nobiles et ignobiles, 7. die Martii adveniente, idolis contractis, et in lacubus aut aquis submersis, simul et lapidibus ab utriusque sexus hominibus obratis sub confiscatione honorum, et exterminatione baptizarentur. Qua die superveniente, ut erat statutum, cuncti iusta persolventes renascebantur in Christo et baptizantur: servaturque ille mos usque in hodiernum diem in maiori Polonia. Nam pueri in Dominica Laetare, facto idolo seu imagine, alieubi in ligno portant, alieubi in vehiculo ducunt, et in aquam proficentes demergunt, singuli prope domum repedantes.“ — Eadem narrant *Curaeus* l. c. *Andr. Hondorffius* in *Promptuar. exemplor. in quart. praecept. decalogi*. *Martin. Mollerus* in *Praxi Evangelior.* Lüneburg. 1640. 8. P. II. p. 15. sq. *Io. Adolph Hensel* protest. *Kirchengeschichte Schles.* Ligniz 1768. 4. S. 9. folg.

23) cf. *Abrah. Buchholzeri* ind. chronolog. Francof. 1634. 8. mai. ad an. 965.

24) cf. *Cromer.* de reb. gest. Polon. lib. III. p. 32.

25) Quenam vero ritus huius fuerit causa et origo, non una omnium est opinio. Adserunt nonnulli, quod hac die domino sacra per receptionem salutaris evangelii parentes nostri a morte aeterna essent liberati, Christi salvatoris nostri doctrina saluberrima sapientissimaeque. Nobis vocabulum Dot aut Tod, cuius ultima litera d aut t est, nomen idoli, a septentrionalis Germaniae et Poloniae populis praecipuo in honore habiti, esse videtur, quum in Lusatia, Saxonia, Thuringia quoque, quin imo apud Russos huius ritus vestigia reperiri certum est. Inde den Dot aut Tod austreiben idem valet ac den Göhen austreiben, dem Göhen-Dienst entsagen et der Dot vel Tod=Sonntag (apud Bohemos Nedele družebna, der Hochzeit=Sonntag) idem ac Göhen=Sonntag. Nec praetereundum est, voces Tot, Thuit, Thiot, Theod (*Göt*) Tyd, Tod in veteri vernacula apud nos usitato Gott consonare, qua re in annalib. Fuldensibus et alibi nomina marium leguntur: Thiotrich, Theotbaid, Thiodelt, Theotgart, Thiothart, Theotwind, Theotbirg, Theotbilt, Theotleich, Thiother, Thiotger, similia nostris Gottreich, Gottwald, Gotthart, Gottlieb, Gottfried, Gottlob etc. Non plane reiicienda est opinio cl. *Pachaly*, hac de re l. c. S. 119. ita scribentis: „Es ist das in Pohlen und Schlesen und in mehreren Slavischen Ländern, Meissen, Lausitz, Böhmen, Rußland u. s. w. übliche Fest, welches die Slaven zu Anfang des Frühlings, zum Andenken der Verstorbenen feierten, ein

Obligationes et officia, quibus recenter conversi obstringebantur, profecto erant levissima, tum ut plures allicerentur ad baptismi fonte tingendum, tum quod virtus perfecta, quae a religionis divinae cultoribus et asseclis requiritur, in illo populi statu ferocissimo ac rudissimo nec esset possibilis.²⁶⁾ Feria sexta abstinere se

Officia conversorum.

Todtenfest, welches auch noch der Name Todsonntag bezeichnet.“ — Non supervacuum neque iniucundum esse opinamur memoriam cantilenarum hic revocare, quas pueri quondam cecinimus. Dum idolum e pagis eiicitur:

„Nun treiben wir den Dot hinaus,
„Den alten Juden in das Haus,
„Den Reichen in den Kasten,
„Morgen wollen wir fasten.

In aliis locis:

„Nun treiben wir den Tod hinaus,
„Dem alten Juden in sein Bauch,
„Dem jungen in den Rücken,
„Das ist ihr Unglück.

Latine:

„Ex urbe mortem pellimus,
„Verpi fruatur aedibus,
„Nummosque rodant divites,
„Cras vivimus ieiuniis.

Abiecto in lacum aut stagnum idolo truncum abiegnum aut pineum testis ovorum variisque ornamentis puerilibus condecoratum per plateas portavimus canentes:

Den Dot hab'n wir hinausgetrieben,
Den lieben Sommer bringen wir wieder,
Den Sommer und den Mayen,
Der Blümlein mancherleben.

Tunc munuscula petentes in hunc fere modum prosequuti sumus:

Dort oben steht ein hohes Haus,
Da sieht eine schöne Jungfer (Frau, Herr) heraus,
Sie (Er) wird sich wohl bedenken,
Sie (Er) wird uns etwas schenken.

Latine:

Ex aedibus venustula
His prospicit puellula
In nos favorem conferet,
Nobisque munus offeret.

Acceptis munusculis in gratiae professionem ita:

Nos comprecamur intimis
Ex pectorum praecordiis,
Fiant ut aedis hospites,
Tum divites, tum coelites.

cf. *Köler Schles. Kern Chronik Th. I. S. 168. folg. 357. folg.*

26) Exstat Dithmari Episcopi de ferocitate gentis Polonicae illius temporis testimonium luculentissimum: „Populus enim suus (Boleslai) more hovis est pascendus, et tardi ritu asini castigandus, et sine poena gravi non potest cum salute principis tractari. Si quis in hoc alienis abuti

debebant ab esu carniū et lactis; die dominica ab operibus servilibus se cohibere, et Missae sacrificium sermonemque sacrum audire; in Quadragesima eleemosynis, ieiunatis et orationibus vacare; in festo Paschatis et Pentecostum proles in vestibus albis cum facibus ardentibus ad baptismatis fontem praesentibus sponsoribus adducere; baptismi testes eo in honore habere, iisque eundem exhibere debebant amorem, quem propriis parentibus. Matrimonia usque in septimum consanguinitatis gradum vetabantur, nec plures, quam unam uxorem in matrimonium ducere licitum erat. Mortuos comburere aut in gentiliū sepulchris, in lucis aut silvis condere, qui in coemeteriis benedictis sepeliendi essent, prohibebantur. Ad sepulchra defunctorum non lignorum strues, idololatrarum more, sed pali erigendi erant, tumulum christiani hominis designantes. Tempia in idolorum cultum extruere, hariolas et fatidicas mulieres adire et oracula consulere, iis non licebat; a carnibus diis immolatis, a sanguine, suffocato et fornicatione, in morem primorum Christi discipulorum abstinere debebant²⁷⁾; pariter, qui Christo nomen dedissent, valetudine infirma non impediti, sacerdotibus in ecclesiis peccata confiteri tenebantur; aegrotis domum vocandi erant verbi divini ministri. Perjuris, fornicatoribus et homicidis poena ecclesiastica infligebatur, cui etiam capitalis iudicii rei submittebantur. Puerperae tandem benedictionem a sacerdotibus in ecclesia petere obligabantur. — Sed quis, quaeso, tam ignarus est aut imperitus rerum historicarum, qui sibi persuaderet aut crederet, parentes nostros, tam diris atque strenuis praeceptis adstrictos suscepta religione christiana, omni statim in cultum idolorum propensione valedixisse? Quem, quaeso, fallit, illos adhuc anno iam millesimo praeterlapso, lucos, et silvas diis quondam sacratas, praecipue fanum in monte giganteo aut Zebo-

uxoribus, vel si fornicari praesumit, hanc vindictae subsequens poenam protinus sentit. In pontem mercati is ductus per follem testiculi clavo affigitur, et novacula prope posita, hic moriendi, sive de his absolvendi dura electio sibi datur. Et quicumque post Septuagesimam carnem manducasse invenitur, abscisis dentibus graviter punitur. Lex namque divina in his regionibus noviter exorta, potestate tali melius, quam ieiunio ab episcopis instituto corroboratur. Sunt etiam illi mores alii his multo inferiores, qui nec Deo placent, nec indigenis, nil nisi ad terrorem prosunt, — — —. In tempore patris sui (Mieleslai), cum is gentilis esset, unaquaque mulier post viri exequias sui igne cremati, decollata subsequitur; et si qua (quae) meretrix inveniebatur, in genitali suo turpi et poena miserabili circumcidebatur, idque, si hoc dici licet, praeputium in foribus suspenditur, ut intrantis oculus in hoc offendens in futuris rebus eo magis sollicitus esset et prudens. — Lib. VIII. pag. 247 et 248. ed. noviss.

²⁷⁾ Act. XV, 29.

tho²⁸⁾ exstructum invisere fuisse solitos? Cultum divinum, religionem, sanctissimos illos animi humani affectus nec mandari, nec praecipi regum aut principum edictis posse, omnes certe persuasum habebunt.

§. 6.

Tantus autem Mieleslai, ducis piissimi, propagandae beneque muniendae religionis christianae erat ardor, ut ceteris principibus Salvatori clementissimo iam addictis, praesertim *Ottoni*, ob liberalitatem erga ecclesiam *Magno* dicto, Imperatori, qui tum regnabat, nullatenus inferior esse voluerit, quin ad sacrorum locorum dotationem, ministrorumque verbi divini institutionem, fidei ac devotissima uxore sua instigante, curam omnem attentionemque converterit. Re ad summum Pontificem de collectis per regnum suum christianorum coetibus delata, ut habiles religionis praeceptores sibi mitteret, a successore S. Petri legitimo petiit, ac nil cunctatus *novem ecclesias cathedrales*²⁹⁾ instituit, dotavitque tum pos-⁹⁶⁶ sessionibus et bonis immobilibus, tum censibus et decimis pro illorum temporum necessitate et moderatione. Cum marito liberalitate et largitione erga ecclesias recentiter institutas sane conspicuo studio laudabili certavit uxor eius *Dobrawa*, quae ecclesias has ornamentis, vasis sacris, paramentisque ad altaris munus rite et devote obeundum necessariis, instruxit. Erant autem, quas Mieleslaus extruxit, ecclesiae cathedrales sequentes:³⁰⁾ *Gnesnensis*, *Cracoviensis*, *Cruswicensis*, quae nunc *Wladislaviensis*, *Posnaniensis*, *Plocensis*, *Lubucensis*, *Culmensis*, *Caminecensis*, et una apud Silesios, *Smogoroviensis*³¹⁾ in honorem et titulum S. Ioannis Baptistae³²⁾, cuius tutelae gens nostra vix conversa se

Fundatio
Episcopatu-
m.

²⁸⁾ *Sobten-Berg*. cf. *Fried. Lucae Schlesiens Dentwürdigkeiten*. Frankfurt. 1689. 4. pag. 313. folg.

²⁹⁾ Balbinus omnino errat *quinque* aut ad summum *septem* tantum fundatos a Mieleslao fuisse episcopatus asserens, l. c. p. 118.

³⁰⁾ *Clémens Iannitius* in libro, cui titulus *de Polonor. ducib.* de Mieleslao, cathedralium harum institutore benevolentissimo ita canit:

Plurima tunc data sunt Tibi Tempia, novemque Cathedrae,
Et quas sacrifici dilapidamus, Opes.

³¹⁾ *Smogoroviensis* aut *Smogrensis*.

³²⁾ cf. *Ioan. Lonini* etc. ap. *Sommersb.* T. II. p. 159. *Dlugoss.* l. c. p. 95. sq. *Cramer.* l. c. lib. III. p. 32. *Schiferdeggerus* disputat. forens. Lib. III. tract. 10. siv. vindictae pro Silesiae episcopatu quaest. 1.; *de Friedeberg* tractat. de Silesiae iurib. T. II. c. XXIX. p. 25. — Prima ergo ecclesia cathedralis extitit *Smograe* — *Smogra*, *Smograu* —, qui est pagus ducatus *Wratislaviensis*, circuli *Namslaviensis*, octo milliariis distans *Wratislavia*; non ut quidam (v. c. *Worbsin* commentatione in-

commisit, et singularem erga illum affectum testatura, inter Silesiae tutelares primam illi adsignavit gloriam.

fer. cit. *Büsching in Correspondenz der Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Cultur*. Bresl. 1819. 8. Bd. I. Heft. 1. S. 44. Anmerk.) suspicantur pagum ducatus Wohlaviensis, quum illud Smogra hoc adhuc tempore episcopalis, aut ut nunc volunt, fisci publici est iuris. — Accipe, lector suavissime! argumenta pro opinione nostra gravissima ex iis potissimum, quae visitantes limina sacra Smogroviae et Bizinae audivimus ipsi, conspeximusque conflata. — Suadet a. nomen ipsum pagi polonicum: *Smogorzow*, quod Dlugossus in *Smogorzovia* vertit; b. *Smogrovia* in circulo Namslaviensi, et *Bizina* in circulo Cruciburgensi Poloniae finibus sunt propinquiore, quam *Smogrovia* in circulo Wohlaviensi, et *Ricinum* in circulo Lignic; c. ecclesia Smogrensis in circulo Namsl. dicata est *S. Ioanni Bapt.*, patrono tutelari provinciae, episcopatus urbisque, eiusque imaginem et in altari maiori et in laqueari depictam conspiciere potes. — *Reichthalii*, quod oppidum est episcopale milliario uno a Smogrovia distans, *decollatio S. Ioannis Bapt.* colitur. Certe primos episcopos in ecclesiis a se exstructis historiam patroni sui celebrasse, memoriaeque Christi asseclorum in imaginibus proposuisse, quis non videt? d. paucis abhinc annis in crypta ecclesiae Smogrensis inventi sunt quatuor tumuli, totidem calvae (quatuor episcoporum nempe: *Godofredi, Urbani, Clementis et Lucilii*, quos ibi sepultos esse dicunt) et duae cruces pectorales, argentea una, altera stannea, quarum illa in ecclesia domus sacerdotum emeritorum Nissae, haec in ecclesia Smogrensi conditur; e. omnis regio Smogroviae nostrae adiacens ad novissima usque tempora episcopo fuit subdita; f. monstratur hodie adhuc milliario fere uno a Smogrovia locus, in quo primam crucem plantatum fuisse chronica perhibent, unde pagus ipse adiacens *Kreuzendorf* nomen accepit; g. in vicinis Smogroviae est pagus, qui *Bischdorf* (*Bischdorf*, pagus, qui episcopo paret), alter, qui *Rudelsdorf*, i. e. pagus coquinarius (episcopi), audit; h. narrat porro incolae pagi Smogrensis eiusque regionis: draconem quondam in silva fuisse furem, qui virgines pagi singulas abstulerit, tandem venisse episcopum, Godofredum nomine, draconemque occidisse. — Quis, quaeso, ille fuit draco? Quis, nisi idolorum cultus perversus, cuius tenebrae oriente divinae religionis sole repulsae sunt? — cf. *Cromer*. l. c. „Caeterum Episcopatus huius Smogroviensis, quis fuerit splendor, vel inde constat, quod non in civitate aliqua vel castello fuerit primitus erectus, sed in villula tantum, quae hodieque dicitur *Smogra*, et ostenditur in parte Aquilonari viatori (nempe in parte Aquil. Viadri) milliariis ferme X. distans a Wratislavia.“ — Qui e computatione milliarium x. probatum eunt, in hoc et in similibus locis non esse Smogroviam circuli Namsl., sed ducatus Wohlav. intelligendam, magis quam iusto ad argutias descendere, nec ad vocabulum *ferme* eos adtendere pronuntiamus. — *Henelius* in serie Episcoporum Wratisl. ap. *Sommersb.* T. III. p. 5. „*Micislaus* Pol. Princeps abdicato impio pessimorum Daemonum cultu — Smogroviensem quoque Cathedralam in Villa, quae hodie *Smogra* dicitur, et in parte Aquilonari ostenditur Viatori milliariis ferme x. distans Wratislavia fundavit.“ cf. eiusdem *Siles. renovat.* P. II. cap. VIII. p. 17. not. a. — Anonymus in vita Episcoporum ecclesiae, quae olim Smogroviensis deinde Rytzinensis, mutato loco et nomine Wratislaviensis appellatur ap. *Sommersb.* T. II. p. 177. „Sub ea enim tempestate *Smogrow* oppidum insigne adeo erat, ut caput eius orae, quae nunc Silesiae dicitur, haberetur, non procul oppidum *Sczyczow* alias *Wartenberg* (ergo non Smogrovia ducat. Wohlaviensis) situm, in quo velut inter caetera excellent, optimum visum fuit, piis et religiosis Principibus Poloniae iam dictis *Mieczslao* et *Boleslao*, primis Christianae religionis, et Cathedralium Ecclesiarum in Polonia fundatoribus, Cathedralam fundare Ecclesiam“ etc.

Loquuntur hac de re: 1mo Patrocinium ecclesiae cathedralis; 2do aedes sacrae quam plurimae in provincia nostra patrono huic dicatae, e. g.: *Cervimontii*, *Oelsnae*, hodie adhuc *Smograe* et alib.; 3to Canonici ecclesiae cathedralis adhuc hodie caput S. Ioannis Baptistae in disco positum in insignibus suis gestant; 4to Duces Silesiae olim nomini suo nomen S. Ioannis praeponerant, uti in privilegio *Henrici barbatii*, quo monasterio B. V. in *Arena* donationem partis suburbii *Wratislav.* confirmavit, legimus: „*Nos Henricus Dei et Beatae Mariae, Beati-que Ioannis gratia Dux Silesiae*“ etc. etc. et in diplomate ab an. 1207., quo villam *Budkovv* monialibus *Trebnitzensibus* donavit: „*Nos Henricus Dei gratia et Beati Iohannis Patrisque mei Boleslai Ducis gratia*“ etc. etc. et ita semper usque ad an. 1224.³³⁾; 5to Insignia S. P. Q. *Wratislaviensis*³⁴⁾; 6to numi ab Episcopis et civitate *Wratislaviensi* excusi, in museis numariis passim obvii effigiem S. Ioannis exhibentes³⁵⁾. — Omnes ecclesiae a *Mieces-*

etc. — *Dlugoss* l. c. p. 97. quidem scribit: „ecclesiam primam Smogrensem firmissimis licet humilibus et angustis muris communivit.“ Sed nec prima ecclesia *Wratislaviae* e lapidibus lateribusque, sed e ligno erat exstructa, donec sub *Walthero*, episcopo XVI. templum magnificum an. 1050. fuerit conditum. Quod vero antiquissimi scriptores, puta *Dlugossum*, *Longinum*, *Henelium*, *Cromerum* et alios, in ambiguo nos relinquant, num *Smogrovia* in circulo *Namslav.* aut in ducatu *Wohlaviensi* prima Episcoporum fuerit sedes, incuriae veterum historicorum in designandis annis locisque, omnino tribuendum esse credimus. — Quae- renti, cur sedes episcopalis non statim *Wratislaviae* fuerit collocatus? non alia reddi potest ratio, nisi quod urbs nostra medio sec. decimo ignobilis adhuc piscatorum mansio, et *Smogra*, quae iam plura habuerit aedificia, a terminis Poloniae magnae non tam remota fuerit. — cf. *M. Barthol. Stenus* descript. *Wratisl.* „Exigua fuisse huius urbis initia anno 965. cum *Metislaus*, qui abnepos *Piasti* fuit, et christianam religionem primus suscepit, satis evidens ex eo est, quod in australi ripa *Oderae* tantum tres vel quatuor domus turritae, in quibus haud dubie duces exercitus *Quadorum* — steterunt.“ cf. *Io. Cratonis a Crafftheim* historiae urbis *Wratislaviae* synopsis MSS. — *Klose* l. c. Br. VIII. S. 96. sq. Br. X. S. 116. sq.

33) cf. ap. *Sommersb.* T. I. p. 818 sq.

34) cf. *Schiferdegh*. l. c. „Ere autem fuerit annotare primum illud templum in *Smogra*, vile et abiectum, fuisse consecratum, et dedicatum memoriae D. Ioannis Baptistae, quem a nascente in his terris Christianismo gens nostra semper venerata est, et quidem veteres principes in suis titulis, ut vetustae litterae *Henrici Barbatii*, et *Boleslai ducis Silesiae* Filii primogeniti illustris ducis *Vladislai* ostendunt, nomen S. Ioannis Baptistae praescribebant. Huius enim memoriae ergo Senatus, Populusque *Wratislaviensis* hodieque insignia gestant, in quibus caput S. Ioannis Baptistae in patina argentea e media scuti regione apparet, ex beneficio *Invictissimi Imperatoris Caroli V.* de A. 1550.“

35) *Johannes Groschen*. cf. *Godofr. Rhonii* exercitatio historica de *Iohanneis Wratislaviensibus*. *Wratisl.* 1693. 4.

lao institutae Metropolitae Gnesnensi subditae sunt. ³⁶⁾ *Dithmarus* quidem asserit, Episcopos harum ecclesiarum suffraganeos fuisse primum Archiepiscopi *Moguntini*, dein *Magdeburgensis*, contra tamen auctoritatem *Dlugossi*, aliorumque scriptorum historiae Polonicae, licet supparium, qui fide digniores sunt, quum documenta plura ex archivis publicis consulere potuerint, quae *Dithmaro* deessent. Notum porro est, omnibusque constat, praesulem *Merseburgensem*, inscium licet, non raro a veritatis tramite aberrare. ³⁷⁾

§. 7.

Quid statu-
endum, num
Christianor-
um in Sile-
sia ritus di-
vinorum pri-
mus, necesse
est: num nempe
cum religione
christiana
introducitur
simul sint ritus
latinae ecclesiae
— num *grae-
ci* aut potius
— *graeco-slavonici*,
ut nonnullis
videtur?
Contendant
nimirum *Ch. G. de Fries* ³⁸⁾
et post eum
eruditissimus *Io. Car. Roppa* ³⁹⁾
quum opus salutare
christianismi in
Polonia et Silesia
a sacerdotibus
bohemicis
coeptum fuerit,
inde e regno
bohémico cum
Christianorum
sacris parentes
nostros simul
ritus graecos
suscepisse, idque
sequentibus
probant rationibus
viri de veritate
eruenta sollicitissimi:
1mo ritus nonnulli
graecae tantum
ecclesiae proprii
in sacris nostris
adhibentur, e. g.
ieiunium orientalis
ecclesiae ⁴⁰⁾ in
Silesia An. Chr. 1248.
dum abrogatum
est; 2do dicunt:
Godofredum, primum
Silesiorum antistitem,
aut quod ipsi malint,
plebanum, rectorem
aut *presbyterum*, animi
aegritudine esse
mortuum ob multa
impedimenta doctrinae
christianae praecipue
e paganismo orta, et
quod incolae superioris
Silesiae sententiis
Cyrilli et *Methodii*,
Moravorum Apostolorum,
strictissime essent
dediti. — Ad quae

³⁶⁾ Proh dolor! diploma foundationis episcopatus *Wratisl.*, si forte extiterit, iam dudum interisse.

³⁷⁾ cf. *Menken* scriptor. rer. German. T. III. p. 1771. sq.

³⁸⁾ *Kirchengeschichte des Königreichs Polen vom Ursprunge der christlichen Religion in diesem Reiche.* 3 Thle. Bresl. 1786. Th. I. S. 62. folg.

³⁹⁾ Festivitatibus saecularibus *Almae Academiae Leopoldinae Vratislaviensis* MDCCCIII. peractis. *Vratisl.* 8. p. 9. 10. — Eadem fere iam opinatus est *Buckisch* l. c. p. 3.

⁴⁰⁾ Provocant *Frisenius* et *Roppa* ad testimonia historicorum, quae tamen in eorum libris desiderantur.

iam paucis respondendum est. Si controversia haec ex sententia eorum dirimenda esset, qui novissimis temporibus de historiae Bohemorum studio primam mernerunt coronam, *Cl. Schmalfusii*, inquam, ex Augustinianorum familia, et Celeberr. *Io. Dobrowsky*, inter Bohemiae historicos facile principis, cuius benevolentiam amicitiamque insignem et nos sat superque sumus experti, nec sufficienter venerari possumus, nulla sane disquisitione ulteriori opus fore, omnes facile concedent. Defendunt nimirum viri hi gravissimi contra concives suos, omni aestimatione alias dignissimos *Stranskium* et *Dobnerum*, ⁴¹⁾ ritum *slavo-graecum* in Bohemia nunquam fuisse *dominantem* aut *dioecesanum*, imò *Dobrowsky* negat, illum unquam fuisse introductum, deficientibus argumentis validis sententiae adversae. *Cl. Dobrowsky* iteratis laboribus critices altioris studio susceptis, postea in dubium vocat, *Boriwoy* ducem in Moravia fuisse, ac baptismum a *S. Methodio* suscepisse ⁴²⁾, quae solius *Cosmae*, ducentis et triginta amplius annis serius viventis, testimonio innitantur ⁴³⁾. — Narrat enim *Cosmas Arnulphum* imperatorem *Svatopluko*, magni imperii *Moravorum* regi, Bohemiam subiecisse, huiusque ducem *Boriwoy* nomine, in aula *Svatopluci* baptismum recepisse, de quo fere omnes, qui historiam conversionis Bohemiae conscripserunt, *Cosmae* adstant ⁴⁴⁾. *Cl. Do-*

⁴¹⁾ cf. *P. Cosmas Schmalfus* histor. religionis et ecclesiae christianae. — T. IV. pag. 133. sq. et *Io. Dobrowsky* Kritische Versuche die ältere böhmische Geschichte von spätern Erfindungen zu reinigen. I. *Boriwoys* Tausf. Prag 1803. 8. S. 3 u. 4. —

⁴²⁾ S. 45. folg.

⁴³⁾ S. 49.

⁴⁴⁾ *Cosmas* chronic. in *Rer. Bohemic. antiquit. scriptor.* ed. Hanoviae MDCII. fol. p. 7. „Gostiwith autem genuit *Boriwoy*, qui primus Dux baptizatus est a Venerabili *Methodio* episcopo in Moravia sub temporibus *Arnolphi*, Imperatoris et *Zvatoplick* eiusdem Moraviae regis“ — et pag. 10. „Anno dominicae incarnationis DCCCXCIII. *Boriwoy* baptizatus est primus Dux (Boemorum) sanctae fidei catholicus“ — sed nec *Cosmas* ipse discrete asserit, *Boriwoy* in Moraviam profectum fuisse, nam verba: „baptizatus est a venerabili *Methodio* episcopo in Moravia“, nil aliud significant, nisi *Methodium* fuisse Moravorum episcopum, et *Boriwoy* ab ipso baptizatum esse, non vero baptismum illi a *Methodio* in Moravia, idque in aula regis fuisse collatum. — Huic *Cosmae* testimonio iam oppositum potest aliud e chronicis a monacho quodam *Hradecensi* O. S. B. sec. duodecimo conscriptis, quae nunc in bibliotheca caesarea Vindobonensi asservantur, desumptum. cf. *Fragmenta chronicor. ap. Gelas. Dobner* monum. historic. Bohem. Pragae 1774. T. III. p. 17. „Anno DCCCXCIII. *Borivoi* est baptizatus primus dux boemie catholicus“ et adductis ducibus gentilibus usque ad *Premyslaum* prosequitur: „Ab his predictis gentibus (gentilibus), ut iam dictum est, felicitis memorie dux *borivoi* feliciter est baptizatus, ante cuius tempora *Arnolfus Zvatopluk* filio suo moravien- sium et boemiensium anno Domini DCCCXC. concessit ducatum. Haec

browsky tamen demonstrare conatur, Svatoplucum defuncto primum Boriwoyo Bohemis imperasse, ex quo iam intelligitur, Boriwoyū Svatoplūco nunquam fuisse subditum, contra opinionem vulgarem Cosmae⁴⁵⁾. Sed missis iam his, nec ex iis, quae communiter de conversione Bohemiae narrari solent, consequitur, primos Silesiae christianos *graeco* ritu usos esse in sacris. — Boriwoyus, aiunt, cum *Ludmilla* coniuge sua in aula Svatopluci, Moraviae regis, suasu Methodii sacro baptismatis fonte initiatus, e Moravia *Caichum*⁴⁶⁾ presbyterum *graeco* ritui adscriptum secum in Bohemiam adduxit, qui ritum hunc propagare, eumque introducere studuit. — At quo documento historico, quaeso, sententiae huius fautores nobis persuadebunt, quod Boriwoyus aut plures presbyteros ritus slavo-graeci praeter *Caichum* evocaverit, aut Wellehradensis episcopi iurisdictioni unquam se suumque regnum subdiderit, aut biblia, vel libros liturgicos characteribus Cyrillianis conscriptos, sive ipse, sive successores illius procuraverint? Neminem porro latent persecutiones, quae primis Christianis in Bohemia a gentilibus erant perferendae, quin imo Spitigneus, Boriwoyi filius, baptismum suscipere esset ausus. Felicius tamen Christianorum in his regionibus facta est conditio, cum Henricus I., imperator⁴⁷⁾ regnum Bohemiae ab imperio Moravorum liberavit, ac Germaniae coniunxit. Tunc demum Spitigneus a sacerdote quodam germanico, ergo ritus *latini*, baptizatus est. Spitigneus plures extruxit ecclesias, easque episcopo Ratisbonensi, tanquam ordinario Boemorum antistiti, subiecit, sub cuius iurisdictione, donec episcopus Pragensis institueretur, permanserunt. Mortuo Spitigneo⁴⁸⁾ idolorum cultus crudeli Drahomirae studio ac contentione latius iterum disseminari coepit, sub Wratislai regimine glorioso feliciter tandem suppressus. Legimus praeterea⁴⁹⁾, quod *Tutor*, episcopus Ratisbo-

ipsa tempestate Cyrillus et methodius inventis bulgarorum litteris verbum dei predicaverunt moravicis. Eodem vero anno quo dux boemie prefatus boriwoi est baptizatus. Svatopluk predictus rex moraviae monachus factus est, in Zober quodam cenobio per anno (certe *Pannoniae* — *Dobner* praepositionem *per* omittendam statuit), sed quot annis ibi vixerit posteritas certitudinem non accepit.

45) p. 57. §. 7. „Es ist nicht erwieslich, daß Boriwoy dem Svatopluk als seinem Oberherrn gehuldigt hat.“

46) aut ut al. *Keych* vel *Kayn*.

47) qui regnavit ab an. 919 — 936.

48) an. 921.

49) in MSS. Bibliothecae C. R. Pragense, in vita SS. Ludmilae et Wenceslai.

nensis rogatus a S. Wenceslao ecclesiam SS. Viti et Ludmillae Pragae per suum coepiscopum aut suffraganeum consecraverit. Quae iamiam abunde docent, tempore, quo Polonia religionem christianorum a Bohemis suscepit, illos iurisdictioni episcopi Ratisbonensis paruisse⁵⁰⁾; at quis sibi persuadeat, episcopum latini idiomatis ritus *slavo-graecos* in dioecesi sua admisisse, quibus episcopi Germaniae adeo essent inimici, ut Cyrillum et Methodium ob introductum in Moravia hunc ritum apud romanum Pontificem haereseos accusaverint? Quis est, qui ignoret, monachos Satzavenses ritum graecum in sacris adhibentes, statim a ceteris Bohemiae Catholicis inter haereticos, quamvis immerito, fuisse reputatos? — Solae ergo ceremoniae quaedam graecae ecclesiae, quae in primitivo Christianorum in Bohemia, Polonia et Silesia statu observabantur, sententiae nostrae videntur adversari, e. g. solennis benedictio aquae in vigilia Epiphaniae Domini, benedictio domorum et thalamorum, ovorum in dominica resurrectionis, ieiunia, quae primum an. 1248. abrogata sunt etc. At ecclesia latina omnino consuetudines et ceremonias plures habet cum ecclesia graeca communes⁵¹⁾. Quis porro in studio rituum ecclesiasticorum tam alienus est, qui nesciat, ritus quosdam minoris momenti ab una saepe ecclesia ad vicinam, beneplacito episcoporum aut principum migrasse? Potuit ergo vetus Bohemiae ecclesia plures ritus graecos ab ecclesia vicina Wellehradensi recipere, quin inde sequatur, ritum slavo-graecum in Bohemia, et proin etiam in Silesia quondam fuisse susceptum, aut legibus dioecesanis praescriptum. — Quae tandem sunt argumenta critica, Godofredum, primum Silesiorum episcopum, animi aegritudine ob multa christianae religionis propagationis impedimenta, ac imprimis, quod catholici in superiori Silesia sententiis Cyrilli et Methodii essent dediti, e vivis decessisse? quod tamen illis placet, qui in adversam discedunt sententiam. Quod incolae superioris Silesiae ritus quosdam slavo-graecos⁵²⁾ receperint, ex allatis rationibus nullatenus nec ipsi infitias imus, probe edocti, partem Silesiae superioris, nempe ducatum Oppaviensem et Carnoviensem, qui adhuc Archi-Dioecesis Olomucensis sunt, ad Moraviam quondam spectas-

50) — ab an. 854. Episcopus Pragensis non antiquior est an. 973. cf. Schmalfus l. c. p. 136.

51) cf. *Ios. Binghami* origines sive antiquitates ecclesiast. ed. *Io. Henr. Grischov*, ed. 2. Halae ab an. 1751 — 61. T. X. 4.

52) — sed quos? —

se, et Cyrillum Methodiumque tanquam apostolos suos hucusque venerari⁵³⁾.

53) *Not. a.* cf. Calendaria eccl. IX. Martii festum SS. Cyrilli et Methodii dupl. I. class. — Oratio: „Omnipotens sempiterna Deus, qui nos per beatos Pontifices et Confessores tuos Cyrillum et Methodium ad unitatem fidei christianae vocare dignatus es“ etc. etc. ex Propr. Olomucensi. — Ducatus hi iam seculo IX. ad divina saluatoris nostri conversi sunt dogmata. Adservatur enim in archivo curiae civitatis Leobschüncensis documentum antiquissimum, quo Henricus I. Auceps civitati huic ius ut dicunt, liberae Germaniae civitatis tribuit, (dd. in arce Merseburgensi an. 936. 27. Maii). in quo iam imperator urbem Leobschüncensem titulo: *Christliche Stadt* honoravit. cf. *Henrici* chron. Burgund. fol. 566. — *Phoenix oder auß der Wschon vielfältigen Verderbens sich glückselig erschwingende Erst-Christ-Stadt Leobschütz u. s. w.*, v. Joh. Mart. Meylandsky, Hoff und Sprachmeister zu Prag. Neu-Haus 1720. 12. — Disquisitione aberiori videtur esse dignissimum, si Deus T. O. sit nobis propitius, forsitan instituenda: „quae sint rationes, ob quas terra circulo Leobschüncensi adiacens, e. g. Neostadiensis, Glogoviae-superioris, Rattiboriensis et al. seculo primum decimo, ergo centum annis serius evangelium receperit, et quis status fuerit primitivus religionis christianae in Silesia superiori“? —

Not. b. Absoluto iam fere libello nostro summa ex improvise animi intentione audivimus Dr. Kruse in sessione generali societatis silesiacae patriae cultricis V. ante calend. Februarii a. h. dissertationem Worbisii. Superintendentis apud Pribussenses, de rebus historicis Silesiae maxime meriti, praelegentem, quae inscripta fuit: „*Ueber die ersten schles. Bischöfe und ihre Wohnsitze Smogra und Rützen vom Superintendenten Worbis in Prießnitz, vorgetragen in der allgem. Sitzung der Schles. Gesellschaft zur Beförderung vaterländischer Cultur am 28. Januar 1820. von Dr. Kruse.*“ — Nec Worbisius alienus est ab opinione parentes nostros christianorum sacra primitus ritu graeco peregrisse. Concedat quae, vir venerandus, asserentibus nobis, opinionem illius omni penitus destitui argumento critico, nec hypothesi illius sententiam communem levissime esse concussam. Sed non est, quod his diu immoremur, cum in superioribus iam praeter modum responsum sit iis, quae nunc denuo a Worbisio in arenam quasi, nobis immittuntur. Tria tamen potissimum sunt, quibus auctor suam defendere studet opinionem, quae paucis tantum adducere verbis liceat. Immo asserit Worbisius patriam nostram seculo nono partem imperii magni Moraviae, et ab illo tempore, quo divina religio in Moravia in dies ampliora cepit incrementa, iurisdictioni episcopi Wellehradensis fuisse subiectam, quod diplomate institutionis episcopatus huius sat munitum esse contendit. — Lugemus diploma hoc nunc desiderari, ac iniuria temporum interlisse, donec tamen Worbisius validiora rei suae adduxerit argumenta (cf. *Schlesische Provinzial-Blätter* 1816. Novemb. S. 397 folg.), nos nullatenus armis nostris valedicere posse, candidè fatemur. — Argumentum alterum petit vir clariss. e ieiuniis orientali ecclesiae propriis, quae in Silesia usque ad sec. decimum tertium sancte observabantur, citatis Boguphali et Dlugossi testimoniis. At utrumque non asserit ieiunia haec orientali tantum, sed ea primitivae ecclesiae fuisse propria. *Boguphalus* imo nec litera orientalis ecclesiae meminit (ap. Sommersb. I. c. T. II. p. 63.) „In qua, inquit, Synodo (sub Thoma episc.) idem Iacobus (legatus P. M.) de consilio et consensu Episcoporum indulsit Polonis, uti carnibus libere a Septuagesima usque ad XLnam. Consueverant enim Poloni dicto tempore more primitivae Ecclesiae ab esu carnum abstinere. Et quia plurimi frequenter violabant et ob hoc excommunicabantur; et eveniebant ex hoc pericula animarum. Et ideo indulgentia huiusmodi ipsis fuerat concessa.“ — *Dlugossus* (p. 710.)

expressis pronuntiat verbis: „Habebatur autem in universo Poloniae regno observantia vetus et consuetudo ab exordio susceptae fidei, in eam usque diem, in morem *primitivae Ecclesiae* et ritum, quem Orientalis Ecclesia observare non desuit“ etc. Stio Redux ex itinere romano Methodius an. 880. duos instituit episcopatus, *Nitrensem* in Pannonia et alterum in provinciis septentrionalibus, verisimillime *Wratislaviensem*. — Mera hypothesis, quae validae demonstrationis historicae rationem explere nequit. — Iam dictis his Dr. Kruse sequentia duo argumenta adhuc addidit e penu suo, quorum tamen infirmitatem et ipse sentit. Exstat, a) inquit ille, traditio Nimptschii, quod circa an. 929 — 936. conditum est, iam ante erectionem episcopatus Smogroviensis extitisse christianos; et b) quum diruerentur valla castelli Wratislaviensis inventa est sex aut decem ulnis sub terra pars superior pedi aut baculi episcopalis, quae nunc a societate patria cultrice asservatur, figuras byzantinas et literas graecas exhibens. — Ad quae ita respondemus: a) de christiana religione iam ante an. 965. Nimptschii propagata, nullum plane extat argumentum solidum; et b) baculi episcopalis illa pars apud nos inventa nulli argumento inservire potest, quod omnes facile concedent; nam quis negaverit illam privati quondam fuisse iuris, tanquam rem raram asservatam, ac belli occasione, aut Deus scit, quo casu, ibi esse reconditam, quo in loco novissimis temporibus est inventa.

S e c t i o II.

Vitae septem primorum Episcoporum.

§. 8.

I. Godofredus — Silesiorum Catecheta.

Quum Silesia nostra beneficii christianae religionis saluberrimi suavissimique vix facta esset particeps, en! Mieceslaus, dux piissimus illico Ioannem XIII., summum Pontificem, de conversione regni sui iam certiorum facit per nuntios, ab eoque magistros petit, qui ad instruendos subditos suos in veritatibus dogmatibusque divinis essent aptissimi⁵⁴). Pontifex ergo huic petitioni iustissimae satisfactorius Godofredum⁵⁵), in ipso ecclesiae gremio iam in episcopum ordinatum, primum Silesiorum antistitem et catechetam⁵⁶) an. 966. DCCCCLXVI. misit in Silesiam. Aegidius S. R. E. Cardinalis, Tusculanorum episcopus⁵⁷), eum est comitatus, qui Pontifice iubente Godofredum in episcopatum introduceret, limitesque dioecesium Poloniae accuratius definiret⁵⁸). Fuit Godofredus⁵⁹) genere no-

54) „Quod patria nondum homines illos gigneret, qui episcopi possent fieri.“ Dlug. l. c. — Nullius tamen momenti est, quod Hankius (de reb. Siles.) contendat, primos Silesiorum episcopos ideo ex Italia missos esse, quo facilius ritus propagaretur romanus.

55) Aut Godofridum.

56) Poeta antiquus:

Præsule me Primo sancti lux publica Verbi
Illuxit Silesiae coelitus ab orbe meis,

57) Ab Aegidio ipsum Mieceslaum in cognitione religionis verae firmius fuisse instructum, narrat Balbin. l. c. p. 118.

58) Inepte nonnulli referunt hoc fecisse Ioannem XII., qui an. 983. cathedram S. Petri conscendit; multo minus hoc Stephano — quoto? — adscribi potest, prout in MSS. Longini cit. et apud Anonymum in Sommersb. l. c. legitur. cf. Buckisch l. c. p. 4. Fama Posthuma virtutis et honoris Episcoporum Vratislaviensium Episcopo Sebastiano oblata a Caesareo Regioque Collegio Vratislaviensi S. l. An. MDCLXV. Vratisl. fol. Fr. Mart. Pelzel in libro: Boehmische, Mährische und Schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten. Prag 1786. 8. pag. 25. libellum hunc Andr. Stredonio S. l. adscribit.

59) Nomen certe ominosum virum indicans, qui pacem Deum inter et filios eius in terra vera illius cognitione destitutos sit facturus.

bilis, et ut referunt historici, cives Romanus; e nomine tamen haud inepte conicere licet, eum fuisse natione Germanum, adversantibus aliis, qui e prosapia nobili romana oriundum illum existimant. Vir doctus et pro temporum more in literarum studiis adprime versatus, religionis virtutisque ardore plenus, plures secum adduxit sacerdotes ex Italia, quibus alios ex Bohemia coniunxit, propter similitudinem idiomatis ad populum silesiacum instruendum aptissimos. Ab his adiutus nil maius, nil antiquius sibi agendum duxit, quam rudem, agrestem ferocemque populum, in idolorum cultum adhuc propensissimum, in articulis, ut dicimus, fundamentalibus virtuteque exercenda instruire ac erudire. Cum ab exordio religionis christianae in Silesia et locus coetui sacro destinatus deesset, sub dio orationem dominicam, symbolum apostolicum et decalogum docendo explicandoque, rudi plebeculae paterno more proposuit, quod dein in ecclesia lignea et vili an. 970. Smograe exstructa a sacerdotibus suis⁹⁷⁰. cinctus fecit zelo ardentissimo, non auro, non gemmis, sed virtute ornatus et gladio divinae doctrinae⁶⁰). A presbyteris suis adiutus animos paulatim ab idololatriae semine expurgavit, cognitionem veri et viventis Dei ac amorem erga eum in pectoribus gregis sui plantavit, mores suorum leniores, mitioresque ad Iesu Christi, salvatoris nostri maxime colendi ac venerandi, legem effecit. Saepe pericula viarum, agrorum et silvarum quam maxima spernens, provinciam peragravit, in loca, quae societates hominum haberent frequentissimas se contulit, et populum erudiendo impios sacrificiorum ritus simul abolevit. In locis remotioribus ecclesias parochiales exstrui curavit, pastoribus eas providens, in quo benignitas et munificentia principis laude dignissima non parum eum adiuvit. Miceslaus quippe decimas ex omnibus suis subditorumque possessionibus ecclesiis et clero assignavit, vicos, agros et fundos⁹⁷⁷. episcopo donavit, ac regni proceres ad similem erga ecclesiam liberalitatem incitavit. Sub Principe hoc mos⁹⁷⁹. quoque inolevit apud Polonos, quo viri equestres sacerdote verba evangelii ad aram pronuntiaturi, gladios e vaginis ad medium stringerent et nudarent, choro autem Gloria tibi Domine accinente eosdem rursus recondiderent, quo se ad defensionem religionis christia-

60) „Der erste Bischof, Gottfried, saß in der kleinen hölzernen Kirche und sagte den einfältigen Neubefehrten den Glauben, die Zehn Gebote und das Vater Unser vor. Die Domberrn waren Säger, Küster und Schulmeister — Cantor, Scholasticus — und verrichteten ihr Amt“ — ita vetus elogium.

nae intrepidam, imo ad mortem pro divinis dogmatibus subeundam paratissimos profiterentur ⁶¹⁾. In laudabili hoc vitae cursu Godofredus septemdecim annorum consumpsit, aerumnas subinde gravissimas perpesus, quum populus sacrificiis idolorum aduetus, pertinaciter in iis staret, et imprimis nobiles vocem pastoris spernerent, eique adversarentur. His tamen divina adiuvente gratia felicissime victis, vir apostolicus 983. an. 983. undecimo ante Calend. Iulii pie in domino obiit, et in ecclesia cathedrali Smogrensi est sepultus, gloria felicitateque promissa, quam tantopere meruit, apud coelicolas sanctos quiete perfruens. — „Non recedet memoria eius, et nomen eius requiretur a generatione in generationem.“ Eccles. XXXIX, 13. ⁶²⁾

61) cf. Goldast l. c. p. 708: „Viri quoque armati in templo, dum inter sacra solemnia Evangelium cantatur vel legitur, gladios semistrictos manibus ostendant, eosdemque finito Evangelii textu rursus recondant in vaginas, hoc ritu testificantes, se paratos esse pro Evangelii veritate ad mortem usque pugnare.“ cf. Martin. Cromerus rerum Poloniae in Miecislao I. Duce lib. III. pag. 55. Alex. Guagninus compend. chron. Polon. in Miesicone pag. 69. Buchholtzerus l. c. ad. an. 965. Salom. Neugebauer hist. rer. Polon. ed. Hanov. 1618. 4. pag. 51. Hanke l. c. p. 155.

62) Iuvat in fine cuiusvis Episcopi, qui his paginis laudatur, e Crugerii libro et Fama Posthuma breviter exscribere elogium, quae certo in paucorum tantum sint manibus, a venustate tamen commendata, ut memoria virorum de felicitate nostra bene meritorum, sit in benedictione apud posteros. Ecclesi. XLV, 1.

Cedite tenebrae, dies adest cum Sole,
Mieczeslaus et Boleslaus.
Primi Christiani Principes,
Pater et Filius:
Gentilitatis serenant caliginem,
Ut abiret Idololatria in fumos.
Duos Phaetontes excussit Coelum,
in lucos et delubra
flammis saevientes.
Ut faceret pacem cum populo,
Mediatorem pacis, nobilem Romanum
evocavit ex Urbe
Godefridum.
Sancivit hic pacem,
qualem
ipsum nomen demonstrat.
Et tamen,
dum venit pacem mittere Godefridus,
Gladium tulit in Sarmatiam,
(Pax Christianorum, bellum est),
gladium utraque parte acutum,
Et profana scientia et sacra:
Dum venit ignes extinguere inferorum,
Flammam illis iniecit.

II. Urbanus — Silesiorum Doctor.

Quum mortuo Silesiorum primo antistite viri ad subeundum tam grave, tamque arduum munus apti deessent, ex Italia iterum vocandus erat, qui ulteriorem christianae religionis propagationem omnibus, quibus posset, viribus adiuveret, et regimen dioecesis nostrae tractaret. Successit Godofredo Benedicti VII. P. M. ⁶³⁾ institutione Urbanus ⁶⁴⁾, cives romanus ⁶⁵⁾, S. Mariae Maioris in Urbe Canonicus, Romae iam in episcopum consecratus, nec literis, nec virtute, nec tandem ardore et zelo apostolico antecessori inferior ⁶⁶⁾. Non igno-

Ubique ardores, ubique sparsit incendia,
Foris in delubris, intus in cordibus,
illa perierunt, haec vixerunt in ignibus,
more Salamandrae.

Hic ergo primus Antistes Smogroviae,
faciem praetulit primus
Sedenti in tenebris et umbra mortis Poloniae,
quando
Super candelabrum illud positus, ita luxit.
Fidei, doctrinae et virtutum radiis,
per annos omnino septendecim,
ut nonnisi a morte potuerit
extingui.
Si tamen hoc vocemus extingui,
quod est,
Ipsis in ignibus amoris Dei,
et proximi tumulari.

cf. Sac. Pulv. 21. Iunii ex Fama Posthuma. — Insigni huius episcopi Aethiopem exhibenti, quem MSS. Lonini ostendit pictum, Crugerius subscripsit:

Dum primus Sacrum confers Baptisma Polonis,
Non frustra Aethiopem sic Godefride lavas.

63) Aut Ioannis XIV. successoris illius, qui eodem anno cathedram apostolicam conscendit, secundum Buckisch l. c. pag. 6.; desideratur enim diploma electionis.

64) Praesule me crevere scholae, sermoque latinus,
Hoc studiis debes, Slesia culta, meis.

65) E nobili Columnensium aut Colonna stirpe ortus, ut quidam ex insignibus commentantur.

66) Dlugoss. l. c. pag. 107.; Lonini MSS.; Anonymus l. c. pag. 177. et Fama Posthuma Urbanum ad petitionem Boleslai Chrobri aut Acris a Pontifice Ioanne XII. ecclesiae Smogrensi praefectum fuisse, quod Fama Posthuma iam de Godofredo asserit, duplicem, hoc scribentes committunt errorem; nam imo Boleslaus ante mortem patris sui, quae an. 999. evenit, regendae provinciae non praefuit; 2do Ioannes XII. iam an. 972. (non 964. ut Hanke l. c. pag. 136. habet) extinctus est; sed nec Benedictus IX., ut narrat solet, sed huius nominis VII. in cathedra ecclesiae apostolicae tum sedit. — In MSS. Lonini alius adhuc error certo e negligentia describentis commissus, occurrit; legitur enim Urbanum

rans barbariem gregis sui, ac persuasus religionem sine eruditione omni nec propagari posse nec conservari, viros quosdam pios et doctos libris tum ad officia ecclesiastica, tum ad erudiendos adolescentes perutilibus instructos ex Italia Smogram vocavit, sperans dioecesim suam, quae iam plures ecclesias parochiales habuit, facilius ita et curari et administrari posse, moresque disciplinae christianae conformiores et mitiores evasuros⁶⁷⁾. Summis a clero populoque honoribus et processionibus Smograe vix receptus, propagandae eruditioni studiosissimus scholam aperuit latinam, in qua futuri animarum pastores et magistri annuntiando evangelio Sacramentisque administrandis idonei educarentur ac instruerentur, doctoribus simul et auditoribus victum de mensa sua praemiaque diligentiae porrigens. Urbano regnante prima inveniuntur Capituli cathedralis vestigia, in quo iam *Scholastici* dignitatem, tanquam praeceptorum principis, constituit. Hinc brevi tempore factum est, quod e schola Smogrensi plures invenes et viri literis imbuti exirent, atque ad suscipiendum sacrum animarum curantis munus promoverentur, ut fas sit asserere Silesiam *Urbani* indefesso labore vere evasisse *urbanam*⁶⁸⁾. Non minorem ac scholis episcopus noster gregi suo magis erudiendo impendit curam et diligentiam paternam, docendo rudes, patientes confirmando, consolando morientes, universim hortando eos, qui in via verae salutis deliquissent. Quod cultum divinum spectat, *ritu romano* sacra celebranda praescripsit. Dum haec fierent, *Adalbertus*, episcopus Pragensis, e Bohemia fugitivus 995. Gnesnam profecturus Cracovia in Silesiam an. 995. ve-

ann. 982. factum fuisse episcopum, cum tamen antecedente pagina an. obitus Godofredi recte an. 983. constitutus est.

67) cf. Hanke l. c. c. 7. pag. 137. *Lucae Schlesiſche curioſe Denkwürdigkeiten*. Grauff. a. M. 1689. 4. S. 226. 546.

68) Audiamus hac de re Poetam Nissenſem ante trecentos iam annos canentem:

Der erste Biſchof Gotſſe hieß,
Das Volk im Glauben unterwiß,
Lebet biß ins ſiebzehnte Jahr:
Nach ihm Urban erwehlet war,
Bracht mit ſich aus Italia
Gelehrte Leut und Bücher da:
Die Schull zu Smogra wohl anſeng:
Man Pfarrn zu ordinirn anſeng,
Die Jugend auch Lateiniſch lehrte,
Lebt ſparſam, und nicht viel verzehret,
Es dacht alle an den armen Mann,
Dadurch das Biſthum auch zunahm.

nit, et Oppolii, ut fertur, sermones sacros habuit ad populum ex omnibus provinciae regionibus confluentem. Eo maiori hinc aegritudine Urbanus afficiebatur, cum vir iste amicissimus illi iam an. 997. IX. calend. 997. Maii a Prutenis gentilibus iuxta *Sauum* fluvium prope oppidum *Fischhausen*⁶⁹⁾ crudeliter est occisus⁷⁰⁾. Maiori tamen adhuc moerore episcopus noster agebatur, quum Silesia ob mortem Mieceslai, ducis piissimi ac optimi, lugubres indueret vestes⁷¹⁾. Successor Mieceslai non tantum in imperio, verum et haeres virtutum illius et studii christianam religionem propagandi dignissimus erat *Boleslaus* filius, ab heroicis gestis *Chrobry*, *acer*, appellatus, sub cuius regimine dioecesis nostra Metropolitae Gnesnensi⁷²⁾ subdita est. Otto enim III., imperator Germanorum, quum acerba 1001. infirmitate pressus, iamque animam agens, sepulcrum S. Adalberti e voto inviseret, sedem episcopalem Gnesnae ad dignitatem metropolitanam evexit, simulque Boleslaum, a quo honorificentissime tractatus, multisque ac splendidis donatus est muneribus, regio diademate Gnesnae coronavit⁷³⁾, ac ab omnibus tributis et obsequiis romanis imperatoribus praestandis ipsum, posterorve eius in regno succedentes immunes fecit. Inter labores assiduos molestissimosque Urbanus an. 1005., postquam in sede Smogrensi viginti duobus annis feliciter rexisset, ad coelites migravit coronam vir-1005. tutis suae recepturus⁷⁴⁾.

69) In Borussia orientali situm.

70) cf. Dlugoss. p. 120., qui *Felsehhaus* scripsit.

71) cf. Chronic. Polon. l. c. p. 17. an. 1001. *Dithmar*. l. c. pag. 99. an. 992. obitus nominans contradicentibus omnibus historiae documentis. *Alex. Guagninus* l. c. p. 70.

72) An. 1001.

73) Buckisch l. c. p. 4. et al.; nec quae a Curaco hanc peregrinationem sacram reuicente adducuntur, tanti sunt momenti, quae narrationi nostrae veritatem adimant.

74) cf. Fama Posth.

Collapsa una in tumulum,
Surrexit altera Ecclesiae Smogroviensis Columna
in Urbano,

Sive dicas ab Urbe, sive ab urbanitate
hoc nomen derivari,
perinde est;

Utrumque convenit nostro Episcopo:

Venit enim ab Urbe,
Quia Romae confirmatus, Romae in Columnam formatus,

Ubi est viva Petra Religionis:

Venit ab Urbanitate:
Quia sicut Nobilitatem, ita Suavitatem Italicam traxit ab ortu.

III. Clemens.

Tertius Smogroviensis ecclesiae episcopus secundum priscam ecclesiae universalis praxin et consuetudinem, communibus cleri et populi eiusdem ecclesiae votis ac suffragiis electus est *Clemens* ⁷⁵⁾, e nobili Romanorum prosapia originem trahens, cui nec beatae memoriae Boleslaus, rex, nec illo petente Ioannes XVIII. ecclesiae christianae antistes romanus confirmationem denegavit ⁷⁶⁾. Fuit Clemens ex illis viris literatis et prudentibus, quos Urbanus ex Italia secum adduxerat, linguae polonicae ac rerum in regenda dioecesi peritissimus, qui ab Hippolyto, Metropoli Gnesnensi, in episcopum ordinatus et consecratus est. Vir morum suavissimorum, benignus et blandus, qui hoc sibi maximi negotii esse existimavit, ut gregem suum a gentiliu sacris cultuque idolorum averteret. Sacerdotibus et prudentia pastoralis et scientiis excellentibus illum comitantibus dioecesis suae parochias perlustravit, et

Peregre abituro

Dedit baculum Pastorem Ioannes 12. in manus,
Itineris terminum praefixit

Smogroviam, Sedem Episcopalem,

Non quieti, sed laboribus Apostolicis destinatum.

Primus Latinum sermonem in Poloniam invexit,

Grata Latii Soboles.

Primus scholas aperuit,

Dignus, qui Doctor Sarmatiae appelletur.

Discipulos non erudit tantum per Magistros,

Sed aluit etiam sumptu suo;

In his

Iecit fundamentum Ecclesiasticae dignitatis.

Cum vitam plurimis impertiret,

Libentissime agebat cum mortuis,

Cum libris Vitae monumentis.

Inde discebat vivere inde mori,

Charus utrique, et vitae, et morti.

Vita illi concessit annos XXII. in dignitate

Mors filium suavissime abrupt;

aut potius,

Felici commisit aeternitati continuandum.

Fama Posth. sub columna, Urbani insignibus:

Non satis est una coelum fulcire columna:

Atlantis debes ipse subire vices.

75) Idololatriam Sleso procul orbe fugavi:

Si reducem legit hanc, non ea culpa mea est.

76) Errant Dlugoss. l. c. p. 148. MSS. Longini; Anonymus l. c. p. 178. Fama Posth. et alii adserentes Clementem a Benedicto VII., qui iam an. 983. seculum hoc meliori cum vita commutavit, confirmationem accepisse; aut tandem a Benedicto VIII., secund. Buckisch l. c. p. 7., an. 1012. in Pontificem electo.

barbariem gentilitiam benigna ac paterna admonitione arguendo, increpando, obsecrando *opportune, importune*, secundum divi Pauli praecepta ⁷⁷⁾, eliminavit, qua re de eo iure dici possit, illum aras deorum in Silesia penitus fregisse, falsoque idolorum cultui finem imposuisse. Coeperunt enim Silesiae incolae tempore ^{1012.} belli, quod Boleslaus cum Russis, Prutenis, Pomeranis et Saxonibus imprimis gessit, in fide adhuc vacillantes, nec satis firmi mala, quae experti essent, relicto deorum, quos patres coluerant, cultui adscribere, fana, silvas, idola sacrificiaque iterum iterumque adamare. Quum, ut auctores narrant, inter Poloniae equites essent, qui in gentiliu fide adhuc enutriti decimarum persolutionem tempore constituto tenacius recusarent, ac Boleslaus exurgentem conspiracy in ortu suo suppressere cupiens, accuratorem decimarum solutionem praescriberet, et inobedientibus gehennam minaret, imo auctores talis conspiracy capitis supplicio multaret, non deerant, qui ritus christianos onerosos, intolerabilesque dicerent, christianam religionem iugum ^{1017.} novum praedicarent, ad sacra ethnicorum redirent, sacrilegam vitam resumerent, ecclesias non frequentarent, ac ministros sacros non raro ab ecclesiis pellerent. Insanos hos, ut dicam, sacrilegosque motus Clemens nonnisi gravi quidem et indefesso labore, verbo attamen et opere feliciter frenavit. An. 1025. tertio ^{1025.} Aprilis Boleslaus e vivis decessit, cui *Miceslaus II.* e secunda uxore, *Iuditha*, filia Geisae, ducis Ungariae, sorore S. Stephani regis progenitus, in imperio successit, et animi dotibus, et ardore rei christianae patri longe inferior, indignissimus, qui avi piissimi nomen resonaret. Nec Clemens principi defuncto biennium amplius supervixit; gravi enim febre correptus an. 1027. humanitatis conditionem explevit, et in eccle- ^{1027.} sia Smogroviensi sepulcri locum invenit. Sedit viginti duobus annis. ⁷⁸⁾

77) 2 Tim. IV, 2.

78) a) Non duodecim, ut Loninus, Dlugoss. et Fama Posth. aiunt. Mirus profecto error!

b) Fama Posth:

Iste

Fuit Episcopus Smogroviensis tertius,

Clemens unicus,

Quia nemini in Clementia secundus

In opere et sermone suavissimus

Rosas fundebat ex ore

non sine spui;

quibus

IV. *Lucilius*.

Clemente defuncto, non amplius a populo et clero, sed Praelatorum et Canonicorum ecclesiae cathedralis Smogroviensis, adhibito huius ecclesiae clero, consensu unanimi *Lucilius*, Canonicus eiusdem, episcopus electus et suffectus est ⁷⁹⁾. Postquam Ioannes XIX. P. M. ⁸⁰⁾ ad instantes Mieceslai preces electionem hanc confirmasset, *Stephanus*, Archi-episcopus in metropoli Gnesnensi inaugurationis et consecrationis solennia peregit ⁸¹⁾. In Italia natus linguam tamen polonicam *Lucilius* adeo calluit, ut sermones sacros idiome hoc, quamvis non omnibus loquendi vitiis expertes, ad populum habere, eumque docere

Sacrilegos ritus in cordibus adhuc
haerentes Neophytorum
expunxit: at,
Cum esset tam affabilis
Dioecesis tamen suam circuevit, *sicut Leo rugiens*; (allusio ad insignia illius).
clamando de Cathedra
ignemque spirando de pulpito.
Hoc rugitu,
Quatiebantur corda sceleratorum,
Ruebant muri Iericho,
et, si qui ad eum
in sermone capiendum ventilabant,
veritate convicti
cadebant retrorsum.
Felices ruinae,
Quae cadendo firmiora ponebant *Catholicae Religionis*
fundamenta.
Duodecimo saeculae huius praedicationis anno
laboribus immortalis
Suum fundamentis lapidem sepulcralem adiecit.

In insigne illius, *leonem*:

Corpora magnanimo satis est prostrasse Leoni;
Clementi satis est, sternere corda Deo.

79) Simplicitate pia mihi credita pectora ducens,
Nec cleri potui facta probare mei.

80) Non Sylvester II., qui iam an. 1003. e vita discessit, ut Dlugoss. p. 183. Lonini MSS.; Anonymus l. c., Fama Posth. et Buckisch l. c. narrant.

81) Secundum Lonini MSS. *Bosucha* nomen Archi-episcopi fuit, quod tamen alia iam manus in *Hippolyti* nomen correxit; aut *Roszucha*, quemadmodum Anonymus et Fama Posth. tradunt, quod utrumque reiciendum.

apte potuerit. Vir, singulari prudentia et eruditione excellens, qui tempus omne, quod ex indefesso munere sui labore illi superfuerit, die noctuque studiis divinis pariter et humanis impenderet, et praeter studium indesinens veram Christi religionem propagandi id quoque curae haberet, ut hominibus ad bonarum artium cultum, mitioremque et humaniorem morum elegantiam perductis, barbariem pristinam profligaret. Castitatem et continentiam clericalem non ipse tantum adamavit, et quam maxime coluit, sed severus adeo inhonestorum sacerdotum fuit castigator, ut sicut incontinentiam clericorum abhorrens eos, qui impudici audirent, vario poenarum genere mulcicaret, eosque a quocunque munere ecclesiastico arceret, ita presbyteros castimonia et pudicitia conspicuos amore eximio et benevolentia prosequeretur, ipsis non raro de facultatibus suis providens. Hac praecipue ex causa canones concilii Bituricensis, in Gallia an. 1031. celebrati, de ritibus et disciplina ecclesiastica, pro coetu suo suscepit, ad mores sacerdotum, qui opibus crescentibus a prisca deviassent simplicitate, coercendos emendandosque. Mieceslao II. an. 1034. 15ta Martii defuncto uxor eius *Rixa* aut *Richsa* ⁸²⁾, Ottonis III. imperatoris neptis, regni habenas moderandas suscepit, invitis tamen Poloniae nobilibus et proceribus. Exortis ibi motibus turbulentis et periculosis *Lucilius* podagrico, ut dicunt, morbo aliquandiu vexatus, animam creatori reddidit, an. 1036. Corpus eius, velut antecessorum, Smogroviae terrae commissum est. ⁸³⁾ Libros, quos ex Italia magno sibi numero comparaverat, supremis tabulis moriturnus sacerdotum collegio legavit, alter Romanorum *Lucullus* factus, ac fundamenta bibliothecae capitularis iecit. Aderant quidem iam libri, quos Urbanus ex Italia attulit, quos tamen *Lucilius* magno thesauro auxit, et in concinniore ordinem dispositos communi sacerdotum usui esse voluit ⁸⁴⁾.

82) Dlugoss. l. c. *Riksha*.

83) Mors Lucilii a *Frid. Luca* l. c. pag. 227. in an. 1063. refertur, haud dubie errore typographico.

84) a) cf. *Lucae* l. c. pag. 227. 546. 627. 628.

b) Fama Posth. ita canit:

Duo sidera in scuto,
Unum habet in pectore *Lucilius*,
Castitatem.

Cum Ecclesiam suam vellet esse Coelum illustre Sideribus,
nullam in eo Venerem voluit tolerare.

Sol ipse sublimis in solio spargebat radios,

V. *Leonardus.*

In locum Lucilii episcopi nova apud nos hucusque incognita electionis forma, scrutinii nempe via a Praelatis et Canonicis ecclesiae Smogroviensis *Leonardus* ⁸⁵⁾, ecclesiae eiusdem Decanus, et scholae Smogroviensis rector dignissimus, Pontifex Silesiorum est creatus. A Benedicto IX., romanae ecclesiae antistite ⁸⁶⁾, cui durante interregno a Poloniae proceribus et Canonicis ecclesiae orbatae erat commendatus, confirmationis diplomate accepto a metropolita suo Stephano I. in ecclesia metropolitana Gnesnensi est ordinatus et consecratus ⁸⁷⁾. Fuit Leonardus vir romanus e stirpe

Communicabat splendores,
derivabat influxus.

Lucente tali oculo non poterat totum corpus
Smogroviensis Cleri non esse lucidum.

Quos amantes puritatis advertit, amavit tenerrime,
Quos violatores, castigavit acerrime.

Coelesti Sponso alios ad altare non mittebat ministros,
quam, qui essent *inter lilia pasti* et deliciati,
quam, qui hoc afflati essent odore.

Ditavit post mortem Ecclesiam thesauris,
multis Sapientum libris;

In his enim cor illius erat, dum viveret.

Amat puritatem Sapientia: libenter in corpore,
non subdito peccatis, hospitatur;
libentius habitat.

Nono Anno, post multa evoluta et lecta,
ultimam lineam rerum
cum attingit,
absolvit.

In insigni duas stellas habuit, de quibus haec Famae Posth. auctor cecinit:

Scandite sublime in solium bona lumina Stellae!
Sub modio lampas non bene tecta latet.

85) Et Pius et Castus fuit hic, et Sobrius usque:
Vita isthaec debet Praesulis esse boni.

86) Errant MSS. Lonini, Anonymus l. c., Fama Posth. et al. Benedictum VIII., qui iam an. 1024. exspiravit, in hunc locum substituentes.

87) Modus electionis futuri episcopi, quem lector benevole! hic primum cernis, missis nimirum cleri populiue votis, ad hunc usque diem in dioecesi nostra obtinet, nec novissimis temporibus benignitate et clementia non satis meritoque laudanda, Regis Augustissimi Capitulo est denegatus, quod ter faustum, felixque! gratulamur ecclesiae nostrae, sapientiaeque Borussiae regum confidimus ac speramus, illos, quae san-

nobili ortum ducens, doctrina divina et humana insigniter imbutus. Linguam et ingenium gentis commissae sic imitabatur, ut Italum exuisse crederes. Moribus fuit affabilis, vitae castae et mundaе, quam iustitia veritatisque amor ⁸⁸⁾ excellentiorem adhuc reddidit. Nec mirum est virum tantae eruditionis et prudentiae, tam sapientem et gravem Polonis fuisse gratissimum, ^{1057-1058.} quod inter motus et seditiones, quibus imperium vexabatur, dioecesi et fidelibus, eorumque saluti maximum adtulit commodum. Erat enim tempus ferax et bellicosum, neque templis, nec locis sacris, nec ministris cultus divini indultum est, sed rapacibus et sacrilegis manibus templa spoliata, bona ecclesiarum direpta sunt, in sacerdotes vario modo saeviebatur. Alii mucronibus et lanceis perfodiebantur, alii impia manu ingulabantur, caeteri quasi victimae lapidibus ab hominibus profanis, qui non solum fidem et religionem, sed et pietatem omnem et humanitatem abdicassent, obruebantur. Ad ritus insuper gentiles et profanos nonnulli redeundum esse suadebant; plures hinc ecclesiae desertae ac latronum more sunt devastatae ⁸⁹⁾. His seditionibus et malis exortis mederi, vacillantes in fide confirmare ac erudire, oves errantes in ovile desertum reducere, Praesul sapientissimus

cte promiserunt maioribus nostris, sanctissime esse servaturos, coetum Catholicorum in Silesia paterne tuturos, iuraque eorum et vetustate ac privilegiis principum, qui per longam seculorum seriem Silesiae gubernacula tenuerunt, benignissime collata, strenue defensuros, bona tandem ecclesiae et cleri ad quietam et pacificam muneris ecclesiastici animarumque curam exercendam maxime necessaria, non tantum legibus saluberrimis firmaturos, sed et faxis Deus T. O! augmentum eorum piis fidelium muneribus accrescens, non impedituros aut prohibitu-
ros. Novimus pro dolor! historia ecclesiastica duce, nimis ecclesiae opibus corruptos fuisse clericorum mores, neglectam disciplinam ecclesiasticam, literas posthabitas, non orationi, non meditationibus saceris, aut honestati morum et gravitati, sed dissidiis, contentionibus, armis vacasse verbi divini ministros; ast non minori afficimur moerore, si matrem nostram, ecclesiam inopia videmus luctantem, sacerdotes ad victum parcum redactos, et, si dicere liceat, liberalitati fidelium commissos; si templa conspiciamus decore suo splendidissimo orbata, locos Deo vero et viventi quondam sacros, amissos, mercatorum foenori venditos, monasteria derelicta, mox destructa, lugubri veste prosequentia monachos suos disturbatos, protrusos atque extorres, si moerore, anxietate ac ignominia virgines sacras cernimus contritas atque labefactatas, si, ut finiam, aves rapaces et bubones nunc cnebant, ubi pulsanibus quondam organis, noctu dieque sacrae coelum lambebant voces! —

88) *Pohl Jahrb.* ad an. 1036: „ein Liebhaber der Wahrheit und Gerechtigkeit, hat viel Geld und Guth zuwege gebracht.“

89) cf. lugubrem temporis illius descriptionem ap. Dlugoss. p. 195. sq. 202 sq.

omnibus, quibus potuit, viribus studuit, ita ut solertia et providentia illius, tam in divinis, quam humanis res sacra incrementa maxima cepit. Regnante illo Casimirus, Mieceslai et Rixae in exilium missae filius, qui in monasterio Chuniacensi Monachorum numero frequentissimo S. Benedicti religionem professus fuerat, revocatus a Polonis, dispensatione a summo Pontifice obtenta, regno paterno potitus, et communi omnium applausu Gnesnae regio diademate coronatus est. Anno insequenti auctoritate illius et Pontificis consensu⁹⁰⁾ episcopatus ob siccitatem et loci ariditatem⁹¹⁾ *Smogrovia Bizinam*⁹²⁾, in ducatu Bregensi, circuli Cruciburgensis oppidum, est translatus, ut deinceps non *Smogroviensis* sed *Bizinensis* appellaretur⁹³⁾. Superstes adhuc fuit Leonardus quatuor annis.

90) Iterum errant loc. cit. Benedicti VIII. pontificatus annum quintum adducentes.

91) Ut MSS. Lonini narrat.

92) Dlug. scrip. *Byczynum*; MSS. Lonini *Rytzina*; hodie *Witschen*. Nequaquam adsentire illis possumus, qui tradunt intelligendum esse pagum *Witschen* aut *Witschen* in ducatu Lignicensi, prout vult auctor libelli: *Schlesische Kirchen-Historie u. s. w.* S. 110 et *Von Schlesien vor und seit dem Jar MDCCXXX.* Freiburg 1785. 2ter Thl. S. 348., aut tandem pagum *Witschen* in circulo Svidnicensi ad montem *der Witschen-Berg* situm. — *Ehrhardus* in libro, qui inscribitur: *Presbyterologie* Bd. II. S. 491., qui pro oppido *Witschen* pugnat, id e distantia *Smogroviae* et *Bizinae* in ducatu Wohlaviensi et illarum in circulo Namslaviensi et Cruciburgensi evincere conatur, quod, quam inepte factum sit, nemo est, qui non videat, rem attente riteque perpendens, nec notum nobis est, num oppidum nominis huius quondam extiterit. — *Weinschenk* commentatio de quaestione: „num sedes episcopatus *Wratisl.* unquam *Bicinae* fuerit“ in *der Sammlung der Jubelschriften des Elisabeth-Gymnasii in Breslau* S. 163 — 172. *Breslau* 1762. 4. et *Stoeckel* *Abhandlung von einem uralten Briefe der Schöppen zu Halle.* Bresl. 1771. S. 14. et 15. cogitant de oppido et arce *Witschen* in circulo Bregensi, quae hodie non amplius extant; vide *Martini Helvigii* mappam *Silesiae* ab an. 1561., in qua oppidum *Witschen* conspicies, et in mappis *Wielandi* — *Schubertianis* regio haec *silva Ritschinensis* compellatur. Nobis tamen urbs ista cum arce nostrum *Witschen* esse videtur verbis cl. *Henelii* in *Silesiographia* renov. cap. VII. p. 747. confidentibus: „Nro. CXIII. *Ritschenerwald*.“ „Vasta ducatus Brigueusis nemora, quorum latitudo ad tria, longitudo ad quinque miliaria protenduntur, (adhuc hodie in vicinis oppidi *Witschen* maiora inveniuntur nemora),“ Castrum olim, *Ritschen* nuncupatum, in suo meditullio habuere, ubi locus etiam *Ethnicorum*, et in loco idolum fuisse traditur, Fani quaeque rudera ostenduntur.“ — Ut taceamus de fama *Bizinae* adhuc vigente, in crypta ecclesiae parochialis reliquias episcoporum inveniri. Vidimus *Bizinae* locum, non procul ab ecclesia situm, quem adhuc nostro tempore *Kloster-Platz* vocant, in quo domum episcopi et canonicorum quondam stetit, suspicari licet, quum non constet, monasterium ibi extitisse.

93) *Cromerus.* *Curaeus* l. c.

In febrim quartanam⁹⁴⁾ incurrens extinctus est, postquam novem annis sedisset, quarta Aprilis an. CIOXLV., 1045. sepultus in ecclesia *Bizinensi*⁹⁵⁾.

94) cf. *Pohl a. a. O. Quartan-Fieber.*

95) cf. *Crugerius* 4. Apr. et *Fama Posth.*

Plebeius fuerit ille
Quisquis plebe iam solummodo virtutem
in terris asseruit.
Nunquam exhorruit virtus, nobile domicilium:
Quin
prona fertur in illud
datura et acceptura nobilitatem maiorem.
Facile antiquorum fumatae obsolescunt cerae,
Nisi a virtute decorem mutuarint;
Facile solutae concidunt,
nisi ab ea stabiliantur;
spectabilis virtute
Leonardus
Omne in electione tulit punctum,
Procerum, Reginae, Pontificis Benedicti.
Ad solium exaltatus
Trahebat omnia ad seipsum,
si uspiam
Hic de forti egressa est dulcedo,
de Leone nardus,
Quando mellea morum suavitate
Omnium ita inescavit animos,
ut, quo vellet,
traheret.
et dulcissime et fortissime.
Gallicum iurasses Herculem,
A cuius ore tot in auro charitatis pendebant catenati.
Constantissimus Praesul,
virtutis studium,
Quod assumpsit semel, nunquam dimisit.
In iudicio aequus;
Nec ad dextram, nec ad sinistram vitiose declinans,
semper virtutis loco constitit:
In reos rigidus animadversor;
ne forte, si maxime parceret, maxime saeviret.
Male nimirum quandoque indulgentia connivetur,
Fitque a summa suavitate
verissima feritas:
Tandem ubi *Smogroviense*
Aridum nimis observasset solum
Rytshinium,
Ne forte trahens vitium a solo sterilesceat,
Transtulit Episcopatum.
Ubi tot praeclare actis coronidem impositurn
pulcherrime
Egit vitam.

In insigni *Leonardi*, quod *Leonem* exhibuit anteriore pede dextro turrin gerentem, subscriptum habet eadem *Fama Posth.*:

Est nomen Domini Turris fortissima; *fortis*
Qui Turrin circumfers *Leonarde, Leo.*

VI. *Timotheus.*

Mortuo Leonardo magna de sede conscendenda inter Praelatos et Canonicos ecclesiae Bizinensis exorta est contentio. Creverunt enim in dies cura et administratione praesulum prudentissima opes episcopatus, et redditus illius decimis, quas equites et incolae Silesiae de agrorum fructibus reddebant, assidue sunt aucti. Hinc iam plures sedem episcopalem, quam antea sprevisent, appetebant, immemores verborum divi apostoli: *εἰ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ* ⁹⁶⁾. Prima itaque Martii die an. cl^oXLV., quo Leonardus defunctus est, pro electione futuri episcopi constituta, quamvis partium studiis gravissima videretur electio, praeter tamen spem et metum communi totius capituli voto electus est *Timotheus* ⁹⁷⁾, ecclesiae Bizinensis antea *Praepositus*, qui mox a Stephano, Archiepiscopo Gnesnensi confirmatus, et duodecima eiusdem mensis in metropoli Gnesnensi eo, quo antecessores illius, modo, sacro episcopatus ordine est insignitus et inauguratus ⁹⁸⁾. Quod ortum novi attinet episcopi, Italus fuit, ex parentibus nobilissimis prognatus, sacris ac humanis iuribus peritissimus, vir vitae pudicae et castissimae, aetate tamen provector ac intestinorum morbo frequentius laborans. In pupillos, viduas et pauperes singulari ferebatur affectu. Eo praesertim tempore, quo Bretislaus ¹⁰⁰⁾, Boemorum rex, nullatenus offensus, Poloniae regnum hostili invaderet modo, et ditionem Bizinensem vastaret ¹⁰¹⁾, constantissimum se episcopus, vereque heroicum ostendebat virum, qui

96) difficillimi et gravissimi sane.

97) 1. Tim. III., 1. „Vacantem episcopatum antea pene spretum, crescente cum opibus ambitione, plures suppetiverunt.“ Dlugoss.

98) Iura humana prius didici, dein sacra peregi
Iura, Budorgiacis Praesul honoris agris.

99) Qui de historicis scripserunt rebus, nihil adnotant de confirmatione huius episcopi a summo Pontifice obtenta, quam intra duodecim dierum spatium nec obtinere potuit. Quae ergo neglectae in electione priorum episcoporum tam sancte servatae consuetudinis ratio? Non alia certe, nisi quod schisma impium inter Benedictum IX. et Sylvestrem III. romanam illo tempore agitasset ecclesiam. —

100) Aut Przetislaus.

101) cf. Dlugoss. Michovius. Cromerus. Dubravius.

afflictis et miseris de facultatibus suis summopere subveniebat. Sollicitudinem tamen illius non parum levavit fundatio primi coenobii in dioecesi, a Casimiro *Leubusii* aut *Lubae* in loco fani ethnici circa an. cl^oL. 1050. exstructi, quod rex fratribus O. S. B. e Polonia evocatis tradidit ¹⁰²⁾. Anno sequenti episcopus intestinorum ¹⁰³⁾ morbo, aut ut alii ¹⁰⁴⁾ narrant, colica correptus, diem suum obiit, et in ecclesia Bizinensi tumulatus est. Sedit annis sex. ¹⁰⁵⁾

VII. *Hieronymus.*

Orbata ecclesia Bizinensi pastore suo collegium eccle-

102) cf. Michovius. Caspar Jogelinus Notitia abbatiarum O. C. per orbem universum lib. X. complexa. Antwerp. 1640. fol. p. 53. — Secundum Dlugoss. iam an. 1044. monasterium Lubense exstructum est.

103) Darm: Gift.

104) Hennel. T. II. p. 47. et al.

105) Fama Posth.:

Grave Martinus,
ut solenne suum teneret,
indixisset bellum,
Nisi mediam se, *virtus Timothei*, opposuisset,
cum de Infula orta esset contentio.
Omnes bonum opus, sed non bene semper, desiderant,
Qui Episcopatum desiderant.
Allisa ergo ad Praepositi columnam
dissidentium animorum procella,
Vota et calculi, suum tandem terminum attigerunt.
Exultare potes Ritschinensis Episcopatus!
Qui, ut esses, a Leonardo; ut stares, a Timotheo accepisti.
Non potes ruinam extimescere,
Tam solidae innixus columnae,
Quanta sit eius fortitudo,
adverte!
Venit Boemorum exercitus et irruit,
stat inconeussa.
Venit Dioecesis vastatio, et impetit,
stat immota.
Venit corporis aegritudo et concutit,
stat integra.
In ferendo adversa, invictus: in conferendo aliis prospera
Magnanimus Timotheus:
Pauperum, Viduarum, Orphanorum, Desolatorum,
asylum.
Sex annis Episcopatus,
Pauperibus nunquam satis
vixit.

Sub scuto illius ursum repraesentante hoc ibid. legitur distichon:

siae cathedralis calendis Iulii convenit, et *Hieronymum*¹⁰⁵⁾, ecclesiae Bizinensis Cantorem et Canonicum, episcopum elegit, virum prudentem et iuris canonici gnarum, qui ex ipsa romana urbe nobilem ducebat progeniem, ultimum ex Italis in serie episcoporum dioecesis nostrae. Mox a Stephano I., Archiepiscopo Gnesnensi, episcopali infula est decoratus et insignitus. Quum eo tempore urbs Wratislaviensis amplior iam evaserit, plurimaeque incolae ceperit, Casimirus, Poloniae rex, an. 1052. clōLII. ecclesiam cathedralem Bizina, e loco agresti et obscuro, Wratislaviam, in locum amoeniorem ac commodiorem, cum consensu et auctoritate Leonis IX. P. M. transtulit¹⁰⁷⁾, ecclesiam ligneam Wratislaviae extruxit, et Episcopo, Praelatis et Canonicis in insula urbi vicina aedes honorificas in ecclesiae ambitu liberalissime assignavit¹⁰⁸⁾. Tertium itaque locum et sedem sortita est ecclesia christiana in Silesia, cepitque ab illo tempore priori nomine abrogato episcopatus noster, *episcopatus Wratislaviensis* vocari. Hinc est, quod, Hieronymus in catalogo episcoporum *primus* Episcopus *Wratislaviensis* dicitur. Non desit Casimirus exemplum proavi piissimi imitans, ecclesiam Wratislaviensem amplioribus pluribusque redditibus dotare, ac insigniorem reddere. En errorem quorundam,

State ferae infames vitiorum! hic terminus esto:
Hic, non plus ultra; Praesule Timotheo.

106) Hic et opes magnas, magnosque sitivit honores:
Templa, pedumque tamen Ligura vovit adhuc.

107) Sancitum iam iam plurimum synodorum canonibus erat, ne episcopatus in vicis, oppidis aut agris erigerentur. cf. Conc. Laodic. can. 67. Sardic. can. 6. Carthagin. can. 5.

108) Aliam adhuc huius translationis reddit rationem rerum boemicarum scriptor peritissimus, *Dubravius*, Episc. Olomuc. hist. Boem. lib. VII. fol. 53. adserens: „Caruit tum Pontifice Vratislavia, idque solum ei ad caeteram urbis magnificentiam defuerat. Ut igitur de Pontifice quoque gloriari posset, Casimirus de sententia suorum Praesulum sedem Ricinensem transtulit Vratislaviam, iussitque ibi Hieronymum non amplius Ricinensis, sed deinceps *Vratislaviensis* titulo praesidere.“ — Contendit quidem *Goldastus* l. c. lib. V. cap. 6. p. 752. translationem hanc a Casimiro inconsulto imperatore Henrico IV. factam in comitiis Moguntinis an. clōLXXXVI. irritam fuisse pronuntiatam, laudato eam in rem imperatoris diplomate, quod *Cosmas Pragensis*. in chron. Boiem. ad an. clōLXXXV. lib. II. fol. 17. exhibet: „Inde ad Orientem hos fluvios habet (parochia Pragensis) terminos Buc scilicet et Ztir, cum Krakowa civitate, provinciaque, cui Wag nomen est, cum omnibus regionibus ad praedictam urbem pertinentibus, quae Krakowa est. Inde Ungarorum limitibus additis usque ad montes, quibus nomen est Triti, dilatata procedit“; attamen in diplomate hoc, de cuius authenticitate iure haesitamus, de finibus tantum ecclesiae Pragensis aut dioecesis sermo est, nulla mentione ecclesiae Wratislaviensis facta, nec Silesia illo tempore sub imperatoris regimine fuit. Asserit porro *Goldastus* l. c. „Est autem Wratislaviensis Episcopatus in Germania situs, et iuris Germanici Parochia, seu provincia dioecesis“; sed temere magis quam vere.

a quibus Casimirus non translator et benefactor, sed fundator potius episcopatus dictus, atque Hieronymus suppressis antecessoribus, qui Smogroviae et Bizinae baculum pastorem gesserunt, primus Silesiorum episcopus est habitus¹⁰⁹⁾. Narrant historici antiquissimi de episcopo nostro, quod praeter brachia SS. Martini, Clementis, Gregorii, Sebastiani et Timothei insignem quoque reliquiam, calvam nempe S. Vincentii M., Levitae Hispani, sub Decio Abulae martyrio affecti in patronum capituli dein assumti, Roma adtulerit. Vincetium e capituli sodalitis morituros commonefacere¹¹⁰⁾ antiquam sapit fabulam¹¹¹⁾. Postquam Hieronymus undecim ecclesiae Wratislaviensi praefuerat annis, an. clōLXII. dysenteriae morbo correptus diem extremum 1062. obiit et Wratislaviae est compositus¹¹²⁾.

109) cf. MSS. Lonini.

110) In die festo 27. Ianuarii strepitu excitato, aut rosa, quae in stallo Canonici morituri invenitur. cf. Chronicon Principum Polon. — *Sigismundi Rositzii* chronica ap. Sommersb. l. c.

111) Opinione hanc olim in capitulo cathedrali viginisse, tabulae ad sedes Decani et Praepositi in choro hodie adhuc affixae demonstrant, hos exhibentes versus; quae est ad latus Decani:

Mors venit et nescis aderit ubi, quomodo, quando,
Saepe Deus signis hanc properare docet.
Quippe ut dissolvi debeat Canonicus illic,
Pulsus agit templum, murmura dira strepunt,
Creditur his verbis monitor attente tuorum,
Martyr Vincenti, numen inesse tuum.
Sed quoniam colitur venerabilis hic tua cervix,
In mortis lucta poscimus affer opem.

Alter:

Res est praedigna, quam signa mente benigna,
Cunctis Praelatis et Canonicis sodalitis,
Stallo fit pulsus, cum quis vadat moriturus;
Martyr Vincenti facis hunc clangore recenti,
Quos cum Baptista pasce salute pia.

cf. *Nicol. Henelii* Breslographia cap. III.

112) Quemadmodum narrat *Dlugoss*. l. c. pag. 253. *MSS. Lonini*. *Curaeus* p. 40. *Pohl's Jahrb.* et al. Perperam alii sepulcrum Hieronymi in monasterio Lubensi quaerunt.

Fama Posth.:

Providentia magni Numinis,
Primum huius Sedis Episcopum
Tibi servavit Vratislavia,
Hieronymum,
acerrimum Haeticorum Antagonistam.
Quia maioribus erat Ecclesia ista tenebris involvenda,
Quam duae priores,
binis Lucili sideribus
tertium adiecit.

Sufficiat hucusque exordia produxisse religionis christianae apud maiores nostros, nomina virorum de religione nostra bene meritorum indicasse, ac ex fontibus genuinis et authenticis paucis absolvisse descriptionem vitae eorum, qui fulgent in coelo, velut sidera micantia sole in meridie clariora, quosque Silesiae incolae perpetuo prosequantur amore, perpetuis gratiis, perpetua veneratione. Stabilis iam est sedes episcopalis, non interrupta series episcoporum, res gestae et facta memoratu digna iam sunt certiora, fontes, e quibus haurienda est historiae dioecesanæ narratio, copiosiores et angustiores. Finem igitur dissertatiunculæ nostrae imposituris necessitas rei imperat, de lite novissima præterito præsertim seculo agitata quaedam adhuc monere: „num septem priores episcopi, quorum mentio hic facta est, veri et ordinarii fuerint episcopi, num tantum plebani, missionarii *ἡς χάρις ἐπισκοποι*, aut episcopi in partibus?“ — Recta enim disquisitio et digna, quae diligentius atque uberius pertractetur, cui tamen non ingenio proprio, sed historicis magis argumentis satisfaciendum est. Ansam quaestionis huius, præeunte iam an. 1734. cl. *Lengnichio* ¹¹³⁾, præbuit *Ioan. Ehrenfriedus Boehm*, iuris

Urbs illum genuit, educavit Romana nobilitas,
erudit Prudentia.

Pulcherrimam Ioanni Baptistae eremum,
amoenissimam alteri Ioanni Insulam
elegit Casimirus.

In hoc campo, adiacente arci suae,

Rex castra metatus est

terribili aciei ordinandae

contra hostilem exercitum fidei orthodoxae,
suum Episcopo locum, suas Praelatis et Canonicis
areas designando.

Hic tandem, ambulatoria hucusque, constitit Episcopalis

Sedes Silesiae,

alio non migratura, nisi forte trans aquas

placeat naviculam Petri promoveri.

Vincentii Martyris caput, primis statim initiis cessit

huic Ecclesiae semper vincenti.

Invictum est corpus

sub capite Vincentii;

Circumfremat licet furor adversarius;

tuta sunt membra

Cum Vincentio

vincent. Io!

Insignia illius erant stellae tres, de quibus Fam. Posth.:

Non obiere tuae, lucent post funera, stellae;

Clarius astra sua Sole obeunte micant!

¹¹³⁾ In libello: „Tractatus de Religionis Christianae in Polonia initiis.“

consultus non ignoti nominis, qui historiam Silesiae pulsus fabulis et figmentis, quibus scatet, fidei historicae restituere cupiens, e Dithmari Merseburgensis episcopi chronicis, probare studuit, non Mieceslaum, sed Ottonem III. imperatorem fundatorem fuisse episcopatus Wratislaviensis an. clō. ¹¹⁴⁾. Refutatus tamen iam est ab auctore ¹¹⁵⁾ libri, cui titulus: *Von Breslau dokumentirte Geschichte und Beschreibung in Briefen* ¹¹⁶⁾. Eandem fere, quam *Boehmius* opinionem præter *Roppa* ¹¹⁷⁾ etiam *Adamus Naruszciewicz* Polonus tuetur ¹¹⁸⁾. Docet scriptor iste ¹¹⁹⁾, de Casimiri I., Polonorum regis, translatione episcopatus Bizina Wratislaviam apud nullum scriptorem, nec indigenum, nec qui alterius est gentis, certum inveniri testimonium, quamvis Długossus dicat translationem factam esse A. Chr. 1052., et aperte narret, primum in Szmogrowa erectum, et posthac Bizinam translatum fuisse episcopatum; deesse tamen testimonia, fide digna, Miceslaum præter Posnaniensem alium adhuc instituisse episcopatum, cum reges consuevisent episcopatus in urbibus, et non in oppidis aut villis erigere. Ex quibus iam inferitur, Boleslaum I., quod olim Boguphalus asseruit, sine dubio episcopatus Wratislaviensis fuisse fundatorem pro parte Poloniae, quae nunc Silesia dicitur, ac testimonium Dithmari omnibus aliis esse præferendum. — Adserta haec omnino docent, primos episcopos septem ex fastis episcoporum, qui dioecesi nostrae præerant, esse expungendos, numerumque eorum ab exordiis religionis christianae in Silesia ad nostra usque tempora, non fuisse LII. sed XLV. — Dubia haec nulla alia exorta esse credimus ratione, nisi e triplici episcopatus sede, ac præsertim e repugnantibus Dithmari et Długossi testimoniis, quibus utraque innititur opinio. Agendum examinemus iam illorum, qui pro diversa a nostra pugnant sententia, argumenta, iisque confutandis accingamur.

¹¹⁴⁾ *Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der Schlesienschen Rechte und Geschichte*. Berl. 1775. 6 Hefte. Hest VI. S. 184. sq. *Pachaly* a. a. D. S. 129. 130.

¹¹⁵⁾ Cl. Klose.

¹¹⁶⁾ *Bresl.* 1781. 8. Bd. I. Br. 10. S. 122. folg.

¹¹⁷⁾ l. c.

¹¹⁸⁾ *Historia Poloniae*. Varsaviae 1780. fol.

¹¹⁹⁾ T. II. lib. 3. pag. 360.

Primum et gravissimum eorum argumentum petitur e Dithmari verbis, qui quingentis Dlugossum anteivit annis, foundationique episcopatus nostri fere fuit aequalis. Audiamus verba illius ¹²⁰⁾: „Nec mora, inquit, fecit ¹²¹⁾ ibi ¹²²⁾ Archiepiscopatum, ut spero legitime, sine consensu tamen praefati praesulis, cuius dioecesi omnis haec regio subiecta est, committens eundem praedicti ¹²³⁾ martyris fratri *Radimo* ¹²⁴⁾, eidemque subiiciens *Reinbernum*, salsae *Cholbergensis* ecclesiae episcopum, *Popponem Cracuiensem*, *Iohannem Uratizlaensem*, *Vungero Posnaniensem* excepto, factoque ibi altari sanctas in eo honorifice condidit reliquias.“ — Falluntur sane omni ex parte, qui reconciliationi dissidentium Dithmari et Dlugossi testimoniorum studentes vocem: *Uratizlaensem* loco *Smogroviensem* positam esse putant, contententes episcopatum Smogroviensem a provincia aut ducatu, in quo situs fuit, nomen universale *Uratizlaensem* obtinuisse. Nec desunt, qui dicerent, *Uratizlaensem* episcopatum eundem esse, quem *Wladislaviensem*, quum tamen episcopatus *Crusvicensis* non ante an. 1156. ¹²⁵⁾ *Wladislaviam* est translatus. At quis, quaeso, in Dithmari verba iuraret, qui non ignoret, illum saepe vera falsis, certa commiscere dubiis, imo in loco adducto in designando episcopi nomine errorem committere apertissimum? Asserit enim Dithmarus, Ottonem III. fundasse Archiepiscopatum *Gnesnensem*, eique *Colbergensem*, *Cracoviensem* et *Wratislaviensem* subiecisse, quod et chronica Magdeburg. ¹²⁶⁾ confirmant; errat tamen profecto antistes Merseburgensis scribens *Ioan-*

¹²⁰⁾ cf. Chronic. lib. IV. pag. 91. et 92. ed. cit.

¹²¹⁾ Otto III.

¹²²⁾ Gnesnae.

¹²³⁾ Adalberti.

¹²⁴⁾ Al. *Gaudentio*.

¹²⁵⁾ cf. Dlugoss. l. c. pag. 491.

¹²⁶⁾ cf. Scriptor. Rerr. Germanic. ap. Meibom: „Iste (Otto III. — Polonicam provinciam) in quinque dividens episcopatus, in ipsa urbe Gnezi Gaudentium, beati Adalberti germanum, consecrari Archiepiscopum fecit, eique tres alios Episcopos in tribus locis, i. e. *Slaczolberg* (Colberg), *Crackawe*, *Wortizlave* ordinatos subiecit.“ — Cod. Dresdens. leg. *Wrotislaensem*, et paulo inferius *Wrotislava*.

nem ¹²⁷⁾ tunc praefuisse ecclesiae *Wratislaviensi*, qui nonnisi sexaginta annis a morte Ottonis III., quae an. 1002. evenit, baculum pastorem recepit ¹²⁸⁾. Quis, quaeso, tam credulus est, omnibusque critices regulis destitutus, qui perpensis his Dithmari verbis testimonio illius fidem historicam non denegandam esse contenderet, aut illam porro esset propugnaturus? Sed, pax sit viro alias eminentissimo! nec Dithmarus ipse diserte dicit, Ottonem episcopatum nostrum instituisse, sed utitur vocabulo *subiecit*, quod *erectionem*, *constitutionem* aut *institutionem* indicare non memini.

Petunt adversarii nostri argumentum *alterum* e sigillo quodam *Henrici* episcopi. Coepit iam a sec. XIV. mos sepulturas ab ecclesiis parochialibus amovendi, qua ratione *Wratislaviae* exortae sunt areae plures, ut apud sacella S. Agnetis an. 1348.; S. Laurentii, SS. Petri et Pauli, S. Annae an. 1379. et B. V. ad portam *Svidnicensem*, cui post reformationis tempora nomen S. Salvatoris est attributum. Consules et cives *Wratislavienses* emerunt agrum in vicinis portae *Svidnicensis* in territorio parochiae S. Mariae Magdalenae pro sepultura peregrinorum et pauperum, qui ob incolarum multitudinem in dies crescentem absque periculo intra civitatis spatium sepeliri non possent. Extat adhuc originale documentum, quod in archivo curiae *Wratisl.* asservatur, quo *Henricus* episcopus, 2da calend. Maii an. 1319. coemeterium illud et sacellum aut capellam in eo exstruendam confirmat, adiecta tamen clausula, ne in praefato sacello a rectore ipsius sacramenta administrentur, aut sermo ad populum fiat. Huic documento adnexum est sigillum formae maioris, rotundum, in quo *Henricus* throno episcopali insidens, manu dextra benedicens, et sinistra baculum pastorem gerens, adpositis et episcopatus et stemmatis insignibus, conspicitur. Inscriptio has exhibet voces: „HENRICUS. DEI. GRA. WRATISLAVIENSIS. ECCE. EPS. X-II.“ Lacuna haec, ut lineola superior suspicari sinit, aut numero V. aut II. vel III. explenda est, quum vero nec numerus II. nec III. explicationem probabilem admittit, coniiciendum iam est, numerum nunc deletum V. fuisse, ita ut numerus verus sit XVII. — At quis, quaeso, documento mutilo in probandis rebus historicis locus? quale momentum? quis usus? — nullus profecto, aut certe minimus iuxta regulam critices:

¹²⁷⁾ Nulla in MSS. deprehenditur lectionum varietas.

¹²⁸⁾ An. 1062.

„Uusus monumentorum suppositorum, mutilorum etc. nullus aut suspectus.“ — Sed concedamus monumentum hoc non esse contemnendum, et fontis historici loco inservire posse, quis numeri XVII. significatus? quae explicatio? Placuit quibusdam numerum hunc annum regiminis Henrici episcopi indicare¹²⁹⁾. Num vero Henricus pro quolibet regiminis sui anno sigillum singulare habuerit? haud facile est credendum. Indicat potius nostra opinione numerus XVII. numerum episcoporum ecclesiam nostram a translatione episcopatus Wratislaviam¹³⁰⁾ moderantium, non antistitem dioecesis nostrae universim¹³¹⁾.

Tertium argumentum adversariorum depromitur e testimonio Ioannis, Abbatis ad St. Vincentium Wratisl. sequenti:¹³²⁾ „R. Rudolphi Rom. Imperatoris semper Augusti Hungariae et Boemiae Regis Sacratissimi etc. etc. Consiliarius Ioannes divina providentia Abbas ad St. Vincentium Wratislaviae etc. etc.“ — „Magnificus et Nobilis D. Simon Hanniwaldd de Eckersdorf, Pilsitz et Rotsirben, petiit a nobis, ut historiam vel vitam Thomae primi, quondam Episcopi Wratislaviensis descriptam concedere dignaremur. Nos igitur D. Hanniwalddi petitioni et desiderio locum dedimus et in vetustissimis ac authenticis monasterii nostri Archivis diligenter curavimus inquiri, ac ea, quae sequuntur reperimus. *Quartus decimus Episcopus Wratislaviensis, Thomas primus* ecclesiam non mediocriter ampliavit etc. etc. Datum Wratislaviae ex Monasterio nostro S. Vincentii Decimo quinto Calend. Augusti Anno D. 1588.“ — Testimonium hoc iam ob seriorum aetatem, qua scriptum est, Dlugossi testimonio cedere fatemur; nec tamen ipse Abbas negat, Smogroviae et Bizinae quondam fuisse episcopos, sed seriem episcoporum computat¹³³⁾ a Ioanne I., qui primus

129) Electus enim est *Henricus*, referentibus chronicis Anonymi ap. Sommersb. l. c. T. II. p. 189. 2da Februarii an. 1302., si ad hunc annum numerus ille XVII. addatur, an. 1319. omnino prodibit, quo documentum hoc scribebatur.

130) Quo tempore episcopi *Wratislavienses* cf. §. 14. vocari coeperunt.

131) Quum iam haec scripta essent, humanitate eximia Dr. Büsching, Collegae aestimandissimi, plura Henrici documenta, quae e monasterio monialium Sprotaviensi in archivo Universitatis nostrae reposita sunt, ab an. 1318. inspicere nobis licuit, in quibus in sigillo huius episcopi numerus XVII. optime expressus cernitur. —

132) E. codicis chartaceo Vol. XCVII. secundum ordinem Crantzii in notitia eod. mstorum bibl. Elis. Vratisl. — cf. ap. Sommersb. T. II. pag. 189.

133) Omisso *Hieronymo*. Desideratur imo in tabulis quibusdam Episcoporum Wratislaviensium, nescimus qua ex causa, Hieronymus. Num quod alienigena ex Italia oriundus fuerit? quod quibusdam placuit. —

Wratislaviae est electus, a quo si numeretur series episcoporum, *Thomas I.* omnino fuit XIV., nec ante Hieronymum episcopi dicebantur *Wratislavienses*, sed *Smogrovienses* aut *Bizinenses*.

Provocant porro ad testimonium *Sigismundi Rositzii*, qui Dlugosso aetate praeivit¹³⁴⁾; dein ad *chronica Principum Poloniae*¹³⁵⁾, in quibus nulla plane primorum septem episcoporum occurrit mentio. — Scopus vero auctorum, ad quos adversarii nostri provocant, non alius sane fuit, nisi vitas scribere episcoporum Wratislaviensium, omissis antecessoribus eorum, imo ipsi fatentur, ecclesiam Wratislaviensem iam in tertio esse loco, quemadmodum verba eorum docent sat superque, quae iam sunt: „*Rositzii*.“ Wratislaviensem, ut in *Principum Polonorum* reperitur Historiis Casimirus I. Monachus Subdiaconus Cluniacensis Monasterii et ad Poloniae Regnum reductus fundavit Ecclesiam. — — Haec siquidem Ecclesia iam in tertio loco sita est: Fuit enim primo in *Smogra Namslaviensis Districtus*, secundo in *Riczen Bregensis*: nunc autem in *Wratislaviam* est locata. Huius ecclesiae¹³⁶⁾ primus Episcopus fuit *Hieronymus*“ etc. etc. — *Chronica Principum Poloniae* haec habent: „Nunc scribendum est de institutione *Wratisl. Ecclesie*, quam in Historiis principum Polonorum reperiri. — — Hec siquidem Ecclesia, sicut fertur, iam in tertio loco est sita. Fuit enim primo in *Smogorew Namslaviens. districtus*. Secundo in *Pitschen Bregens. districtus*. Nunc autem in *Wratisl. est locata*. Cuius Ecclesie primus Episcopus fuit *Ieronymus*“ etc. etc. Quis tamen tanta tectus est caligine, qui non videat, verba allata utriusque testimonii sententiae nostrae nullatenus adversari aut contradicere, potius eam confirmare atque stabilire?

§. 17.

Teneamus ergo, quae iam maiores nostri de episcopis dioecesis nostrae tenuerunt scripseruntque, Dlugossi au-

Non videtur. Num quod tantum episcopus *in partibus* fuerit? Sed electus est a collegio Canonorum rite et canonico modo.

134) Cuius *Chronica et Numerum Episcoporum Wratislaviensium* primo de *Sommersberg* l. c. T. I. pag. 64. et seq. et posthac *Mitzler de Koloff* in collectione Scriptorr. Rerr. Polonicar. e. MSS. Bibliothecae Zaluzkianae ediderunt.

135) Ap. Sommersb. l. c. pag. 13. *Incipit Chronica Principum Poloniae Cum Eorum Gestis*. Vidimus in bibliotheca Lobkowitziana Praegae amicitia Cl. *Dobrowsky* MSS. chronicor. horum cum titulo: „Incidecia anno dñj a 70. ducentesimo q̄ denxesimo secdo“ — scriptum in charta scriptor., num. CXC. signatum, pag. 153. in forma 12. complectens. Praecedat manuscriptus liber ritualis aut *Agenda* dioecesis *Wratislaviensis* inscripta: „*Agenda ordum maiorum iuxta Riturum Wratislaviensis dioecesis* 1266.“

136) Ergo non *episcopatus* in *Silesia*.

cloritatē prae caeteris sequentes, maneatque viris de rebus ecclesiasticis patriae optime meritis, venerandis, colendissimis, *Godofredo* et qui eum secuti sunt ad Hieronymum usque, honor, veneratio summa, memoria in perpetuum renovanda! Audiantur adhuc Dlugossi verba, quae disquisitioni nostrae, facis adinstar ardentis in nocte profunda, lucem adferunt et fidem sinceram. „Conditionem, inquit auctor¹³⁷⁾ *Smogorzoviensis*, tum *Byczynensis* Ecclesiae, *Cazimirus Poloniae Rex* sategens efficere meliorem, locum *Wratislaviensis* civitatis, intelligens propter fluorem *Odrae* habere situm multis comoditatibus refertum, illam de *Byczyna* velut loco tam obscuro et agresti, in quem altera iam vice de *Smogorzow* fuerat translata, in *Wratislaviam* transtulit, et locum amplissimum castro suo *Wratislaviensi* proximum et cognitivum, in circuitu quoque caetera loca pro Pontifice et Praelatis atque Canonicis assignavit, ab eoque tempore nomine priori abrogato et mutato *Wratislaviensis* coepit vocitari. Primus eiusdem Ecclesiae Episcopus, ex quo de *Byczyna* in *Wratislaviensem* translata est, fuit *Hieronymus*, neque alias nisi tunc nomina Episcoporum *Wratislaviensium* coepta sunt annalibus inscribi. Aliorum enim Episcoporum nomina, quae Ecclesiae eidem dum in *Smogorzow* et *Byczyna* consisterent, praefuerunt, et penuria iniuriaque scribentium, et duplici Ecclesiae praefatae translatione suppressa sunt, usque ad nostram aetatem, per me vero utcumque recollecta sunt, et in speciale Distichon redacta¹³⁸⁾. Translata autem Ecclesia memorata, per *Cazimirum Poloniae* primum Regem et procurata causam dedit errori, ut *Cazimirus* ipse Rex in nonnullis annalibus et historiis inscribatur, et referatur primarius Ecclesiae *Wratislaviensis* fundator, cum tantummodo illius fuerit translator. Fundatio enim praefatae *Smogorzoviensis* seu *Wratislaviensis* Ecclesiae, sub uno eodemque tempore cum *Gnesnensi*, *Cracoviensi*, *Posnaniensi*, *Plocensi*, *Crusvicensi*, *Lubucensi*, *Culmensi*, et *Camenecensi* Ecclesiis, quarum dioecesium in plerisque locis confirmatis a *Mieclao* primo *Polonorum* Catholico Principe, et Monarcha coepta et perfecta est. Neque enim *Polonorum* Pontifices, aut aliquos ex illis adeo negligentes et deliros, et suarum iniuriarum ignaros repressores credi fas est, ut infra fines suarum dioecesium novam Cathedralē Ecclesiam, tam diffusos terminos, quales nunc *Wratislaviensis* obtinere novimus, habentem erigi, et suas dioeceses coarctari, et usum perceptionem-

137) Lib. III. pag. 259. et 240.

138) Hinc errores, hinc opiniones diversae, coniecturae et sententiae!

que decimarum manipularium, in quibus Ecclesia ipsa, quemadmodum et caeterae *Polonicales* Ecclesiae fundatae sunt, adimi passi fuerint. Poterat et ad priorem erroris praefati causam etiam altera accedere. Dum *Cazimirus Rex Poloniae* praefatus, in translatione huiusmodi oppidorum et villarum praedictarum liberalem donationem, priore multo superiorem Ecclesiae *Wratislaviensi* adiiciens, per donationem munificam, et translationem providam a plerisque habitus creditusque est, habito ad priscam tenuitatem Ecclesiae respectu, fundator ipsius verius quam translator. — Ita Dlugossus. Concedimus quidem illum multo iuniorem esse *Dithmaro*; at contendere haut dubitamus, maiorem illi fidem deberi quam *Dithmaro*, quum Dlugossus documenta, quae in archivis publicis, praesertim regiis, aut in collectionibus membranarum privatis in Polonia exstarent, consulere solertissime, ac traditione in Polonia certe adhuc vigente monitus, haec diligentius potuerit examinare, disquirere et illustrare. Demonstrant hodie adhuc aedificia antiquissimae formae *Smogroviae*, maiora ibi quondam extitisse instituta.

§. 18.

Habemus adhuc rei nostrae adversarium novissimum Appendix. *Worbsium*, qui¹³⁹⁾ narrationem omnem de primis septem Silesiae episcopis in dubium vocat, ac suspectam reddere tentat. *Smogrovia* illi non videtur esse vicus in circulo *Namslaviensi*, sed, ut superius iam dicebatur, in ducatu *Wohlaviensi*, idque ex hac ratione, quod in vicinia huius plura antiquitatis monimenta, velut vasa, secures, clavi, acus et similia sint inventa¹⁴⁰⁾. — Monimenta haec nullatenus argumento religionis christianae in Silesia primum in his regionibus propagatae inservire possunt, quum ritus pagani potius, quam christiani sint signa¹⁴¹⁾. — Addit porro *Worbsius* ad sententiam suam magis fulciendam et confirmandam: in laqueari ecclesiae *Smogroviensis* in ducat. *Wohlav.* effigiem *Sti Ioannis Baptistae* conspici pictam. Sed ecclesia *Smogro-*

139) l. c.

140) cf. *Neue Breslauer Zeitung*. No. 87. Sonnabend, den 3. Juny 1820.

141) E monimentis his aut e fano celeberrimo, quod in loco monasterii *Lubensis* quondam extiterit, velut innuit *Dr. Paritius*, (*Christiani Frid. Paritii etc.* Notata quaedam de Episcopatu *Wratislaviensi*. Cracov. 1820. 8.), nihil pro re christiana desumendum esse, facile censemus persuasit in vicinis. *Smogroviae* nostrae sub superficie terrae talia monimenta recondita esse. In agris vicorum *Eckersdorf*, *Dammer* et *Buchelsdorf* iam plura inventa esse, vide *Correspondenz der Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Cultur*. Bd. I. Heft 1. Bresl. 1819. 8. S. 84. Heft 2. S. 42. 143.

viensis in circulo Namsl. non tantum effigiem sancti huius asservat cum inscriptione: „Vox Clamantis In Deserto“, sed et dicata est S. Ioanni, et iurisdictioni capituli Vratislaviensis ad novissima usque tempora subdita erat¹⁴²⁾. Singularis vero et nova plane est illius opinio, oppidum *Bizynam*, *Byczinum* aut *Ryczinum* non esse nostrum: *das Städtchen Pittschén*, sed arcem *Hradecensem*¹⁴³⁾ in ducatu Oppaviensi, quod nec unicus scriptorum antiquorum aut recentiorum voluit aut asseruit, nec e testimoniis a Worbsio allatis evinci potest¹⁴⁴⁾. Andiamus tantum Dlugossum de oppido *Graez* loquentem: „A castro, inquit, quoque *Grecz* supra Albim sito¹⁴⁵⁾, quod iuris Polonorum erat¹⁴⁶⁾, initium sumens, usque ad fluenda Odrae grassabatur.“

Restat iam, Auditores dilectissimi et aestumandissimi! Vobis imprimis, qui disserentes nos in alma Universitate nostra de historia dioecesis, nemine nobis viam monstrante, an. cloloCCCXIX. audivistis intentissimi, et summa, qua soletis omni tempore, diligentia, brevem tradere conspectum historiae dioecesis nostrae, ne desit Vobis in re gravissima dux, qua incedatis via, donec pares fuerimus, maiori historiae ecclesiasticae mox edendae operi, favente Deo Ter Optimo accuratorem quoque historiae dioecesis addere enarrationem. Valete! Favete!

Scribebamus in Vigilia Sti Ioannis Bapt. cloloCCCXX.

142) Exstant in archivo episcopali documenta et acta de bono *Smograu* iam ab initio sec. XIII.; exstant alia de emtione illius ab electore Francisco Ludovico an. 1751. denuo facta; nulla vero, qua ratione alienatum sit, quae iniuria temporum interierunt, aut forsitan a milite suecico direpta sunt. In libro celeberrimo *Bergiano* consignationem omnium documentorum archivi episcopalis continente, quem benevolentia Reverendiss. de *Aulock*, Canonici eccl. cathedralis, de re nostra meritissimi, inspeximus, pagina *alienationem* honorum episcopaliū indicans, lit. A. A. signata, vacua est.

143) *Grätz*.

144) *Flebigier* Silesia renovata cap. 7. *Cosmas* ad an. 1098. 1105. 1109. *Menken* scriptor. P. III. p. 1681. *Dlugoss.* IV, 525. *Sommersb.* l. c. Tom. I. pag. 779. 828. 729. habet: „*Grodz* arx in Silesia occidentali. non meridionali sita, quemadmodum e loco adductorum ibi oppidorum et vicorum patet.“ *Sinapius* Curiosa L, 163.

145) Ergo certissime oppidum Boemiae aut Saxoniae.

146) Arx *Graez* in ducatu Oppaviensi nunquam sub regno Poloniae, sed potius Moravorum fuit.

T a b u l a e

chronologico - historicae in annales

historiae dioecesis.

Series annor.	Num. Episcoporum.	Nomina, eorumque gesta principia.	Ann. regiminis.	Eventus historici.
1031.				Canones conc. Bituricensis de ritibus et disciplina ecclesiastica recipiuntur.
1034.				
1036.		† 1027.—1036.	9.	Prima capitularis bibliothecae initia ex episcopi testamento.
1038.	5.	<i>Leonardus.</i>		Nova electionis episcopi forma.
1040.				Silesia a Boemis vastatur.
1041.		†		Translatio sedis episcopalis <i>Bizynam.</i>
1045.	6.	† 1036.—1045. <i>Timotheus</i> elect. 1a Martii, consecrat. 12. eiusd. Orphanorum patronus singularis, pauperum, afflictorum, egenorum pater.	9.	
1050.				
1051.		† 1045.—1051.	6.	
1052.	7.	<i>Hieronymus.</i>		Translatio sedis episcopalis Vratislaviam a Casimiro facta.
1058.				Calva S. Vincentii M.
1062.		† 1051.—1062.	11.	
	8.	<i>Ioannes I.</i> Accipiter, <i>Habicht.</i> Primus episc. e Polonia aut Silesia oriundus.		Canonicatus, muneraque ecclesiastica indigenis tantum esse conferenda exclusis alienigenis, statuitur.
1072.		† 1062.—1072.	10.	
	9.	<i>Petrus I.</i> <i>Fuchs</i> , S. Stanislai M. amicus intimus.		Canonicatus, vicariorum praebendae, ac bona episcopatus insigniter augentur.
1079.				Interdictum ob crudelem Stanisl., episc. Cracoviensis trucidationem a Boleslao perpetrata.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
†. 15. Martii. <i>Rixa</i> , uxor eius.		
<i>Casimirus</i> , Monachus Cluniacensis.		
		Fundatio monasterii <i>Lubensis</i> a Casimiro rege. Benedictini e congregatione Cluniacensi.
†. <i>Boleslaus II.</i>		

Series annor.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praeciqua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1082.				Interdictum tollitur.
1091.	10.	†. 1072 — 1091. Zyroslaus I. de Rosen, elect. 11. Novembr.	19.	Ritus eccl. Cracoviensis introducitur. Vasa sacra eccl. cathedralis augentur.
1100.	11.	†. 1091 — 1100. Imislaus, Haimo, elect. 1. Novembr.	9.	Ecclesiae lapideae struuntur. Eccl. <i>collegiata antiquissima</i> ad S. Aegidium Vratisl. a Victore Decano eccl. cathedr. fundat.
1110.				
1120.				Eccl. <i>collegiata insignis</i> Glogoviae mai. a Boleslao III. fundata, a filio eius Boleslao Chobry redivis donata. Strigoviae eccl. <i>Petrus Danus</i> aut Wlast ecclesiarum aut potius sacellorum LXXVII. conditor liberalissimus.
1126.	12.	†. 1100 — 1126. Robertus, sive <i>Rupertus</i> , elect. 14. Augusti.	26.	
1139.				
1141.	13.	postulatur a Canonicis Cracoviensibus. 1126 — 1141. Magnus de Zarembo, consanguineis suis admodum favet; Nepotismus.	15.	
1146.	14.	†. 1141 — 1146. Ioannes II. Greif postulat. Aepus Gnesnen.	5½.	
1148.	15.	1146 — 1148. Waltherus Zadora.	2.	
1149.				
1150.				Exstructio eccl. cathedralis magnificae hodie exstantis intra 22. ann.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
aufugit. Wladislaus, frater illius.		
Boleslaus III.		
Boleslaus, Chobry.		
		Fundatio monasterii O. S. B. in territorio Elbing Vratislaviae a Petro Dano. Rudolphus , Abbas prim.
		Consecratio eccl. Benedictinorum in Elbing.

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1155.		Clericos incastos et inobedientes custodiae tradi iubet.		Ritus eccl. Lugdunensis. Insignia sex liliis decorata.
1159.				<i>Hadrianus</i> IV. P. M. confirmat possessionem arcis et civitatis <i>Militsch</i> ; omnesque possessiones et bona eccl. Vratisl.
1160.				
1165.				Exstructio eccl. S. Mariae Magdalenae Vratisl. e collectis civium.
1175.				
1179.	16.	†. 1148 — 1179. <i>Zyroslaus II.</i> Rosen elect. 12. Martii.	31.	
1180.				Synodus <i>Lencziziana</i> in Polonia.
1181.	17.	†. 1179 — 1181. <i>Franciscus I.</i> aut <i>Franzko</i> , Prudita, elect. 1. Maii.	2.	
1190.				Exstructio eccl. B. V. Lignicii.
1192.				
1196.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
<i>Boleslaus IV.</i> exstruit eccl. parochialem, postea Ordinis Melitensis, Reichenbachii; confirmat eccl. collegiatam Oppolii.		Fundat. monasterii Canonicor. Reg. S. Aug. Lateran. in monte Zobtensi a Petro Dano. — postea Vratislaviae in arena ab uxore illius <i>Maria</i> et <i>Sventoslao</i> , filio. <i>Rudolphus</i> , Abbas prim.
<i>Silesia</i> sub propriis ducibus. <i>Boleslaus</i> Altus evelit sacellum S. Nicolai ante civitatem Vratisl. in parochialem eccl. — Documentum iurium parochialium dd. 1. Maii 1175. non videtur esse genuinum.		Lubae monachi Cistercienses e monasterio Pfortensi in Saxonia a Boleslao alto introducuntur dimissis Benedictinis; — 1. Maii. <i>Florentius</i> , Abbas I.
		Zyroslaus, ep. tradit illis maldratas et decimas manipulares ad episcopale ius pertinentes in ducatu Lignicensi.
<i>Boleslaus</i> , Procer.		<i>Benedictini</i> in Elbing Vratisl. cum Praemonstratensibus commutantur. <i>Cyprianus</i> , postea ep., Abbas prim.
		Crucigeri recipiuntur Nissae a Boleslao, Procere.
<i>Mieceslaus</i> , dux Oppol.		Fundatio coenobii monialium Praemonstratensium <i>Rybnicii</i> a Mieceslao, Oppol. duce.
<i>Casimirus</i> , fil. eius.		Translatio eiusdem <i>Czarnovancium</i> a Casimiro, filio.

Series. annor.	Nume- rus eporr.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1197.				Cardinalis <i>de Capua</i> Coelestini II. P. M. legatus, legem de coelibatu Clericorum promulgat.
1198.	18.	†. 1181 — 1198. <i>Iaroslau</i> elect. 1. Iunii, donat principatum Nis- sensensem episcopatu et ecclesiae Vratis.	17.	
1201.	19.	†. 1198 — 1201. 20. Ian. <i>Cyprianus</i> , benefactor coenobii Trebnicensis.	3.	
1203.				
1207.	20.	†. 1201 — 1207. 27. Dec. <i>Laurentius</i> , Doliveta, elect. 2. Febr.	6.	
1208.				
1212.				
1214.				
1217.				
1222.				Territorium <i>Uiest</i> donatur episcopa- tui a Casimiro, Oppol. duce.
1223.				
1226.				Synodus <i>Loviciana</i> in Polonia. Persecutio prima Iudaeorum Vratis.
1228.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		Episc. donationem antecessoris sui Zyrosai II. coenobio <i>Lubensi</i> fac- tam, irritam declarat.
<i>Henricus</i> , barbatus, aut cum barba.		Fundatio coenobii Trebnicensis mo- nialium S. O. C. ab Henrico barb. in vigilia SS. Apostol. Petri et Pauli. <i>Petrussa</i> , abbatissa prima. Monasterium Camencense Can. reg. S. Aug. Later. traditur.
		<i>Franciscani</i> Aurimontii a S. Hed- wige, duce, introducuntur. Fundatio Praepositurae ad S. Spiritum Vratisl. pro Canonicis reg. in arena ab Henrico barb. Fundat. Praepositurae Naumburgensis ad Hebrum ab eodem pro iisdem.
<i>Henricus</i> , Pius.		Fundat. coenobii <i>Leovalensis</i> , mo- nialium O. S. B. a Iuta, Bolkonis, ducis Münsterb., uxore.
		Fundat. primi monasterii O. P. Vra- tisl. ab Episc. 1. Maii. — B. <i>Czeslaus</i> .
		Fundat. coenobii <i>Henrichoviensis</i> S. O. C. ab Henrico barb.

Series annor.	Numerus eport.	Nomina eorumque gesta principua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1232.		†.		
1233.		1208 — 1232 aut 1233.	24a. 25.	
	21.	7. Iunii. Thomas I. Kozleroghi, elect. 15. Augusti.		
1234.				
1236.				
1240.				
1241.				
1242.				Tartari insulam S. Ioannis oppugnant. Proelium Lignicense.
1243.				
1246.				
1248.				Bona et subditi Clericorum a censibus oneribusque publicis liberantur a Boleslao duce et fratribus eius — dd. 15. Iulii Vratisl. in eccl. S. Martini, quod <i>Innocentius IV.</i> in conc. Lugdunensi III. confirmavit.
1249.				
1253.				
1255.		capitur a Boleslao Calvo in vicinis montis Zobten 6. Octob.		Decimae manuales et maldratae ecclesiarum, clericorum et monasteriorum e ducatu Lignicen. percipiendae in certum censum annuum convertuntur (fertones, <i>Bischofs = Vierdung</i>).
1256.				
1257.				Interdictum Vratisl.
1260.				Consecratio eccl. S. Clarae Vratisl. 21. Sept.
1261.				Eccl. S. Mauritii ante portam Olaviensem Vratisl. et Mariae Aegyptiacae ac S. Christophori.
1267.		†.		Secta <i>Flagellantium</i> .
		1252 a. 1253 — 1267.	34—35	Canonisatio S. Hedwigis Romae a Clemente IV. 26. Martii; in Silesia 15. Octobr.
	22.	Thomas II. Zaremba elect. 1. Augusti.		Clemens IV. P. M. Wladislaum, Aepum Salisburgensem Epum Vratisl. constituit, qui an. 1270. moritur.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
	I. de discipl. eccl., moribus, coelibatu, vestibus Clericorum etc. etc.	Monasterium O. P. <i>Boleslaviae</i> ab Henrico barb. fundat.
		Conventio inter Praemonstrat. in Elbing et Benedict. octavo Idus Februar. Fundat. monasterii. Crucigerorum cum rubra stella ad S. Matthiam Vratisl. ab Anna, Henrici Pii uxore.
		Monaster. S. Iacobi ad portam arenar. Vratisl. ab Henrico Pio fundat.
Henricus Pius, occumbit in proelio Lignicen.		Benedictini in coenobio Grüssoviensi ex monasterio Oppatow ab Henrico II. instituuntur; 8. Maii.
Hedwigis dux in coenobio Trebnic. moritur 15. Octobr.		Fratres Minor. convent. ad S. Iacobum Vratisl.
	II. (sec. alios I.) praesid. Iacobo, Archidiacon. Leodiensi.	Fundat. monasterii O. P. Teschini ab Euphemia, Wladislai, ducis Teschin. uxore.
		Coenobium Camencense monachis S. O. C. traditur.
Boleslaus Calvus, dux Lignic.		Fundat. coenobii <i>Rudensis</i> S. O. C. a Wladislao.
excommunicatur ab Ae-po Gnesn. Fulkone.		
		Fundat. coenobii ad S. Claram Vratisl. monialium O. Franciscan. <i>Clarrissarum</i> ab Anna, duce.
		Praepositura Naumburgensis in abbatiam ab episcopo evehitur.
	III. Praesid. Card. Legato <i>Guidone</i> .	

Series annor.	Numerus epor.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1277.				
1279. 1281.				<i>Edelstadium</i> , aut oppidum <i>Zuckmantel</i> bonis episcopis. accedit, confirm. ab Henrico duce, Nissae die Iovis post festum Nativitatis B. M. V.
1284.		cum clericis suis pel- litur Vratislavia.		Translatio eccl. collegiatae <i>Glogoviae</i> mai. in locum, in quo nunc est. Interdictum Vratisl. (1285—1287.) Reconciliatio episcopi et Henrici IV. in eccl. S. Nicolai prope Rattiboriam.
1285. 1287.		fundat eccl. collegia- tam Rattiboriae.		
1288.				
1290.				Scholae ad eccl. collegiatam S. Cru- cis Vratisl.
1292.		†. 1267—1292. 15. Mar- tii.	25.	
25.		<i>Ioannes III.</i> Romka, elect. 24. Aprilis.		
1293.				Scholae ad aedes S. Elisabethae et M. Magdalenae Vratisl. (postremam aliqui iam ad an. 1270. referunt); dd. 31. August.
1294.				
1295.				
1296.		proficiscens Trebnici- um a latronibus infesta- tur et spoliatur.		Consecratio ecclesiarum S. Crucis et S. Bartholomaei — 14. Septembr.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
<i>Henricus IV.</i> Probus. Contentio cum episco- po; obsidet arcem Ott- muchoviensem; occu- pat decimas episcopa- les; excommunicatur a Iacobo, Arpo Gnesnen- si in syn. Lencziziana 6. Ianuar. 1285.	IV	Eccl. S. Crucis Lignicii a Boles- lao, Calvo exstructa traditur fratri- bus O. P.
fundat eccl. collegia- tam S. Crucis Vratisl. — documentum funda- tion. dd. 5. Ianuar.	V. 22. Novbr.	FF. O. P. traditur eccl. collegia- ta Glogoviae mai. a Salome, Con- radi ducis uxore.
concedit eccl. cathed- rali iura et honores ducales; donat villam <i>Bandlowitz</i> cum bo- nis et omnibus aliis, quae ad villam perti- nent. dd. 25. Iunii.		
<i>Bolko</i> , dux Svidnicen. <i>Henricus V.</i> dux Vratisl. et Ligni- cens.	VI. 2. Septbr.	In coenobio <i>Grüssoviensi</i> in lo- cum Benedictinorum et monasterio Oppatow, <i>Cistercienses</i> introdu- cuntur a Bolkone.
confirmat privilegia et possessiones monasterii in arena et praepositu- rae ad S. Spiritum Vra- tisl.; dd. 10. Martii 1293.		Fundat. eccl. et monasterii ad S. <i>Catharinam</i> Vratisl., monialium O. S. Dominici ab Henrico V. Fundat. monasterii O. P. <i>Brigae</i> ab eodem.
†. 22. Februar.		Fundat. monasterii <i>Clarissarum</i> Strelae a Bolkone.

Series annor.	Nume- rus eporr.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1299.				
1301.		†. 1292—1301. 20. De- cembr.	9.	
1302.	24.	Henricus de Wirbna. elect. 2. Februar. coronat Elisabetham Wencclai, Boemiae regis, uxorem.		
1303.				
1305.				
1307.				Oppolii nova eccl. parochialis exstrui- tur a Bolkone, duce.
1309.				
1311.				
1312.				Hospitale ad S. Lazarum ante portam Olaviensem Vratisl.
1318.				Iudaei Vratisl. expelluntur ob in- cendium excitatum.
1319.				
	25.	†. 1302—1319. 23. Sept. Vitus Habdauk elect. 15. Decembr. cum Ludoldo Wirsono Canon., de episcopatu contendit septem annis.	17.	
1326.	26.	†. Nankerus Okus.	8 dieb.	
1330.				Tribunale inquisitionis Vratisl. Ioannes de Schwenkfeld , O. P. Inquisitor Generalis.
1331.				
1335.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
	VII. in festo S. Caeciliae.	Moniales S. Augustini in arena Vra- tisl.
Bolko Oppol. dux.		
	VIII. 19. Novbr.	
Bolko II. dux Svidnicens.		Oppolii eccl. antiqua parochialis FF. O. P. traditur. Fundat. coenobii monialium O. S. B. Strigoviae a vidua Bolkonis, ducis Svidnic. Fundat. eccl. et monasterii O. P. Svidnicii a Bolkone.
Silesia sub regibus Boemiae.		
Bolko III. dux Brigensis.		
	IX. de residentia stricta pa- rochorum etc.	Exstructio eccl. in arena Vratisl.; consecratio eccl. S. Adalberti ibid.
Przemislaus, dux Teschinens.		Fundat. eccl. et monasterii Ord. Mi- nor. convent. Brigae a Bolkone III.

Series annor.	Nom. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1336.				
1337.				Lites inter Ioannem, Boemorum regem et Nankerum.
1339.		regem excommunicat, non regem sed regulum eum vocans. Nissam petit.		<i>Henricus, Com. de Wirbna</i> , Archidiaconus Vratisl.; <i>Opecz</i> , Scholasticus; <i>Otto de Donyu</i> ; <i>Canzko de Schalkau</i> et <i>Petrus de Witko</i> , Canonici episc. fideles. Interdictum. Bona eccl. fisco regio addicuntur. Sectatores <i>Ioannis de Oliva</i> in foro Vratisl. perversa docent dogmata non invito senatu. Ecclesiae S. M. Magdalenae <i>Martinus</i> e monasterio Grüssoviensi fugitivus, praeficitur, expulso Thammone parcho. <i>Ioannes de Schwenkfeld</i> , O. P. e conventu Svidnicensi, haeticorum oppugnator, interficitur Pragae; 28. Sept. 1340.
1340.				
1341.		† 1326.—1341. 10. Apr. <i>Preczislau</i> de Pogarell v. Pogorzielig, elect. 5. Maii, episcopatum regi Boem. subiicit — <i>princeps ligius</i> (<i>Bundesfürst von Böhmen</i>) dictus.	15.	
1342.				Consules et senatus Vrat. a rege ad deprecationem episcopo faciendam damnantur, cui 6. Maii in eccl. S. Adalberti parent. — Interdictum tollitur. <i>Franczko</i> aut <i>Franciscus</i> , inrisconsult. Lignic. exstruit ibi ecclesiam <i>SS. Corp. Christi</i> , ad quam Wenceslaus et Ludovicus, duc. Lignicenses monasterium monialium O. S. B. fundant. Sacellum in curia Vratisl. adsentiente episcopo exstruitur.
1344.				
1345.				
1346.				
1348.		emit arcem <i>Iauernik</i> a Bolkone, Svidnic. duc; in instrumento venditionis episcop. prima vice <i>Princeps</i> compellatur. A Nicolao, duce Münsterberg. emit oppidum <i>Wansen</i> . Cancellarius regius constituitur.		Collegiata eccl. S. Sepulcri Lignicii.
1349.				Oppidum <i>Patschkau</i> accedit bonis episcopalibus. Homagium ab episcopo et capitulo regi praestatur. <i>Flagellantes</i> .

Principes.	Synodi.	Monasteria.
<i>Ioannes</i> , Rex Boem.		Moniales O. P. Rattiboriae instituuntur a Przemislao, duce Teschin.
<i>Boleslaus</i> , dux Vratisl. et Lignic. excommunicatur.		
	dubia.	Moniales O. S. B. Lignicii.
<i>Carolus IV.</i> rex Boemiae; confirmat privilegia ecclesiae et capituli cathedr.		<i>Carthusiani</i> Lignicii a Ludovico duce instituti.
advenit Vratisl.		

Series ann.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1551.		emit ducatum <i>Grott-koviensem</i> a Boleslao III. duce Brigens.		<i>Beguardi</i> et <i>Beguini</i> . Bona eorum e mandato regio tribunali inquisitionis addicuntur.
1558.		Vendit <i>Militschium</i> 1500. marc. grossor.		Episcopatus <i>aureus</i> — das <i>güldne Biethum</i> .
1560.				
1567.				
1569.		exstruit sacellum B. V. in fronte cathedral. eccl. situm — <i>chorum min.</i> dictum; octo mansionarios instituit; fundat hospitale pro 12. pauperib. Nissae; stipendium quotannis 5. Maii Vratisl. pauperibus distribuendum.		Ecclesia collegiata <i>Brigae</i> auctore Ludovico I. duce.
1570.				Canonisatio <i>Godofredi</i> , primi episc. agitur. Festum S. <i>Gothardi</i> , Patroni episcopi, sub ritu <i>dupl.</i> celebrandum praecipitur. Clerici ne bona aut census absque auctoritate regia sibi comparent, prohibentur.
1572.				Lites inter Parochos et FF. Minor. convent. de iuribus parochialibus.
1576.		† 1341. — 1576. 25. Martii.	55.	
1578.	28.	<i>Theodoricus</i> ,		Legatus apost. <i>Nicolaus</i> , episc. Maioricensis O. P.
1579.		proficiscitur Avenionem		Fundatio eccl. collegiatae <i>Glogoviae</i> min. ab Henrico duce Falkenbergensi, die S. Matthiae.
1580.				<i>Wenceslaus</i> , Epus Lebusensis, <i>Wenceslai</i> I. duc. Lignicen. filius, a capitulo eligitur Administrator episcopatus.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
exstruit eccl. S. <i>Dorotheae</i> Vratisl.; confirmat iura et privilegia coenobii <i>Camencensis</i> , 17. Novembr.; similiter eccl. Vratisl.; promittit Casimiro, Polon. regi, episcopatum Vratisl. iuribus Metropolitae Gnesn. nunquam esse subtrahendum.		Carolus IV. eccl. et monasterium ad S. <i>Dorotheam</i> eremitis S. Augustini tradit. Octavo calend. Decembr. 1357. — P. <i>Nicolaus</i> , Min. Provincialis.
		Lites cum monasterio S. Vincentii de finibus territorii monasterii huius — et de nundinis Costemplotii habendis — componuntur per Joannem, ep. Olomucensem et Burghardum, Praepositum Wissehradensem.
Subditos episc. et capituli in civitate Vratisl. delinquentes iudicio magistratus submittit. dd. Pragae 30. Ianuar. 1370.		
† <i>Wenceslaus</i> .		Lites inter Canonic. Reg. in arena et Praemonstratenses Vratisl. de prioris loco in processionibus occupando.

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1581.		civitatem Vratisl. interdicto punit.		Bellum clericale (<i>Waffenfried.</i>) <i>Henricus</i> , Decan. Vratisl. Insula S. Joannis vastatur. Clerici inimicis aguntur actionibus a plebe. Canonici Nissam fugiunt. Bona eorum fisco addicuntur. Prima reformationis vestigia. Placita Wiclefi. Canonici Vratisl. humiliter deprecantur, interdictum tollunt; bona a fisco recipiunt.
1582.	29.	[†] 1376 — 1382. 15. Februarii. <i>Wenceslaus</i> aut potius interregnum.	6.	<i>L. B. de Duba.</i> Lites inter canonicos eccl. cathedral. capitulares. Pacta inter regem et capitulum cathedral.
1583.		homagium regi praestat 1. Januarii Pragae praesentibus duobus Canonicis <i>Hanko</i> et <i>Nicol. de Risemburg</i> ;		Mandatum Episcopi de observandis in electione novi episcopi.
1585.		Urbanus VI. purpuram romanam ei offert, quam episcopus recusat;		
1586.		fundat <i>Ottmuhoviae</i> eccl. collegiatam, nunc Nissensem.		
1589.		Ab Henrico Bolkone, Falkenberg. duce rogatus, eccl. parochialem Falkenbergens. honoribus ecclesiae collegiatae donat.		

Principes.	Synodi.	Monasteria.
advenit Vratisl. 23. aut 27. Iunii.		Can. reg. in arena aufugiunt in silvam apud <i>Leerbeutel</i> . Monasteria in Elbing et in arena vastantur.
confirmat iura, privilegia, honores et donationes episcopales et capituli. Sancit, ne duo consules quotannis creandi domos proprias introeant, nisi primum in eccl. cathedral., sive domo capitulari de tuendis, et defendendis iuribus et libertatibus eccl. Vratisl. Capitularibus dederint insiurandum. dd. Pragae 3. Maii.		
Episcopo iura feudalia, ut dicunt, in ducatu Grottkoviensi exercenda tradit 6. Januarii.		Monasterium Carmelitarum <i>Strigoviae</i> ante portam Svidnic., a Hussitis dein dirutum.

Series annor.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1399.			Campanarum pulsus ad preces contra Turcas (<i>Türken-Glocke</i>) die Sab- bathi.
1400.			Effigies miracula Warthae S. O. C. Camencensium. Sacellum Xlm. V. M. Vratisl.
1405.			
1409.	mittit duos legatos ad concilium Pisanum.		<i>Ioh. Otto</i> , Münsterb., inter Recto- res academ. Lipsiens. primus. — (Ora- tiones ad Clerum.)
1410.			<i>Henricus Ronca</i> (Ronow) et <i>Dietri- cus Döring</i> , equites, Nicolaum, Suffrag. in monte Zobtensi compre- hendunt, qua ex causa ducatus Vra- tisl. interdicto punitur, die Iovis post dominic. I. Quadragesimae us- que ad fer. IV. post Dominic. Pal- marum. Disputatio inter <i>Stephanum</i> , Theo- logum, <i>Ludolphum</i> , Abbatem Sa- gan, et <i>M. Ioan. de Sternberg</i> . <i>Stephanus</i> a tribunali inquisitionis ad rogam condemnatur. <i>Ioannes Cropidlo</i> , episc. Vladislav- iensis, capitur a civibus Vratisl. 6. Decembr. Hospitale ad S. Hieronymum.
1411.	civitatem Vratisl. inter- dicto plectit.		Conventio inter episcopum Vladislav. et senatum Vratisl. 3. Martii. — Sub- latio interdicti. Cereus 4. pond. ante SS. in cathedrali semper ardens a civitate solvendus. Conventuum archipresbyteralium pri- ma mentio.
1413.			Lites denuo moventur.
1415.			Lues Vratisl., qua Abbas in arena cum XIX. fratribus occumbit. Hussi asseclae.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		Fundatio monasterii eremitarum S. Pauli in pratis Marianis (<i>Biese</i>) Glogoviae min. a Ladislao, Oppol. duce.
	X.	Fundat. Praepositurae in thermis Hirschbergensibus (<i>Warmbrunn</i>) ab equite de Schaffgotsch pro quin- que monachis e monasterio Grüsso- viensi. Monasterium <i>Clarissarum</i> Namsla- viae.
	XI. de moribus Clericor.	
	XII. de discipl. ecclesiast., de reformatione rituum et morum clericorum.	

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1416.				Iuris eccl., quod ab ep. Wenceslao nomen accepit (<i>Wenzeslaises Kirchenrecht</i> , cuius capita praecipua de matrimonio agunt), initia. Collegiata <i>Rattiboriensis</i> ex arce in civitatem transfertur. <i>Ioannes</i> , dux Rattibor. et Oppaviens. in eam liberalissimus.
1417.	30.	1382. — 1417. <i>Conradus</i> , dux Oelsnensis, senior dictus;	35.	<i>Orango</i> , Canon. eccl. cathedr. iussu episcopi primus historiae dioecesis conscribendae dat operam.
1418.				Coniuratio civium Vratisl. in eccl. S. Clementis in civitate nova, vulgo <i>die Neustadt</i> ; 14. Iulii.
1419.		excommunicatur a Pontifice ob annatas non solutas;		Hussitae regionem omnem a Boemiae finibus Brigam usque devastant. — <i>Ioan. Krasa</i> . —
1420.				<i>Wenceslaus</i> , ep. moritur Ottmuhoviae 6. Decembr.
1422.		absolvitur;		
1423.				<i>Taboritae et Orphani</i> .
1424.				<i>Boleslaviae</i> parochus a Taboritis clavo capiti infixio interficitur. Controversiae theologicae de veneratione <i>Nominis Iesu</i> inter <i>Petrum de Turgau</i> , Guard. ad S. Iacobum, et <i>M. Petrum Wichmann</i> , O. P. ad S. Adalbertum Vratisl. Repetita Hussitarum incursio. Dr. <i>Io. Schobesheim</i> , Parochus Nissensis et <i>Clemens Hesler</i> , ludimag., copias contra Hussitas ducunt, 16. Mart.
1425.				Hussitae 1. Maii devastatis pagis in confinibus Vratisl. capitulo cathedrali subditis, eccl. parochialem S. Nicolai et aedes parochial. comburunt.
1426.				
1427.				
1428.				
1429.				
1430.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
confirmat privilegia monasterii ad S. Vincentium; fer. II. p. dominic. Palmar. 1417. <i>Sigismundus</i> .		
		Coenob. <i>Camencense</i> incendio a Hussitis excitato pene deletur; <i>Liebenthalense</i> spoliatur.
		Monasterium <i>Franciscanorum</i> Namslaviae.
		Monasterium <i>Grüssoviense</i> vastatur, monachi trucidantur. Eccl. parochialis <i>Boleslaviae</i> et monasterium O. P. spoliatur, dominic. V. Quadrages.
		Monast. <i>Strelinae</i> a Hussitis vastatur. Camencii et Henrichoviae; — Aurimontii.
		<i>Ioannes I.</i> , dux Sagan. abbatem Can. reg. <i>Henricum II.</i> de <i>Underburg</i> in carcerem coniici, et demum, cum in oculus esset, excaecari iubet.

Series annot.	Num. Episco- porum.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1447.	31.	†. 1417. — 1447. 9. Au- gusti. <i>Petrus II.</i> Noack ant Novack elect. 8. Septembr. restituit nexum dioec. cum Metropol. Gnes- nens.; postremus, qui ab Aepeo Gnesn. conse- crat.	30.	
1448.		<i>Ottmuchiaviam</i> redimit 1000. marc.; emit arcem <i>Frankenstein</i> ; instituit processionem quotannis in vigilia S. Bartholomaei et S. Hedwigis ex eccl. O. P. Vratislaviae Trebnicium ducendam.		<i>Guilelmus</i> denuo bona episcopatus ingreditur.
1449.				<i>Andreas de Dobschino Galka</i> , as- secta Wiclefi Glogoviae min.
1450.				Processio sollemnis in festo SS. Cor- poris Christi prima vice ex cathedrali ducitur 4. Iunii.
1451.				Indulgentiae anni saecularis. <i>Nicolaus Tempelfeld</i> , parochus ad S. Elisabetham Vratisl.
1455.				<i>Ioan. Capistranus</i> Vratisl. 13. Fe- bruar.
1454.		proficiscitur Pragam praestandi homagii cau- sa, 11. Iulii.		Persecutio Iudaeorum; Vratisl. 2. Maii; Lignicii. Initium indulgentiarum <i>Langenwi- sae</i> in ducatu Oelsnensi dominic. quarta post Pascha. Homagium praestatur 11. Decembr. Ius monetas cudendi episcopo conces- sum a rege confirmatur. — Qui in insula S. Ioannis degunt, de solven- dis vectigalibus pro carnibus, cerevi- sia etc. eximuntur. (<i>Index librorum prohibitorum.</i>)
1456.	32.	†. 1447 — 1456. 3. Fe- bruar. <i>Iodocus</i> de Rosenberg.	9.	

Principes.	Synodi.	Monasteria.
regio diademate ornatur Pragae 28. Octobr.		Monasterium <i>Franciscanorum</i> ad S. Bernardinum in nova civitate Vratisl.
ambo Vratisl. veniunt 6. Decembr.	XV. de reformandis clericorum moribus, de disciplina ecclesiast., de ritibus sacris etc, etc.	Eccl. ad S. Bernardinum consecratur a Francisco, ep. Varmiensi.
Ladislauſ + 25. Novembr.		

Series annor.	Nom. Episco- porum.	Nomina eorumque gesta prae- ciqua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1458.		Cives Vratisl. ad obe- dientiam erga Geor- gium frustra adhorta- tur; proficiscitur Romam;		Conventus Principum et statuum Lignicii de recipiendo rege, cui et epi- scopus adest; ab episc. Vratisl. trans- fertur, et rursus Lignicium. Episcopus et capitulum partibus re- gis favent. Monachi et concionatores Vratisl. ad inobedientiam erga regem incitant.
1459.		redux homagium regi praestat; Vratisl. adveniens pu- blicum in curia ser- monem habet ad po- pulum, eumque ad obedientiam erga regem excitat; ex urbe pellitur.		Status Silesiae legatos (<i>Petrum War- temberg</i> , Canonic. Vratisl. et Dr. Decretor. et <i>Matthiam Unruh</i> , ar- migerum) ad P. M. <i>Pium II.</i> mit- tunt — die lunae ante festum SS. Philippi et Iacobi. — Responsio P. M. <i>Sienae</i> dd. 15. Maii; — et Man- tuae 9. Iulii. Lites de recipiendo <i>Georgio</i> , rege continuuntur. Legati pontificii ad pacem concilian- dam veniunt Vratisl. 11. Novembr. — <i>Hieronymus Landi</i> , Aepus Cre- tensis et M. <i>Franciscus Toletanus</i> , Theol. Prof. Hispanensis. Conventio inter capitulum, cives Vra- tisl. et regem, 4. capitull. Breve apostolicum, quo visitantibus eccles. S. Elisabethae et M. Magdale- nae in festo S. Ioannis indulgentiae plenariae conceduntur; dd. Romae 22. April. <i>Io. Kitzing</i> , legatus Vratislaviensium Romae, et illo defuncto <i>Nicolaus Merbot</i> , Canonic. Scholae ad S. Vincentium. Lites abominandae inter Aepum <i>Lan- di</i> et <i>Iodocum</i> ep., in foro cellam Svidnic. versus. Bulla P. M., qua civitatibus Vratisl. et Namlaviensi praesidium a Ponti- fice promittitur. Litterae adhortationis P. M. Pii II. ad epum, dd. Tiburi 17. Iulii. <i>Balthasar de Piscia</i> , Subdelegat. pon- tific. Rex excommunicatur a Pontifice. Querelae Vratislaviensium de episco- po apud Aepum Gnesnensem. <i>Rudolphus</i> , ep. Orientis, legatus a latere Pontific., excommunicationis decretum Vratisl. adfert 9. Novembr. (Sermonem sacrum habet in ecclesia S. Elisabethae; 25. Novembr.) <i>Iacobus Coloniensis</i> , Ord. Min., Mis- sionarius, a Rudolpho, legato pontific., missus.
1460.				
1461.				
1462.				
1463.		Nissam petit; a Pon- tifice ad redeundum monetur; dd. Romae 16. Maii.		
1464.		proficiscitur Pragam; excommunicatur Card. Legato, Aepo Cretensi.		
1465.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
<i>Georgius Podiebrad,</i> Rex Boem. Glacium venit, 21. Iu- lii, quo episcop. lega- tos mittit.		

Series annor.	Numerus eport.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1466.		donat villam <i>Krintsch</i> hospitali S. Ioannis;		Festum <i>Transfigurationis</i> D. N. I. C. hoc an. primum. celeb. 6. Aug. Comitiae a legato pontific. Vratisl. habentur, dominic. Reminiscere; — <i>Protasius</i> , ep. Olomuc.; <i>Gabriel Veronensis</i> , Ord. Minor.
1467.		invitus bellum erga regem movet; cum 200. equitibus, 1222. pedibus, 100. curribus et 4. tormentis pyrobolis mittendis;		Rex honoribus regiis privatur a Pontifice et subditi eius inrejurando erga illum solvuntur; 23. Decembr. Interdictum in ducatus Svidnic. et Iavoriensi.
		ad pacem cum rege ineundam hortatur.		Civitas et status Münsterb. iusiurandum episcopo praestant.
		Pacem cum rege facit.		<i>Patschkovia</i> et <i>Edelstadium</i> a copiis regiis occupantur; bona episcopalia in ducatu Nissensi vastantur.
		†.		Lites inter episcopum et civitatem Vratisl.
		1456 — 1467. 15. Dec.	11.	<i>Ioan. Düster</i> aut <i>Deuster</i> , Praepos. eccl. cathedr. capitur.
1468.	33.	<i>Rudolphus</i>		Cives Svidnicenses et principes, qui a partibus regis stant, a Rudolpho, legato apostolico excommunicantur.
		elect. 20. Ianuar.		<i>Edelstadium</i> a copiis episcopalib. iterum occupatur.
1469.		Olomucii <i>Matthiam</i> regiis insignibus ornat.		<i>Nicolaus Zedlicz</i> , Paroch. ad S. Elisabeth.
1472.		Henrico I., duci Glaceni., Georgii Podiebrad filio, tributum octingentor. aureor.olvere debet, pro ducatus Nissensi et Grottkoviensi;		
1473.				
1474.		a Matthia rege in castris apud <i>Mochbern</i> feudo accipit <i>Edelstadium</i> .		<i>Ioan. Cantius</i> , Theologus Cracoviensis.
1475.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		<i>Camencium</i> obsidetur et episcopo traditur ab exercitu foederato.
		Monachi ad S. <i>Bernardinum</i> Vratisl. cives ad seditionem incitant.
<i>Matthias</i> Vratisl. venit 26; — 31. Maii — homagium.		<i>Benedictus Ionsdorf</i> , abbas in arena.
		Consecratio eccl. <i>Franciscanorum Glogoviae</i> mai. a Margarita, Uladislai, Teschinensis ducis uxore, conditae — 4. Iunii.
	XVI. a 18 — 20. Octobr.	
confirmat bona et privilegia episcopatus. <i>Wladislaus</i> .	XVII. feria 2. post dominic. tertiam post Pasch.	<i>Franciscani Nissae</i> ad S. Crucem ante portam Vratisl. <i>Franciscani Lignicii</i> ad SS. Trinitatem ante portam.

Series annorr.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1476.		Neapolim mittitur le- gatus regius.		Matthias excommunicatur.
1477.		Collegiatam Ottmuchi- viensem in civitatem veterem Nissensem transfert;		<i>Balthasar de Piscia</i> legatus aposto- licus.
1478.				Pactum inter Matthiam et Wladis- laum.
1479.		eligit Coadiutorem Ioann. de Roth.		<i>Petrus Holpner</i> , Canonic. eccl. ca- thedr. Hussitarum sectator. Privilegia episcopo et principibus Si- lesiae a rege concessa.
1482.	34.	†. 1468 — 1482. 9. Ianuarii. Ioannes IV. Roth, Laurentii Vallae discipulus, redimit bona ab ante- cessoribus suis pigno- ris loca data; exstruit palatium Nis- sense; munit castrum Ottmuchiense;	14.	Processio sollemnis a meridie in festo Theophoriae Vratisl. abrogatur. Capitula et status Silesiae inimici episcopo. Civitates in ducatu Nissensi a copiis regiis premuntur.
1483.				
1488.				Collegiata Glogoviae mai. a copiis auxiliaribus Ioannis I. ducis Sagan. accenditur; bibliotheca comburitur; monasterium Bernardinorum dirui- tur, et canonicatus impensis Canoni- corum munitur.
1490.				
1492.				
1496.				
1497.		vulneratur Nissae a Ni- colao II. Oppol. duce.		<i>Opitius de Colo</i> , Canonic. eccl. ca- thedr., episcopo inimicus.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		Glogov. a Friderico I. duce, insti- tuti.
		Monasteria <i>Franciscanorum</i> et <i>Claris- sitarum</i> Namslaviae incendio delen- tur.
		Franciscani Namslaviae monasterium exstruunt. Monasterium <i>Franciscanorum</i> . <i>Iavo- riae</i> a Ioanne, episc. Olomucensi exstruitur.
	XVIII. post Octav. Corporis Christi.	
	XIX. 26. Aprilis et seq. dieb. — festum SS. Apostol. Petri et Pauli — et S. Agnetae.	

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1503.				Interdictum Vratisl. ob Vicarios tumultuantes a senatu in carcerem coniectos. Conventio inter capitulum et senatum Vratisl. <i>Ioan. Turzo</i> , Coadiutor.
1504.				Transactio <i>Collovrathiana</i> . — (Episcopus sit e Silesia, Boemia, Moravia aut Lusatia oriundus; Canonici alienigenis ne tradantur; bona clericorum ad censum solvendum obligantur, instar aliorum bonorum,) mens. Febr.
1505.				<i>Leo X. P. M.</i> transactioni huic confirmationem denegat. <i>Ioan. Haunold</i> .
1506.	35.	† 1482 — 1506. <i>Ioannes V.</i> Turzo elect. 1. Februar. consecrat. 22. Martii.	24.	Documentum imperator. Universitatis Vratisl. erigendae, dd. Budae 20. Iunii.
1507.		eligitur summus Silesiae Capitaneus (<i>Oberster Landes- Hauptmann</i>) a statibus Silesiae in comitiis Bregensibus;		
1509.		dignitati huic renuntiat; — coronat Olo-mucii Ludovicum, Wladislai filium 11. Martii;		
1511.				<i>Iacobus de Salza</i> , summus Capitaneus Glogoviensis et <i>Ianus de Weyda</i> , comes Ungaric. — <i>Ioan. de Rechenberg</i> — a quibus 5ta April. eccl. S. Elisabethae polluitur. Privilegia Clericis a rege concessa.
1512.		concordiae auctor inter regem Poloniae et civitatem Vratisl.		
1514.				<i>Georgius</i> , dux Bregens.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
confirmat transactionem Collovrathianam.		
	XX. 24. April. et seq., in qua canones quidam concilii <i>Basileens.</i> et constitutiones synodi <i>Petrikoviens.</i> recipiuntur. — festum S. Annae.	
<i>Wladislaus</i> Vratisl. venit 11. Ianuar; declarat bona ecclesiae Vratisl. regi immediate esse subiecta.	XXI. 28. Aprilis — Festum Conceptionis B. V. M.	

Series annor.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1515.		accipit a Máximiliano I. ius aureos cudendi; Sacerdotibus eccl. S. Elisabethae et M. Magdalenae domum in platea, quae a monasterio S. Catharinae nomen habet, donat, vulgo: <i>der blaue Himmel</i> .		Pactum illius cum episcopo.
1516.				<i>Oswaldus Winkler</i> , parochus ad S. Mariam Magdalenam <i>cursus mariani</i> institutor; exstruit aedes parochiales.
1517.		Arx <i>Iauernik</i> aut <i>Caldenstein</i> ab episcopo restituta, <i>Ioannisberg</i> ab illo nomen accipit.		
1518.				<i>Melchior Hoffmann</i> , Ord. S. Augustini Eremit. a Luthero missus, primus in Silesia dogmata illius in arce <i>Neokirchensi</i> circuli <i>Hirschbergensis</i> docet. <i>Schwenkfeldus</i> dogmata sua spargere incipit.
1520.		†. 1506. — 1520. 2. Augusti.	14.	

Principes.	Synodi.	Monasteria.
† 15. Martii. <i>Ludovicus.</i>		Lites inter <i>Bernardin</i>os et FF. Minor. convent. ad S. Iacobum Vratisl. (die schwarzen Mönche.) <i>Franciscus Lichota</i>, Minister Provinc. Franciscanorum.

A reformatione usque ad pacem Westphalicam

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1520. 1521.	36.	<i>Iacobus</i> de Salza elect. 2. Sept. 1520. consecr. 1. Sept. 1521.		Conventio inter Abbatem Can. reg. in arena et senatum Vratisl. Scholae ad eccl. Corporis Christi Vrat. Vicarius eccl. S. M. Magdalenae a senatu dimissis, munera eorum viris, qui Vitebergae studuerunt, conferuntur. Vratislavienses a capitulo cathedrali usu sacrorum prohibentur. Iussu regis interdictum tollitur.
1522.				Lites inter capitulum et senatum de solvenda pecunia munitioni firmiori civitatis inservienda — 23. April. Capitulum ad solvendam hanc pecuniam et senatus ad sustentandas custodias insulae S. Ioannis obligatur mandato regio. <i>Fridericus II.</i> , dux Lignic. primus inter principes Sil. Lutheri sectator; ecclesias collegiatas Lignicensem et Bregensem ad S. Hedwigem civilis iuris efficit.
				<i>Henricus de Rybisch</i> , syndicus, a senatu Pragae ad aulam regis mittitur; male ibi habetur, ac fuga vitam salvat. <i>Lengsfeld</i> , Archi-Diaconus, a capitulo in causa Bernardinorum legatus Pragae mittitur. <i>Georgius</i> , marchio Brandenb., dux Carnoviae, doctrinae Lutheri patronus.
1523.				Ieiunia a Lutheri asseclis Vratisl. abrogantur. Census solvendi capitulo a senatu deoegantur. <i>Ioan. Hesus</i> , reformator Vratisl., primus ad S. Mariam Magdal. parochus Protestant. vocatur 23. Iunii. Breve Hadriani VI. P. M. ad senatum Vratisl.; ultimum quo Vratislaviens. a S. P. gaudent. dd. 23. Iulii. <i>Oswaldus Straubinger</i> , postremus eccl. S. M. Magdalenae Catholicorum parochus †.
		<i>Hessa</i> epistolam scribit.		

aut Osnabrügensem; seu ab an. 1520 — 1648. —

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		<i>P. Raphael</i> , legat. Bernardinorum Pragae; <i>Benedictus Benkowitz</i> Commissar. Generalis <i>Pauli Socino</i> . <i>Bernardini</i> a senatu monasterio et ecclesia privantur — exules 20. Iunii. <i>Severinus de Senftenberg</i> , Guardianus. Crux miracula ante ecclesiam. In horto <i>Bartholemaei Tempelfeld</i> ante portam S. Nicolai pernoctant. (<i>Pfaffen-Graben</i> .)
causam Bernardinorum tuetur rex;		Monachi quidam ad S. Iacobum, Fr. Matthias duce apostatae, quos et moniales et sorores ad S. Claram sequuntur.

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
				Electio <i>Hessi</i> die 19. Iunii — praesentatio 19. Octobr. Dimisso <i>Ioachimo Zieris</i>, administratore <i>Hessus</i> 25. Oct. dominic. XXII. p. Pentec. primam concionem habuit. Lites inter capitulum et senatum de puniendo monacho ad S. Iacobum, qui uxorem duxit. Disputatio <i>Hessi</i> in eccl. S. Dorotheae a 20 — 24. April. Senatus Vratisl. iura patronatus ecclesiarum civitatis sibi arrogat. Dr. <i>Sporn</i>, Minister Provinc. O. P. et Prior convent. ad S. Adalbertum, strenuus Catholicorum defensor. Apologia a senatu emissa 27. Octobr. ad sedandos civium animos.
1524.				Litterae <i>Caspar. Schwenkfeldii</i> ad episcop. 1. Ianuar. <i>Lignicii</i> in eccl. S. Ioannis et SS. Apostolor. Petri et Pauli prima concio ad Lutheri dogmata habita a M. <i>Valerio Rosenbano</i> in Quadrag.; <i>Bregae</i> a Franciscano quodam 10. Martii; <i>Boleslaviae</i> a <i>Iacobo Süssenbachio</i>; <i>Hirschberg</i>. 8. Maii. Propagatores reformationis — in ducatu <i>Wohlaviensi</i> <i>Fridericus II.</i> dux <i>Lignic.</i>; in duc. <i>Glogoviensi</i> <i>Io. de Rechenberg</i>, dominus in Freystadt et Wartenberg; in duc. <i>Carnoviensi</i> <i>Georgius</i>, marchio. Duces <i>Teschinensis</i> et <i>Oelsnensis</i> sacra omnia eodem loco habentes. In ducatibus <i>Oppoliens.</i>, <i>Rattiboriensi</i>, <i>Svidnicensi</i>, <i>Iavoriensi</i>, imo <i>Nissensi</i> reformationis vestigia. Conventio episcopi cum principibus Silesiae; — Abbas <i>Grüssoviensis</i> et in arena, Magister ad S. Matthiam, et <i>Christophor. Werner</i>, Canonic. <i>Bregensis</i>, commissarii episcopales.
1525.		proficiscitur in Hungariam ad regem.		Ecclesia S. <i>Elisabethae</i> ab <i>Erhardo Sculteto</i> ad S. Matthiam Mag. et <i>Gregorio Quicker</i>, eccl. plebano, senatui Vratisl. traditur; 5. April. <i>Ambrosius Moibanus</i>, Lutheri discipulus, primus ad eccl. S. <i>Elisabethae</i> parochus. Ritus eccl. catholicae abrogantur dominic. Quasimodogen. Conventio instaurata inter episcopum et principes Silesiae.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
recipit capitulum et bona ecclesiae in protectionem suam.	XXII. 4. Aprilis de reformat.	<i>Dr. Sporn</i> urbe expellitur 15. Febr. <i>Franciscani</i> <i>Lignicio</i> expelluntur a <i>Friderico</i>, duce. <i>Paulus Lemberg</i>, abbas <i>Sagan.</i> apostata. Monasteria a monachis deseruntur. <i>Cistercienses</i> monachi, Catholicismi propugnatores et asseclae fidelissimi. <i>Dr. Sporn</i> secunda vice ex urbe pellitur — 9. Febr. Eccl. O. P., S. <i>Iacobi</i> et ad S. <i>Spiritum</i> Vratisl. a senatu spoliuntur.

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1526.		Invitat parochos eccl. S. Elisabethae et M. Magdalенаe ad colloquium;		Transactio inter capitulum et senatum Vratisl. de reformatione — 10 artt. Dr. <i>Laurentius Paetzelt</i> , legatus episcopi ad regem et Nuntium apostolic. in Hungariam mittitur; refert a rege literas commissoriales monitorias. Conventio inter episcopum, Fridericum, ducem Lignic. et senatum Vratisl. <i>Wansaviae</i> . Epistola <i>Hessi</i> ad <i>Franciscum Gallinarium</i> , Olomuc. pastorem. <i>Moibanus</i> coniugium init; 15. Maii. — <i>Hessus</i> 8. Sept. Apologia Friderici II. duc. Lignic. de reformatione introducta. Literae Sigismundi, Polonorum regis ad senatum Vratisl. dd. Petrikoviae 2. Ianuarii. <i>Anabaptistae</i> . Rescriptum imperatorium ad cives Vratisl. de solvendis decimis ecclesiae.
1527.		adest coronationi Ferdinandi imperatoris		Sacerdotes beneficiati eccl. S. M. Magdalенаe a senatu evocantur. Querelae capituli apud regem de sacerdotum usu impedito. Mandatum imperatorium de abroganda Lutheri doctrina — 17. Maii. Intercessio (<i>Protestation</i>) Friderici II. duc. Lignicens. Edictum de religione (<i>Religions-Edict</i>), dd. Pragae 1. August. 1528. — praescribit recipiendos eccl. catholicae ritus. <i>Achatius Haunold</i> senatui Vratisl. destructionem monasterii S. Vincentii proponit.
1528.				Ferdinandus assentit dd. Lincii 15. Novembr. 1529. Capitulum pecuniam subsidiariam muniendae insulae S. Ioannis solvit.
1529.				
1530.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
† <i>Silesia</i> sub imperio austriaco.		
<i>Ferdinandus I.</i> 24. Febr. Pragae coronat. Rex Boemiae et Hungar. 1. Maii Vratisl. advenit;		Senatus Vratisl. ex eccl. S. Matthiae vasa sacra aufert.
confirmat privilegia ecclesiae;		
imperatoris insignibu ornat.		Coenobium S. Vincentii in Elbing destruitur incursionis turcicae causa — 14. Octobr. Ioann. VII. abbas. Praemonstratensibus (15) monasterium S. Iacobi, quod nunc S. Vincentii dicitur, traditur — 14. Ianuar. <i>Minoritae</i> monasterium (4) S. Dorotheae et Eremitae S. Augustini (5) illud ad S. Hieronymum obtinent. Inauguratio monasterii S. Vincentii a Suffraganeo Henrico Fullenstein — 7. Iunii.

Series annorum.	Num. Episco- porum.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regni- nis.	Eventus historici.
1531.				Mandatum regium, quo monasteria in arena, S. Vincentii, S. Clarae et Catharinae iubentur thesauros ecclesiasticos in usum munitionis insulae S. Ioannis exhibere. <i>Episcopus</i> ; <i>Vipert</i> syndicus senat. Vratisl. et <i>Henricus de Rybisch</i> commissarii regii. Concionatores civitatis a senatu ci- tantur.
1532.				Intercessio episcopi ad senatum.
1533.				Plures eccl. in dioecesi a Lutheri as- seclis occupantur. Eccl. B. V. Bregae in suburbio Vra- tisl. destruitur. <i>Fridericus II.</i> , dux Lignic. religio- nem Lutheranam dominantem decla- rat in ducatus Lignicens. Bregensi et Wohlaviensi.
1534.				Idem parochis ducatum horum no- vam sacra administrandi rationem praescribit. Magnus clericorum numerus in ducatu Bregensi Catholicorum sacra de- serit. Mandatum <i>Friderici II.</i> de non sus- cipiendis Catholicis in tribus opi- ficum civitatis Bregens.
1535.				Edictum imperatorium, ne cives Vra- tislav. iurisdictionem in subditos ca- pituli usurpent. <i>Anabaptistae</i> in circulo Guhraviensi. <i>Fridericus II.</i> redditus monasterii subla- ti Carthusianorum Lignicii in usum pauperum convertit — singulis in die Parasceves orbem panis, halicem et quadrantem grossi boemic. distri- buendum instituit.
1536.				
1537.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		Pactum inter magistratum Vrat. et Praemonstratenses.
		Concionator O. P. ad S. Catharinam Vratisl. urbe expellitur ob doctrinam haereticam i. e. catholicam.
		<i>Dominicanis</i> ibid. sacramentorum administratio a senatu interdicatur.
		<i>Minoritae</i> ad S. Petrum et Paulum Glogoviae mai. monasterium relin- quunt, quod <i>Franciscani</i> occupant.
		<i>Minoritae</i> Vratisl. monasterium cum reditibus senatui tradunt, 20. Octobr. Monasteria <i>Dominicanorum</i> ad S. Crucem et <i>Minoritarum</i> ad S. Pe- trum et Paulum <i>Bregae</i> destruuntur.
		Sublatio <i>Dominicanorum</i> et <i>Carthu- sianorum</i> Lignicii.
		<i>Franciscani</i> Namslaviae fame a se- natu Vratisl. coacti monasterium re- linquunt.
		<i>Dominicanis</i> Vratisl. munitio mo- nasterii a senatu mandatur.

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regimini.	Eventus historici.
1538.				Mandatum Imperat. ad senatum Vratisl. de reformatione. <i>Schwenkfeldiani.</i>
1539.	57.	†. 1520—1539. 24. August. <i>Balthasar</i> de Promnitz, elect. 19. Septembr.	19.	<i>Henricus</i> , dux Sagan. Catholicorum persecutor.
1540.				Incendium magnum in insula S. Joannis, 19. Julii. Conventio inter capitulum et senatum Vratisl.
1541.				Collegiata eccl. Lignicens. iussu ducis cum aedibus Canonicoꝝ, funditus destruitur. <i>Cochlaeus</i> , canonic. Vratisl. et Misnens. disputationi Wormatiensi interest.
1542.				Mandatum Imperat. ad patronos ecclesiarum de praesentationibus ad eccll. episcopo exhibendis, et de administratione proventuum parochial.
1543.				Commissarii Imperatoris Vratisl. missi thesauros ecclesiasticos in aerario magistratus depositos, et vasa ecclesiarum sacra monasteriorumque in tributum erga Turcas exposcunt; quibus tamen senatus non paruit.
1546.		homagium praestat ob ducatum Grottkoviensem.		

Principes.	Synodi.	Monasteria.
Vrat. venit 9. Maii; mand. dat Capiteo ducatus Svidnic. ut suos adigat ad census eccles. solvendo.		
		<i>Henricus</i> , dux Sagan. eccl. Can. reg. vastat; 16 altaria destruuntur, imagines confringuntur. Can. reg. monasterio expelluntur, et ad solvendo 360 fl. pastoribus protest. condemnantur.
		<i>Franciscani</i> monasterium ibidem amittunt.
Commendam Corp. Christi Vratisl. cum ecclesia et bonis 30. mil. aur. pignori opponit magistratui Vratisl.		Sublatio <i>Dominicanorum Frankensteini</i> .
idem contingit bonis, quae apud oppidum <i>Zobten</i> B. V. sunt in arena Vratisl. — 6 mil. aur.	XXIII.	Monasterium <i>Clarissarum</i> Strelinae a Friderico II. ad civilem transfertur conditionem. — Barbara, Caroli ducis Münsterb. filia, abbatissa ultima.
venit Vratisl.		

Series ann.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1547.				<i>Fridericus II.</i> dux Liguic. morit. 17. Sept., cui <i>Fridericus III.</i> filius in ducatu Lignicensi et <i>Georgius</i> , frater eius, <i>Niger</i> dictus, in ducatu Bregensi succedunt. Pactum <i>Georgii</i> duc. cum Imperatore de bonis monasterii Strelensis.
1548.				<i>Interim Aug. Vindelic.</i>
1549.				
1551.				<i>Sanderus</i> , pastor Lutheran. Saganens. Commissio imperatoria ex episcopo, <i>Georgio</i> , duce Bregensi, et <i>de Gotsch</i> , equite constans de medendis querelis cleri dioecesan.
1552.				<i>Transactio Passaviensis.</i> Conventio inter <i>Georgium</i> , duc. Bregens. et ordinem Melitensem de commendis <i>Bregensi</i> , <i>Lossensi</i> , <i>Parvo-Oelsnensi</i> et <i>Mai. Tinzensi</i> . Civitati Saganensi maior sacrorum libertas ab Imperatore conceditur.
1554.				Pax religios. <i>Augustana</i> . Nissae Lutheri sectatores clam docent. Capellani ibi S. coenam sub duabus speciebus administrant. — <i>Schleusner</i> , parochus ibid. et canonic. eccl. cathedral. rigide a capitulo cathedr. admonetur.
1555.				<i>Heidenreich</i> , pastor Lutheran, Svidnicensium in eccl. parochiali sacros habet sermones, connivente parocho <i>Droschke</i> . <i>Georgius</i> , dux Bregens., ecclesiam Cruciburgensem expulso parocho, Lutheranis tradit.
1557.				Eccl. parochialis <i>Svidnicii</i> a Protestantibus occupatur.
1558.				Lites inter episcopum et capitulum de benignitate nimia, qua Protestantes ab episcopo tractantur.
1559.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		Monasterium et eccl. <i>Carthusianorum</i> Lignicii destruitur, iussu <i>Friderici III.</i>
		Conventio inter FF. Minor. convent. <i>Svidnicii</i> et senatum ibid.
occupat ducatum Saganens. victo electore Saxoniae.		Can. reg. Sagoni ab Imperatore sacra in choro ecclesiae peragenda conceduntur.
		<i>Andreas Scultetus</i> , abbas.
		<i>Franciscani</i> Iavoria expelluntur; ecclesia eorum a Lutheranis occupatur, et monasterium suscipiendis pauperibus destinatur.
episcopum severe monet de defendendis tuisque iuribus Abbatiae Sagan.		

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1560.		donat praeposituram Neofori hospitali S. Ioannis.		
1562.	58.	†. 1539—1562. 20. Ianuar. <i>Casparus</i> de Logau.	23.	In ducatu <i>Iavoriensi</i> nova sacrorum publicorum ratio constituitur.
1563.				Canonici eccl. cathedr. munere Missionariorum in dioecesi funguntur. Seditio religiosa in pago <i>Oltaschin</i> a parocho <i>Ioan. Schontich</i> excitata. — Parochus <i>Koechendorfensis</i> uxorem ducit, quem plures sequuntur sacerdotes, quorum mores erant corruptissimi — imprimis Paroch. <i>Hennersdorfensis</i> et <i>Grottkoviensis</i> . <i>Io. Wensky</i> de Petersheyde, Decan. infulat. Bregens. et all. <i>M. Georgius Faber</i> , paroch. Iavoriens. a sacris deficit. <i>Ioachinus Fridericus</i> , dux Bregens. Praepositus Magdeburgens. A. C. a patre suo Decanus Breg. constituitur; caeteri canonicatus eccl. collegiatae tolluntur.
1564.		confirmat donationem praepositurae Neofor.		Breve <i>Pii IV.</i> P. M. laetis in Silesia S. coenam sub duabus speciebus sumendam permittit. praes. 26. April., quod mox a Pontifice ob seditiones excitatas revocatur. Rescriptum caesareum ad episc. de reformatione. dd. Viennae 24. August. <i>Abrahamus Buchholz</i> , Ph. Melanctonis discipulus, primus Sprotaviens. pastor. A. C. — Cultus simultaneous in eccl. parochiali ibid.
1565.				<i>Fridericus III.</i> , dux Lignic. sacra Catholicorum interdicat in ducatu suo.
1567.				Festa Apostolorum a Protestantibus abrogantur.
1569.				<i>Georgius</i> , dux Bregens. gymnasium illustre ibi erigit e redditibus fundationum Catholicorum.
1570.				

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		Monasterium et eccl. Saganens. Canon. reg. iterum traditur.
		<i>P. Victoria</i> , S. I. de exstruendo collegio Vratisl. cum capitulo tractat. Abbatissa Trebnicens. Schwenkfeldi dogmata amplectitur — mens. Octobr.
	XXIV. 1. Maii	
<i>Maximilianus II.</i> Vratisl. 6. Decembr.	de erigendo Clericorum Seminario et de reformatis sacerdotum moribus.	
		Eccl. FF. Minor. convent. Svidnicii a Protestant. occupatur.
		Lites reiteratae de eccl. Canon. reg. Sagoni.

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1571.				<i>Thomas</i> , capellanus Glogoviens. cultui Catholicor. studiosissimus a sacris illorum desciscit, cuius exemplum plures e clero Silesiae imitantur. <i>Spechtius</i> , Calvinii assecla.
1573.		oppidis in ducatu Nissensi novum ius ecclesiast. tradit.		<i>Ferinarius</i> , gymn. Bregensis magister primar. dogmata Calvinii primi in Sil. docet.
1574.	39.	†. 1562—1574. 4. Iunii. <i>Martinus Gerstmann</i>	12.	Lites inter capitulum et civitatem Vratisl. de exequiis pro episcopo celebrandis.
1575.		ab imperatore ad comitia Polonorum de eligendo rege legatus mittitur.		Decretum episcopale de retinendo cultu antiquo.
1576.				<i>Andreas Ierin</i> , canonic. eccl. cathedr. lectiones theologic. in eccl. SS. Apost. Petri et Pauli habet. Eccl. parochialis <i>Glogoviae</i> mai. a civibus Luthero addictis occupatur.
1577.				Laetiora Catholicis fulgent sidera.
1579.				<i>Formula Concordiae</i> a Protestant. in Sil. suscipitur.
1580.				Cives <i>Glogov. mai.</i> Protest. ecclesiam parochialem iterum occupant — 21. April. — <i>Quartus</i> , pastor eorum. — Nec iudicium ab imperatore constitutum cives movere potest ad ecclesiam Catholicis tradendam. — Tandem cultus simultaneus constituitur.
1581.				<i>Curasi</i> annales Sil. (Viteb. MDLXXI.) a capitulo cathedr., tanquam liber haereticus reiciuntur. (2. Febr. 1572 et 29. Mart. 1581.) Cives Glogovien. eccl. parochialem Catholicis tradunt, eccl. <i>Brostaviansem</i> ab imperatore accipientes.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
confirmat privilegia ecclesiae Vratisl. — 15. Novembr.		<i>Franciscani</i> monasterium Nissense deserunt.
		Monachi <i>Camencenses</i> S. coenam sub utraque sumunt.
†.		Senatus Vratisl. monialibus ad S. Catharinam domus quasdam in loco vulgo <i>Rugel-Bipfel</i> sitas adimit.
<i>Rudolphus II.</i> 24. Maii. Vratisl.		
	XXV. 1. et 2. Septemb., in qua canones conc. Tridentini cum restrictionibus quibusdam recipiuntur.	

Series annor.	Nume- rus epor.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1582.				Status Sil. religioni protest. addicti imperatorii libellum supplicem de tuendis tenore pacis August. Pro- testantium iuribus tradunt.
1583.				Lites inter Nuntium apostolicum et status Sil. Protest. Mandatum imperatoris dd. 10. De- cembr. de recipiendo calendario Gre- goriano.
1584.		acta synodalia typis ex- scribenda curavit. (Mar- tini Epis. Wr. cathed- ralis ecclesiae Wra- tislaviensis statuta syn- dotalia antiqua; acta item et constitutiones synodi dioecesanæ. An- no c1584LXXX. Wra- tisl. 1584. 4.		Oppidum <i>Freiwalde</i> , in duc. Nis- sensi, in ditionem episcopo. venit.
1585.		Mille imperial. Wences- lao Cromero, qui illi a secretis erat, conscri- bendæ historiæ Silesia- cæ gratia legat. †. 1574—1585. 23. Mar- tii.	11.	
	40.	<i>Andreas</i> Ierin elect. 1. Iulii.		
1585.				Lites episcopi cum ducibus Oelsnen- si, Bregensi et Lignic. de iurisdictione exercenda in ducatibus eorum.
1588.				Mandatum imperatoris de impedi- mentis matrimonii Protest. usque ad quartum consanguinitatis et affinitatis gradum; et de promulgatione aut nuncupatione trina, quæ nuptias an- tecedere debet.
1589.				Duces Bregens.: <i>Ioachim</i> <i>Frideri- cus</i> et <i>Ioannes Georgius</i> sacra Ca- tholicorum in ecclesia Losnensi, Ord. Melit., vetant, quæ ratione ab im- peratore reprehenduntur.
1590.				Mandatum imperatoris, quo nobiles et cives ducatus et civitatis Glogo- viensis ad census et decimas episcopo et clero solvendas obligantur.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		Missionarii S. I. Vratisl.

Series annor.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1591.		altare maius, quod hodie in cathedrali cernitur, e puro argento conflatum exstruendum curavit 10. mille aureis. 4. Maii consecrat.		
1592.				Libellus de <i>Anti-Christo Tricipite</i> a M. Ioan. Pretorio, Pastore Neostadensi, editus. Clerus dioecesanus collectam pro erigendo Clericorum Seminario aut Alumnatu confert. Mandatum episcopale ad Clerum de administranda S. coena sub una tantum specie, ab ipso Benedicto XIV. (de syn. dioecesan. lib. VI. c. 9. §. 59.) honorifice commemoratum.
1594.				Edictum imperatorium ad <i>Ioan. de Mettich</i> , praefectum Ord. Melit. de providendis ecclesiis Mai. Tinzii et Parvo-Oelsnae sacerdotibus catholicis.
1596.				Demonstratio statuum Silesiae de PP. S. I. aut Iesuitis ad imperatorem. Festum S. Andreae sub ritu dupl. 2. Cl. cum octava.
		†. 1585 — 1596. 5. Nov. <i>Ierinus</i> praeter altare mai. in cathedrali fundavit hospitale ad S. Andream Nissae pro duodecim iuvenibus nobilibus. Hermanstadii ecclesiam; sacellum S. Andreae in turri meridionali eccl. cathedr. exstrui; arcem Ottmuchiensem et residentiam Nissensem novari iussit.	11.	Interregnum. <i>Bonaventura Hahn</i> aut <i>Haan</i> a canonicis gentis Sil., adversantibus illis gentis Suevicae eligitur 5. Decembr., qui tamen nec a Pontifice, nec ab Imperatore confirmatus est.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
	XXVI. mens. Octobri de recipiendis canonibus concilii Trident., de reformatis moribus clericorum et ritibus eccl. — Breviarium Roman. receptum (cf. Acta et Constitutiones synodi huius — Nissae 1595. 4.)	in Silesia.

Series ann.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1597.				<i>Adamus Landeck</i> , Decan., administrator constituitur episcopatus; communionem sub utraque vetat.
1598.				<i>Bonaventura Hahn</i> accipit pecuniam annuam 5000. aureor. cum spe primae abbatiae vacantis, patronatus imperatorii. — 10. Sept.
1599.	41.	<i>Paulus Adalbertus</i> elect. 2. Maii, confirm. 2. Decembr. non consecratus		Conventio inter capitulum et Bonaventuram Hahn de solvendis illius debitis. Ecclesia S. Spiritus Vratisl. diruitur; — mens. Sept. inchoante.
1600.		†. 1599—1600. 6. Maii.	1½.	
	42.	<i>Ioannes VI.</i> de Sitsch elect 18. Iulii.		
1602.				Bonaventura Hahn †. 29. Iunii.
1604.				Edictum imperatoris de providendis ecclesiis patronatus dominorum catholicorum.
1605.		Vindobonam ab imperatore vocatur.		
1608.		†. 1600—1608. 25. Apr.	8.	Legatum episcopi, quod <i>consolatio</i> audit, pro communitate vicariorum eccl. cathedr.
	43.	<i>Carolus I.</i> archidux Austriae; ordinis Teutonici supremus Magister; postulat. 7. Iulii; opponit se literis imperatoriis; Protestantes in duc. Nissensi iuribus vi literarum imperatoriarum illis concessis privat;		Status Silesiae nominationi episcopi in summum Sil. Praefectum renituntur. <i>Litterae imperatoriae</i> 9. articulorr., quibus Protestantibus in Silesia paria cum Catholicis iura tribuuntur. (<i>Ma-je státs-Brief.</i>), praes. 20. August.
1609.				

[illegible]

Series annor.	Numerus. eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1611.				<i>Ioan. Georgius</i> , dux Carnoviens. et dnces Bregens. Calvini dogmata profitentur.
1612.				<i>Matthias</i> , imperator, iura literis imperatoriis Protestantibus concessa confirmat.
1613.				<i>Adamus Wenceslaus</i> , dux Teschimens. ad Catholicorum sacra revertitur; pastores et magistros A. C. a munere amovet.
1614.				<i>Georgius Rudolphus</i> , dux Lignic. et <i>Georgius de Schoenaich</i> , Carolathensis dominus, Calvini placita disseminant.
1615.		tandem ad intercessionem statum Protest. concedit; ordine presbyteratus inauguratur;		Foedus inter status protestant. Hungariae, Austriae, Boemiae et Silesiae, <i>Pragae</i> iungitur. Eccl. collegiata et schola Oppolii incendio diruitur 28. August.
1616.				
1617.				
1618.				Initia belli tricenarii.
1619.		in Poloniam proficiscitur nexus inter eccles. Vratisl. et metropolitanam Gnesnens. restituendi causa;		<i>Fridericus V.</i> elector Palatinus ab unione boemica rex creatur. Capitulum cathedr. et monasteria Silesiae, exceptis quatuor capitularibus, Magistro ad S. Matthiam Vratisl. <i>Elia Bachstein</i> et <i>Weinero</i> , Abbate Canonic. reg. Sagani, foederi Pragensi accedunt ac electionem Friderici V. confirmant — 22. Octbr. Protestantes muneribus publicis praeficiuntur dimissis Catholicis; magistratus in civitatibus religioni catholicae addictis ad dimidium mandantur Protestantibus. Querelae episcopi Varsovia summo Silesiae Praefecto missae de conatibus illicitis capituli — mens. Novembr.
		Nissam muniri iubet;		

Principes.	Synodi.	Monasteria.
<i>Matthias</i> Vratisl. mens. Septbr.		
imperio privatur.		
<i>Ferdinandus II.</i> Vratisl. 21. Septembr.		
<i>Fridericus V.</i>		Iesuitae Nissae ab episcopo introducti et dominio Olbersdorf. donati.
		<i>Ioan. Christianus</i> , dux Bregens., summus Silesiae Praefectus, edictum vulgat, quo PP. S. I. sub poena capitis Silesia proscribuntur, 14. Iunii.

Series annor.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1620.				Comitia Lignicensia mense Februar.
1621.		consecratur; ab imperatore comitatum Glacensem et ducatum Rattiboriens. Oppoliensemque accipit;		Clerus dioecesis. homagium praestat, 28. Febr. Pacta imperatorem inter et status Silesiae, Pragae eod. <i>Ioan. Georgius</i> , dux Carnoviens. Nissam obsidet; ab episcopo centum mil. et a capitulo cathedr. 60. mil. imperial. exigit.
1622.		Epus Brixensis et supremus ordinis Teutonici Magister creatur;		<i>Georgius L. B. de Oppersdorf</i> , ducatus Oppoliens. Capitaneus, dominus eximius in gente Oppersdorf. Glogoviae min. Catholicorum patronus.
1624.		Vice - Rex Lusitaniae patruale suo constituitur; coadiutorem in episcopatu <i>Ferdinandum</i> , Sigismundi Poloniae regis filium, eligit. †. 1608—1624. 26. Decembr. Madriti.	16.	<i>Reversales</i> dd. Varsoviae 25. Maii. — nexus inter Aepum Gnesnensem et episcopum Vratisl. tollitur. Capitulum cathedr. coadiutori conditiones fert, inter quas praecipua, ne ecclesia Vratisl. iurisdictioni Metropolitae Gnesn. unquam subiiciatur.
44.		<i>Carolus II.</i> Ferdinandus, Polon. Princeps. 12 ann. elect. 5. Maii.		Lites in capitulo de electione Caroli Ferdinandi. — Legati ducales et statum Silesiae hoc primum electioni non intersunt.
1625.		venit Vratisl., et mox in Poloniam revertitur.		<i>L. B. de Brauner et Christianus de Strachwitz</i> , canonic. eccl. cathedr., administratores episcopatus ab episcopo constituuntur. Protestantes Nissa proscribuntur. Ecclesiae a Protestantibus in ducatu Grottkoviensi occupatae, Catholicis rursus traduntur.
1626.				Card. <i>Caraffa</i> , Nuncius Apostolicus.
1627.				Conversiones in duc. Glogoviensi.
1628.				Legio equitum levioris armaturae, quae a principe de <i>Lichtenstein</i> nomen traxit (<i>Lichtensteinische Dragoner</i> — <i>Seligmacher</i>) Glogoviae mai. 26. Octobr.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
Vratisl. 23. Februarii.		
<i>Ferdinandus II.</i>		

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regimini.	Eventus historici.
1629.				<i>Valentinus Preibisch</i>, Protest. pastor Glogoviae mai. <i>Leomontii</i> pastores Protest. dimittuntur. Conversiones in ducat. Svidnicensi et Iavoriensi; Frankensteinii a Suffraganeo <i>Balthasare Lisch de Hornau</i> institutae. Seditiones et tumultus foeminarum Luthero deditarum Iavorii, Svidnici et Reichenbachii. Tumultus Leomontii 8. August. — <i>Elias Seiler</i>, iudex ab imperatore constitutus (<i>Königs-Richter</i>); — <i>Iulius Caesar</i> Ord. Franciscan. et <i>Georgius de Oppersdorf</i>, duces legionis Lichtensteinianae — 15. Sept. Conversiones in dynastia Plesnensi. Edictum imperatorum, quod a <i>restitutione</i> nomen habet (<i>Restitutions-Edict</i>).
1630.				Felices <i>Gustavi Adolphi</i>, Sueciae regis in Germania conatus, magnum in Sil. Catholicorum numerum a sacris nostris avertunt.
1631.				Edictum imperat. ad Catholicos de consuetudine cum pastoribus Protest. vitanda.
1632.				Exercitus electoris Saxoniae, sub ducibus: <i>equite de Arnheim</i> et <i>Federico Guilelmo</i>, Saxoniae-Altenburgensi principe; <i>suecicus</i> sub imperio <i>Düvali</i>, vulgo <i>Tubald</i>; <i>brandenburgicus</i>, sub ducibus <i>Koetteritz</i> et <i>Borgsdorf</i>. Obsessio insulae S. Ioannis a milite suecico — 10. Sept. Canonici fugam capiunt; in ecclesiis sacra Protestantium celebrantur; in eccl. cathedrali 21. Novembr. a concionatore militari <i>Swarzbachio</i>, et 28. eiusd. a <i>Matthia Reichel</i>, legionis Schwalbachianae, exercitus saxonicus ministro divino. Bibliotheca eccl. cathedr. a Ioanne IV. amplificata incendio diruitur in sede episcopali exorto 23. Decembr.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		Iesuitae Glogov. mai. Iesuitis Bythomii infer. Gymnasium Protest. traditur. Iesuitae — Sagani.

Series annor.	Numerus eorumque gesta praecipua.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1634.				Ecclesia S. Bartholomaei Vratisl. vastatur. Subditi catholici a dominis suis protestantismo adhaerentibus vario praemuntur modo.
1635.				Pax imperatorem inter et electorem Saxoniae. Pragae dd. 30. Maii — liberum religionis in Sil. exercitium statuitur.
1637.				
1638.				Protestantes iuribus e literis imperatoris illis concessis privantur.
1640.				Eccl. parochialis Iavoriae a milite suecico, duce <i>Stahlhantsch</i> vastatur.
1641.				Tabularium episcopale in potestatem hostium venit apud Olaviam. <i>Sebastianus Rostock</i> , paroch. Nissensis, captivus Stetinum ducitur.
1642.				Eccl. parochialis Glogoviae mai. a copiis <i>Torstensohnii</i> vastatur et incenditur. Domus sacerdotum emeritorum Nissae.
1645.				
1647.				
1648.				<i>Pax Westphalica</i> aut <i>Osnabrügensis</i> — 24. Octobr.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		<i>Henrichoviae</i> Cistercienses monasterio pelluntur; eccl. ibidem et <i>Crelkoviensis</i> incendio deletur.
† <i>Ferdinandus III.</i>		
		Iesuitae Svidnicii iussu <i>Torstensohnii</i> ad solvendos 700. aur. damnantur; tres societate capite plectuntur.
		<i>Io. Wazin</i> et <i>Henricus Pfeilschmidt</i> S. I. ab <i>Henrico Hartmann</i> , Magistro ad S. Matthiam, clam introducuntur Vratisl.
		Litterae imperatoriae dd. Lincii 10. Ianuar. (<i>Linger-Receß</i>), quibus Iesuitis ius datur collegium extra moenia civitatis Vratisl. exstruendi.
		Motus de tradenda eccl. S. Dorotheae Ord. Minor. convent. Patribus S. I.
		Iesuitae eccl. S. Mariae Magdalенаe deponunt;
		magistratum sibi adversantem habent in exstruendo collegio in arena.

Perio

A pace Westphalica usque ad conventionem

Series annor.	Numerus. eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1648.				Liberum religionis exercitium conceditur civitati Vratisl. et ducatibus secundariis aut mediatis. (cf. Instr. Pacis. Art. V. §. 38 — 41.)
				Ducatus primarii legatos ad imperatorem mittunt, ut iurium in pace Osnabrügensis ducatibus secundariis concessorum participes fiant.
1651.				Ecclesiae beneficii imperatorii (<i>Gnadenkirchen</i>) <i>Glogoviae mai.</i> , <i>Svidnicii</i> et <i>Iavoriae</i> .
1652.				Edictum imperator. ad Cancellarium et Consiliarios supremae curiae (<i>Oberamt</i>), dd. Ratisbonae 19. Decembr., quo ratione Protestantium in ducatibus Svidnicensi, Iavoriensi et Glogoviensi status ecclesiasticus an. 1631. praescribitur; ad quae exequenda iudicium imperatorium et episcopale constituitur; pro ducatu <i>Glogoviensi</i> <i>L. B. de Montani</i> e partibus imperat., Praepositus <i>Fromhold</i> et <i>Machius</i> , Decan. capituli eccl. colleg. e partibus episc.; pro ducatu <i>Svidnicensi</i> et <i>Iavoriensi</i> , <i>Christophorus de Churschwand</i> , Sub-Chiliarchus e partibus imperat. et <i>Sebastianus Rostock</i> , Canonic. eccl. cathedr., et <i>Dr. Georgius Steiner</i> , Archipresb. Strigoviens. e partibus episcop. — pro ducatu <i>Vratislaviensi</i> <i>Casparus de Oberg</i> et <i>Casparus de Beda</i> e partibus imperat. et <i>Gothardus Franc. Comes de Schaffgotsch</i> , Praelat. Cantor eccl. cathedr. e partibus episcopi, et illius loco dein <i>Christophorus Reusner</i> , paroch. ad S. Nicolaum Vratisl.
1653.				In ducatibus Svidnicensi et Iavoriensi eccl. 254.; in duc. Glogoviensi 152. et in duc. Vratislaviensi incluso territorio Canthensi 110. traduntur Catholicis.

dus III.

Altranstadiensem; seu ab an. 1648 — 1707.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		Iesuitae Vratisl. in domo, quae hodie <i>Comitis de Stosch</i> est, primas habent scholas pro 12. pueris.
	XXVII. 26. Maii in eccl. colleg. Nissensi, de disciplina eccl. et reformandis moribus.	Lites eorum cum abbate in arena <i>Ioan. Scheerer</i> , de exstruendo collegio in territorio illius.

Series annor.	Num. Episco- porum.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1654.				Literae imperator. ad senatum Vra- tisl. de exercitio religionis, dd. Ra- tisbonae 7. Maii — quatuor eccl. ru- rales sacro Catholicorum ritui desti- nantur.
				Parochus <i>Gross-Burgensis</i> a mili- tibus Friderici Guilelmi, electoris Brandenburgici, male tractatur et ex- pellitur.
				Fundationis <i>Lischianae</i> origines.
1655.				
		†.		
		1624 — 1655. 9. Maii	31.	
		Varsoviae.		
	45.	<i>Leopoldus Gui- lelmus</i>		
		Archidux Austriae, Episc. Olomucensis, Ar- gentinensis, Passaviensis et Halberstadiensis, Supremus Ord. Teuto- nici Magister, Praetor belgicus, postulat. 30. Augusti.		
1657.				
1658.				
1659.				
1660.				Cives Svidnicenses et Iavorienses Lu- thero faventes pastores recipiunt, in- vito magistratu.
1661.				Edictum imperator. de electione pa- storum Protest. — praesente deputa- to magistratus; placitum regium. <i>Balthasar. de Lisch</i> morit. 13. Sep- tembr. — fundator hospitalis S. La- zari Nissae; pecuniam legat pro ex- struendo monasterio Capucinatorum Vratisl.
1662.				Processio in festo Teophoriae, 159. an. intermissa, prima iterum vice in civitate ducitur, comitantibus militi- bus.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		<i>Capucini</i> Neostadii a Balthasare de Lisch, Suffrag. introducuntur — primum illorum monasterium in Silesia.
† <i>Leopoldus I.</i>		<i>Capucini</i> Nissae ab episcopo instituti.
arcem Vratisl. donat lesuitis.		

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
				Protestantibus ab imperatore impetus in Catholicos in concionibus, scommata, cantilenae etc. interdicuntur. Edictum imperatoris ad animarum curatores de iuribus aut formula stolae a Ferdinando II. confirmata, adhibenda.
				Lites inter episcopum et <i>Sylvium</i> , ducem Oelsnens. de patronatu eccl. <i>Domatschinensis</i> .
1663.	46.	†. 1655—1662. 27. Novembr. Viennae. <i>Carolus Iosephus</i> , Archidux Austriae, Episc. Olomucensis et Passaviensis, Supremus Ord. Teutonic. Magister, postulat. 23. Febr.	7.	
1664.	47.	†. 1663—1664. 27. Iunii Viennae. <i>Sebastianus</i> Rostock,	1½.	<i>Sebastianus Rostock</i> , administrator episcopatus.
1665.		elect. 21. April. ab imperatore summus Sil. Praefectus creatur;		<i>Io. de Leuderode</i> , canonic. eccl. cathedr., duos Vicarios instituit, qui <i>Leuderodiani</i> audiunt.
1666.		religionis catholicae propugnator et defensor fortissimus;		Scholae Protest. edicto imperator. cessant.
1668.				
1669.		eccl. cathedrali vasa sacra pretiosa parat.		Edictum imperator. de Catholicis ad munera publica promovendis.
1670.				In ducatu Saganensi plures eccl. Catholicis traduntur ad legem pacis Os-nabrügensis. — Commissarii <i>Leonardus Fromhold</i> , Praepositus eccl. collegiat. Glogoviae mai. e partibus episcopi, et <i>P. Augustinus Gainitius</i> S. I. e partibus ducis.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		<i>Iesuitae Svidnicii (Ioan. Saxius, Minister Provinc.)</i>
		<i>Iesuitis Nissae impensis episcopi templum lapideum extruitur.</i>
		<i>Iesuitae in monasterium Minoritarum Sagani introducuntur.</i>
		<i>L. B. de Garnier fundator seminarii pro 40. studiosis.</i>

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1671.		†. capitulo bibliothecam et domum in foro salis, (vulgo <i>Salzring</i>) legat.		
	48.	1664 — 1671. <i>Fridericus</i> princeps Hassiacus Darmstadiensis, S. R. E. Cardin. Presbyter, postul. 3. Septembr.	7.	<i>Heymann de Rosenthal</i> , Suffrag., administrator episcopatus.
1672.				Hospitale pro sacerdotibus infirmis Nissae.
1674.		summus Sil. Praefectus;		
1675.				<i>Georgius Guilelmus</i> , dux Bregens. Lignic. et Wohlav., postremus e nobilissima Piastarum prosapia moritur Bregae 21. Novembr. 15. ann.
1676.		venit Vratisl. ritum romanum in saceris observandum praecipit;		Ius reformationis ab imperatore exercetur in ducatib. Lignic., Bregens. et Wohlav.
1677.				Conventio inter episcopum et ordinem Cisterciensium 7. artt. Defunctis Pastoribus eccl. Protest. sacerdotibus catholic. traduntur in ducatibus Lignic. Bregens. et Wohlav.
1679.				Mandatum imperator. clericis acquisitionem bonorum immobilium vetans. Status Sil. pactum ineunt (Vratisl.) de bonis a clericis vi testamentorum acquirendis, cui episcopus se opponit.
1680.		fundamentum sacelli S. Elisabethae in eccl. cathedr. 18. Iulii ponit, cuius officio 6. instituit clericos beneficiatos.		Canonici eccl. cathedr. <i>dalmutias</i> commutant cum <i>mucettis</i> (<i>Muzet</i>) coccinei, non purpurei coloris.
1682.		†. 1671 — 1682. 19. Febr.	11.	Litibus in capitulo de electione novi episcopi exortis, <i>interregnum</i> 1. an. 4. mens.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		<i>Capucini</i> Vratisl.
		Consecratio eccl. Capucinatorum Vrat. a Suffragan. <i>Carolo Neander</i> .
		Monasteriis ducat. Vratisl. ius cerevisias coquendi conceditur. <i>Franciscani</i> Namslaviae monasterium recipiunt.
		Institutio <i>Carmelitarum Strenzii</i> in duc. Wohlav. ab <i>Adamo L. B. de Garnier</i> . <i>Capucinatorum</i> Svidnicii a <i>Comite de Nostitz</i> .
		<i>L. B. de Garnier</i> morit. Strenzii, <i>Carmelitarum</i> laicus; collegio S. I. Vratislavi. quinque vicos cum bonis legat.
		<i>Capucini</i> Bregae instituuntur a <i>Leopoldo</i> , imperatore.

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1685.	49.	<i>Franciscus Ludovicus</i> , Palatinus, diutissime dioecesi saluberrime praefuit, postul. 30. Iunii;		
1684.		Summus Silesiae Praefectus;		Fundatio <i>Tharoultiana</i> aegrotis inserviens — <i>Guilelmus L. B. de Tharoult</i> , Canonic. eccl. cathedr. fundator — 20000. flor.
1685.				
1686.				
1687.				Edictum imperatoris de tutela nobilium religionis protest.; habeant tutores acatholicos, quibus tamen adiungantur tutores catholici.
1691.		innovat eccl. parochialem Ottmuchiensem;		
1692.				<i>S. R. I. Comes de Collowrath</i> , Ord. Melitens. Praefectus, eccl. Corporis Christi Vratisl. cum pagis et villis ante annos ducent. magistratui pignori oppositam redimit.
				<i>Sanctio pragmatica</i> , qua clericis saecularibus et monasteriis acquisitio bonorum temporalium absque placito regio prohibetur.
1693.				Vicarius Generalis ab episcopo constituitur. Instructiones pro officialatu consistoriali dd. 17. Iulii 1693. et 1. Martii 1694.
1694.		episcopus Vormatiensis;		Instructio pro Vicario Generali dd. 1. Martii.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		<i>Franciscani</i> Vratisl. ad S. Antonium.
		Moniales S. Ursulae Vratisl. emunt domum ducalem Bregensem in platea vulgo <i>Schubbrücke</i> dicta, hodie <i>Polizey-Bureau</i> .
		<i>Franciscani</i> Rattiboriae; fundatores <i>L. B. de Cottulinsky</i> — 3500 flor. et materiam aedificii omnem, et <i>Comitessa de Wengersky</i> duos domos donat.
		<i>Carmelitae</i> Freystadli emunt arcem ducalem dirutam 2150 flor. — introducuntur a Capitaneo ducatus Glogov., <i>Christiano Com. de Nostitz</i> . Moniales S. Augustini in arena Vratisl.
		Jubilaeum IV. in coenobio <i>Grüssoviensi</i> — Bernardus Abbas fundamenta ecclesiae S. Iosephi ibi.

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta principia.	Anni regimini.	Eventus historici.
1695.		Praepositus Elwangen- sis; Supremus Ord. Teu- tonici Magister;		Cives Bitschinenses eccl. parochialem Catholicis tradere nolunt — lites. Canonici eccl. cathedr. insignia recipiunt: crucem pectoralem caput S. Ioannis repraesentantem cum inscriptione: „Secura Mens Iuge Convivium“ — dominic. IV. Quadrag. — quondam aurea cruce in catena aurea dependente erant ornati.
1696.				
1697.				Declaratio instructionis pro Vicario Generali dd. 20. Martii.
1698.				Concionatores silvatici in montibus (Busch = Prediger).
1699.				Plures eccl. a Protestantibus occupatae in ducat. Lignicensi, Bregensi et Wohlaviensi Catholicis traduntur. <i>Sanctio pragmatica</i> dd. 26. Octobr.
1700.				<i>Vicariatus Generalis</i> in spiritualibus — 30. April.
1701.				Mandatum imperator. de pastoribus ecclesiarum beneficii imperatoris (Gnaden-Kirchen), et illarum ecclesiarum, quae in ducat. Lignicensi, Bregensi et Wohlaviensi sunt patronatus imperatorii. Decretum Vic. Generalis de rationibus ecclesiasticis, et de administratione aerarii sacri. Decretum supremae curiae de praedicatoribus silvaticis, dd. 20. Decembr.
1702.				<i>Universitatis Leopoldinae</i> exordia laetissima. Mandatum imperator. de non amovendis, nec promovendis curatoribus aeditis et scholarum magistris invitis ecclesiarum patronis.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
		<i>FF. Misericordiae</i> Teschini.
		<i>Bernardus Rosa</i> , abbas Grüssoviensis morit. — oratio, quam moriens ad fratres dixit in Henelii Silesiographia.
		<i>Eremitae S. Augustini</i> Strelinae. Monasterium et eccl. S. Clarae Vratisl. aedificatur. PP. S. I. Lignicii.
	XXVIII.	Moniales tertii Ord. S. Francisci Iavoriae. Moniales S. Ursulae Svidnicii. Franciscani Lignicii.

Series annor.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1703.				
1704.				Mandatum imperator. de non liberandis pastoribus protest. a tributis et censibus.
1705.				Eccl. parochialis <i>Raudtae</i> Catholicis traditur.
				Protestantes tres tantum ecclesias possident in ducatu Lignicensi.
				Copiae Caroli XII., Sueciae regis, Silesiam invadunt.
				Querelarum libellus a Protestantibus imperatori traditus.
1707.				<i>Conventio Alt-Ranstadiensis</i> 12. August. (22.) Art. I. §. 1 — 11.

Principes.	Synodi.	Monasteria.
4. 5. Maii. <i>Iosephus I.</i>		<i>Benedictini Wahlstadii.</i> <i>Franciscani Aurimontii.</i>

Perio

A conventione Alt-Ranstadiensis ad nostram

Series ann.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1707.				Breve apostolicum Clementis XI. P. ad imperatorem de conventione Alt-Ranstadiensis. Commissio imperatoria de tradendis ecclesiis; — comitia Lignicii 31. Octobr. Wohlaviae 14. Novembr. Bregae 21. eiusd.
1708.				Formula iurium stolae (Tara-Stola dd. Breslau d. 18. Febr.) Edictum imperator. ad patronos ecclesiarum dd. 30. August. <i>Legatum Iosephinum</i> 100000 flor. <i>Antonius Hadrianus L. B. de Blenken et Leopoldus Fridericus Com. de Wolkenstein</i> , Canonic., benefactores ecclesiarum in dioec. clarissimi. Protestantibus 119. ecclesiae traduntur. Institutio consistorii protest. Bregae, Lignicii et Wohlaviae. Ecclesiae beneficii imperatorii <i>Sagani, Freystadii, Cervomontii, Landshuti, Militschii, et Teschini</i> .
1709.				Edictum imperator. vulg. <i>Erecutione Receß</i> , dd. 8. Febr. Mandatum imperat., quo clerici prohibentur, ne tutoris munere fungantur.
1710.		Coadiutor Moguntinus.		Edictum aliud de apostasia.
1711.				
1712.				<i>Pietismi</i> vestigia in ducatu Bregensi.

us IV.

usque aetatem; seu ab an. 1707 — 1821.

Principes.	Monasteria.
† 15. Aprilis. <i>Carolus VI</i>	<i>Carmelitae</i> Wohlaviae a L. B. de Garnier e testamento illius instituti.
	<i>FF. Misericordiae Vratish</i> , ab equite <i>Cox de Oxle</i> instituti; 14. Maii.

Series annor.	Num. Episco- porum.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1715.				Parochis interdicatur duplicem acci- pere pecuniam pro baptismo sabba- tho sancto post benedictionem fontis S. collato. Edictum imperator. de exequiis no- bilium et de promulgatione matri- moniorum Lusatarum et Saxonum in Sil. Mandatum supremi regiminis, sodali- tio canonicorum eccl. cathedr. eos tantum esse adscribendos, qui <i>iuri- bus incolatus</i> in Sil. gaudeant.
1715.		erigit Orphanotro- pheum Vratisl.		<i>Pietismi</i> adseclae Glauchae super. in circulo Trebnic.
1716.		Aepus Trevirensis;		
1717.				Visitatio dioecesis ab an. 1717—1722. Decretum Vicariatus Gen. scholas sal- tem semel per hebdomad. a parochis esse visitandas, dd. 28. Decembr.
1718.				<i>Pietismus</i> Reichenbachii, Franken- steinii et in ducat. Teschinensi — <i>Ioan. Mischke</i> et <i>Ioan. Sauerbrey</i> , pastores, propagatores illius.
1719.				Missionarii S. I. contra haeresin Schwenkfeldianam in ducatu Svidnic. Lignic. et Iavoriensi, mens. Decembr.
1720.				<i>Harpersdorfii</i> — PP. <i>Milan</i> et <i>Ca- rolus Regent</i> . Hospitale ad Matrem dolorosam Vrat. conditur.
1722.				Statuta nova de requisitis candidati ca- nonicatus eccl. cathedr. — triennium studii theologici in Universitate ca- tholica; honores doctoratus aut sal- tem licentiatu in Theologia, Iure canonico aut Medicina; aetas saltem 14. ann.; sit indigena; intra anni spatium ab inscriptione in ordinem canonicorum capitular. ad presbyte- ratus ordinem promoveatur.
1723.				Decretum episcopale de examine <i>con- cursus</i> dicto pro adspirantibus ad be- neficia parochialia. Decretum episcopale de cultu divino et visitatione aegrotorum.

Principes.	Monasteria.
	<i>Moniales S. Magdalenae de Poes- nit. Nissae.</i>
	<i>S. R. I. Com. ab Hohberg</i> ord. Praemonstrat. ad S. Vincentium Vrat. professus Lutheri dogmata amplecti- tur.

Series annor.	Numerus eorumque gesta praecipua.	Nomina	Anni regiminis.	Eventus historici.
1724.				Mercatura ad ecclesiarum portas in festis patrocini prohibetur. <i>Alumnatus</i> , cuius primi auctores <i>Maria Comitessa ab Hatzfeld</i> et <i>Lotharius Comes ab Hatzfeld</i> , Canonic. eccl. cath. et Officialis.
1725.				Com. a Frankenberg, Decanus et Vicar. Gen. ecclesiam cathedr. lapidibus marmoris pribornici sternendam curavit.
1726.				
1728.				Decretum Vic. Gen. communionem paschalem etiam extra ecclesiam parochialem licitam asserens exhibita scheda confessionis parochi ordinario.
1729.		Aepus Moguntinus; aepiscopatum Trevirensis resignat;		
1730.				Edictum imperator. de supprimendo <i>Pietismo</i> .
		redimit pagum Smogroviensem 50. mil. flor.;		
1731.				Edictum imperator. de agris parochialibus et de iuribus stolae. Cura causarum piarum instituitur, quae tamen iam 2. April. an. seq. cessat. (<i>General-Ober-Inspection-Commission der causarum piarum</i> — 29. März 1731.)
1732.		†. 1683 — 1732. 19. April. 50. <i>Philippus I.</i> S. R. I. Com. de Sinsendorf, S. R. E. Cardinalis Presbyter; elect. 14. Iulii.	49.	Com. de <i>Stratmann</i> , Canonic. eccl. cathedr. effigiem S. Ioannis Nepomuceni insignem in insula S. Ioannis impensis suis erigit.

Principes.	Monasteria.
	Edictum imperator. de electione abbatum et abbatissarum.
	Fundatio collegii Piarum Scholarum <i>Albo-Aquae</i> a Iacobo Ernesto Principe de Lichtenstein, Aepo Salisburgensi.
	<i>Innocentius</i> , abbas <i>Grüssoviensis</i> fundamenta eccl. maioris ponit, cuius structuram <i>Benedictus</i> an. 29. continuat; <i>Placidus</i> perficit. <i>Com. ab Hohberg</i> , abbas ad S. Vincentium Vratisl. sacellum dolorosae Matris exstruit.

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1734.				Decretum episcopale de librorum iudiciis. Pacta inter episcopum et capitulum de iurisdictione civili; de obsignatione, et de exstrukione pontium et strati in insula S. Ioan. Edictum imperator. tres tantum patrilinos admittendos esse statuens, et Christianis vetans, ne Iudaeorum servitia quaerant.
1736.				Statutum capitulare in collegium canonicorum eccl. cathedr. <i>nobiles natu</i> tantum esse adsumendos Litterae circulares de scholis et instructione prolium agentes, dd. 23. August.
1737.				Pecunia in usus belli contra Turcas gerendi a clero exigitur consentiente Pontifice.
1738.				Missionarii S. I. Vratisl., Neofori et in ducatus Münsterbergensi, Iavariensi et Glogoviensi (<i>Missionen Kreuze</i>). Edictum imperator. de non adhibendis patrilinis acatholicis.
1739.				Aliud de educatione prolium acatholicarum.
1740.				Mandatum episcopi, ut clerici saltem dimidio anno in Alumnatu in officiis et functionibus animarum curae instruantur. Capitulum cathedr. imperatrici munus 50. mil. flor. offert.
1741.		Freiwaldam in duc. Nissensi commigrat;		Insula S. Ioannis a Borussis obsidetur 2. Ianuar. Edictum regium liberum religionis exercitium coetibus christianis spondens. Praefectus copiarum austriacarum Nissae <i>de Roth</i> hospitale ad SS. Trinitatem ante portam Vratisl., ecclesiam et monasterium Franciscanorum, ac monasterium monialium S. Magdalenae defensionis causa solo acquari iubet.

Principes.	Monasteria.
	Moniales S. Elisabethae quatuor Bre-gae; dein Vratisl. <i>L. B. de Striegelheim</i> , Praepositus eccl. cathedr., patronus earum.
	Inauguratio monasterii earum in ci-vitate nova, mens. Februar.
†. 20. Octobris. <i>Maria Theresia.</i>	
<i>Silesia</i> <i>sub imperio borussico.</i> <i>Fridericus II.</i> confirmat privilegia et immunitates capituli cathedr.	

Series annor.	Num. Episcoporum.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regimini.	Eventus historici.
1742.		a copiis borussicis capitur et in arce Ottmuchiensi iussu regis detinetur; sub praesidio militum Vratisl. ducitur; 15. April; libertatem recipit 18. April.		Edictum regium de administrandis sequestro bonis capitulorum eccl. cathedr. et S. Crucis, dd. 10. August. Capitulum cathedr. (<i>de Striegelheim</i>, Praepositus et <i>de Rummerskirch</i>, Decanus), capitula collegiata, coenobia et monasteria homagium praestant, 7. Novembr. Litterae regiae (<i>Notifications-Edict</i>) de iurisdictione episcopali. Consistoria regia Vratisl. et Glog. mai. Consistorio episcopali ii tantum reservantur matrimoniorum casus, si ambo sint religionis catholicae, maritus et uxor; 15. Ianuar. Consistoria Protest. Vratisl., Glogoviae mai. et Oppolii. Edictum regium de sepeliendis Protest. in coemeteriis catholic. 18. Martii; 20. Sept. et 19. Iulii 1743. Nova Vicariatus Gener. institutio. Rex tribunal catholic. Berolini erigendum promittit. <i>Pax.</i> (Articulo 6. pacis praeviae 11. Iunii, et artic. 6. documenti pacis definitivae 28. Iulii, regia auctoritate <i>statu quo</i> ecclesiae catholic. firmatur). Litterae episcopales unitatem et pacem esse servandam cum acatholicis, voces <i>haeretici</i>, <i>haereses</i> vitandas; 28. August. Decretum episcopale de collegii arcani membris (<i>die Freymauer betreffend</i>). Suffragan. <i>Elias Daniel de Sommersfeld</i> †. Lites de nominatione ad munera et dignitates ecclesiarum patronatus regii. Edictum regium catholicis opera servilia in quatuor supplicationum diebus (<i>Bet- und Buß-Tage</i>) interdicens. Decretum supremi tribunalis Vratisl. ad Inspectores et Pastores primarios in ducatibus Svidnicensi et Iavoriensi de non peragendis actibus ministerialibus sine litteris dimissoriis Parochorum catholicorum, dd. 17. Decembr.

Principes.	Monasteria.
1. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 2. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	1. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent. 2. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent.
3. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 4. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	3. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent. 4. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent.
5. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 6. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	5. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent. 6. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent.
7. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 8. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	7. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent. 8. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent.
9. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 10. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	9. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent. 10. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent.
11. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 12. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	11. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent. 12. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent.
13. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 14. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	13. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent. 14. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent.
15. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 16. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	15. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent. 16. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent.
17. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 18. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	17. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent. 18. Monasteria sunt loca in quibus homines in rebus publicis auctoritatem habent.

Series annor.	Numerus eorumque gesta praecipua.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
				Decretum aliud episcopi, litteras has non desiderandas esse ratione familiarum ipsorum Pastorum.
1743.				Edictum regium reciprocum, dd. 22. Decembr. Intra Vicariatui Gen. in litteris nuntiis denegata, a rege illi conceduntur. <i>Philippus S. R. I. Com. de Schaffgotsch</i> , Praelatus Custos eccl. cathedr., Praepositus eccl. colleg. S. Crucis etc. Abbatiae in arena benignitate regis praeficitur; mox Coadiutor episcopi eligitur.
1744.				Electio Coadiutoris 16. Martii, cui confirmatio pontificia denegatur.
1746.				Transactio inter Pontificem et Regem de confirmatione Coadiutoris.
1747.		proficiscitur Salisburgum eligendi Aepiscopi gratia. †. 1752 — 1747. 28. Septembr.		Edictum regium de promulgatione trina sponsorum. Lites de obsignatione, quas Nuntius Apostolicus Varsoviensis, <i>Archinto</i> , Aepisc. Nicaenus, transigere studet.
1748.	51.	<i>Philippus II.</i> Gothardus S. R. I. Com. de Schaffgotsch, elect. 5. Febr. consecrat. 1. Maii a Suffraganeo d' Almesloe;	15.	Edictum regium (<i>Assurations-Acte</i>) de libera in posterum electione episcopi, dd. 8. Ianuar. et de perceptione fructuum episcopatus tempore sedis vacantis. Concordatum Pontificem inter et regem de iurisdictione pontificia in terris borussicis exercenda — 6. Octobr. Decretum episcopale susceptionem candidatorum in monasteriis et coenobiis limitans; mens. Novembr.
1749.		visitat dioecesim trium annorum spatio;		Litterae episcopales. <i>Ignatius Felbiger</i> , Can. reg. Later. Sagani, dein Abbas, mappam dioecesanam conficit.
1750.				Edictum regium milites iurisdictioni concionatorum militarium subiiciens.

Principes.	Monasteria.
	Dominicani Nissae in civitate Friderici- tiana.
	Moniales S. Magdalenae ab episcopo iterum introducuntur Niss.

Series annor.	Nume- rus eporr.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
				Edictum religionis (Religions-Regle- ment) 18. capit. de iuribus cleri- corum; annexae sunt formulae in- rium stolae duplices, dd. Berlin den 8. August 1750. (Reglement, nach welchem künftig die Gravamina in geistlichen Sachen der in Schle- sien subsistirenden Religionen abge- machet werden sollen. Bresl. v. Jac. Korn. 15 fol.)
1751.				Querelae Parochorum catholicor. ad- versus edictum religionis. Interces- sio episcopi hac in causa. Septem Praelaturae eccl. cathedr. ius insulae a Pontifice accipiunt. <i>L. B. de Brunetti</i> , Vic. Gen.
1752.				Edictum regium de educatione pro- lium, quarum parentes morientes ad alia transierint sacra.
1753.				Edictum regium legata pro causis piis 500. imperial. excedentia prohi- bens; exceptis legatis pro mona- steriis FF. Misericordiae et monialium S. Elisabethae et Ursulae, hospitali- bus, orphanis et studiosis; — si- mul de haereditate Religiosorum agens. —
1754.				Demonstratio episcopi. Mitigatio edicti antecedentis, prohi- betur tamen, ne hospitalia, domus orphanorum et monasteria, bona immobilia e testamentis acquirant. Edictum regium de iurisdictione Vi- cariatus Gen., dd. 20. April. — an. 1740. normalis statuatur. Clerici ordinum minorum militiae no- men dare coguntur. Breve pontificium de sublatione festo- rum quorundam, manente tamen obligatione Missae sacrificium audien- di vigilasque observandi. Festum Visitationis B. M. V. in do- minicam proximam transfertur.
1755.				Querelae dominorum acatholic. de subditis catholicis; qua re edictum regium iubet, ut sacra in festis sub- latis per aestatem hora VIII. et per hiemem hora IX. finiantur.

Principes.	Monasteria.
	<i>Capucini</i> Neostadii in monte Ka- pellen-Berg a mercatore <i>Paulo</i> <i>Weidinger</i> instituuntur.
	<i>Moniales S. Elisabethae</i> Teschini Vratislavia venientes (Maria Magda- lena Glonikh et Maria et Xaveria Frank, sorores germanae.)

Series annor.	Numerus eorumque gesta praecipua.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1756.				Dispensatio a ieiunio quadragesimali usque ad feriam V. p. dominic. Passionis inclus. Edictum de placeto regio. <i>L. B. de Brunetti</i> Vic. Gen. munere suo inoveitur et Glogoviam mai. in exilium mittitur, in cuius locum sufficitur Suffrag. <i>d'Almesloe</i>, qui 1. Septembr. Magdeburgum captivus ducitur. <i>Ceslaus Com. de Schaffgotsch</i>, episcopi frater, Suffragan.
1757.		paroch. admonet litteris episc., ut parochianis fidem erga regem inculcent, dd. 17. Martii; appropinquantibus copiis austriacis Ioannibergam petit iussu ducis austriaci; ante discessum sacra solenniora et <i>Te Deum</i> in cathedr. celebrat ob victoriam Austriacorum e Borussis reportatam; <i>L. B. de Frankenberg</i>, Archidiacon., Vic. Gen. constituit; discedit 5. Decembr., qua apud Leutham pugnatum est;		Rex litteris Naumburgi scriptis episcopum vehementer reprehendit, dd. 22. Septembr. Rex cancellarium episcopalem <i>de Romberg</i> capi et scripta episcopi perquiri iubet.
1758.		defendit se litteris Nicolsburgi ad regem scriptis, dd. 30. Ianuar.		Bornssi 22. Decembr. Vratisl. Rex capitulum cathedr. et Iesuitas de perfidia reprehendit (Iesuitis dixit: <i>schert euch zum Teufel</i>). Duo superiores monasterii cuiusvis et Iesuitae octo in custodiam dantur. Bona episcopi mobilia in aedibus episcopalibus Vratisl. a fisco regio continentur; supellex aurea auferitur, insignibus prosapiae episcopi, non episcopatus obsignata. — Demonstratio capituli cathedr.

[illegible]

Series annor.	Numerus eporr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
				Petitionibus Protestant. ecclesiae catholic. in locis, in quibus catholici desunt, iussu regis clauduntur; iura stolae et decimarum Pastorib. protest. conferuntur. <i>Nexus parochialis solvitur</i>, edictis regiis, dd. 31. Decembr. 1757.; 11. Ianuar. 1758.; 8. Martii et 28. et 29. Decembr. an. eiusd. Octaginta mil. imperial. regi; mutuo dantur ab episcopo duae partes, a capitulo una. <i>Bastian</i>, Canonic. eccl. cathedr., Vicarius Gen. a rege constituitur, quo recusante capitulum negotia Vicariatus Gen. gerit.
1759.				Incendium magnum in insula S. Ioannis, in domo <i>Groß-Kretscham</i>, aegrotis militibus suscipiendis destinata exortum; — 10. Iunii. Breve pontificium de praefatione SS. Trinitatis in dominicis per annum canenda.
1760.				Breve apostolicum de altaribus privilegiatis et de absolutione generali.
1763.				<i>Pax Hubertsburgica</i>, 15. Februar. <i>Mauritius de Strachwitz</i>, Decan. eccl. cathedr., ab episcopo Vicarius Gen. constituitur. Demonstratio Vicariatus Gen. ad regem de iuribus stolae, irrito conatu. Visitatio dioecesis episcopo vetatur a rege.
		revertitur in Sil.; exul Oppolii;		Edictum regium de iureiurando a clericis et Iudimagistris ad formulam a rege praescriptam dando. Demonstratio Vicariatus Gen. de verbis: wenn Jemand wider diesen Eid handelt, ihm diese Sünde weder in dieser, noch in jener Welt vergeben werden könne.
1764.				Dissidia de iureiurando inter capitulares eccl. cathedr.
		privatur iuribus spiritualibus et temporalibus Abbatis in arena, reditionibusque episcopatus ditionis borussicae; mens. April.		

Principes.	Monasteria.
1. Princeps 2. Princeps 3. Princeps 4. Princeps 5. Princeps 6. Princeps 7. Princeps 8. Princeps 9. Princeps 10. Princeps 11. Princeps 12. Princeps 13. Princeps 14. Princeps 15. Princeps 16. Princeps 17. Princeps 18. Princeps 19. Princeps 20. Princeps 21. Princeps 22. Princeps 23. Princeps 24. Princeps 25. Princeps 26. Princeps 27. Princeps 28. Princeps 29. Princeps 30. Princeps 31. Princeps 32. Princeps 33. Princeps 34. Princeps 35. Princeps 36. Princeps 37. Princeps 38. Princeps 39. Princeps 40. Princeps 41. Princeps 42. Princeps 43. Princeps 44. Princeps 45. Princeps 46. Princeps 47. Princeps 48. Princeps 49. Princeps 50. Princeps 51. Princeps 52. Princeps 53. Princeps 54. Princeps 55. Princeps 56. Princeps 57. Princeps 58. Princeps 59. Princeps 60. Princeps 61. Princeps 62. Princeps 63. Princeps 64. Princeps 65. Princeps 66. Princeps 67. Princeps 68. Princeps 69. Princeps 70. Princeps 71. Princeps 72. Princeps 73. Princeps 74. Princeps 75. Princeps 76. Princeps 77. Princeps 78. Princeps 79. Princeps 80. Princeps 81. Princeps 82. Princeps 83. Princeps 84. Princeps 85. Princeps 86. Princeps 87. Princeps 88. Princeps 89. Princeps 90. Princeps 91. Princeps 92. Princeps 93. Princeps 94. Princeps 95. Princeps 96. Princeps 97. Princeps 98. Princeps 99. Princeps 100. Princeps	Mandatum regium ad coenobia de officinis (Fabriquer) erigendis.

Series annor.	Num. Episco- porum.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1765.				Instruction, nach welcher sich die katholischen Pfar- rer auf dem Lande bey Ver- besserung des katholischen Schulwesens in Schlesien und der Grafschaft Glatz achten haben — public. 7. Ja- nuar. 1765.
				Edictum regium de exhibenda a Vi- cario Generali camerae regiae quovis mense brevi descriptione bullarum, brevium apostolicorum, nec non de- cretorum absolutionis a fuga militum et delictis civium erga regem et rem- publicam commissis.
				Demonstratio Vicarii Gen.
				Breve apostolicum de indulgentiis supplicationum 40. horr. a dominic. Septuagesimae, et feria V. ante do- minicam Quinquagesimae.
				Breve apostolicum de matrimoniis, si uxor sit acatholica, quae valida declarantur.
				Scholae emendatae ab abbate Fel- biger.
				Leges scholarum regiae (Schul-Regle- ment vom 3. November 1765.)
1766.				Decretum Vicarii Gen. animarum cu- ratoribus et pastoribus strenuam ha- rum legum observationem mandans, dd. 29. Decembr. 1765. publ. 6. Ja- nuar. 1766.
		Ioannisbergam profisci- tur;		Quarta pars reddituum primi anni a quovis parcho facto ad aerarium se- minarii erudiendorum ludi magistro- rum solvi debet.
				Seminarium erudiendis ludimagistris Vratisl. erigitur.
1769.				Camera regia administrationem bono- rum episcopalium suscipit.
				Mauritius de Strachwitz Vicarius apostolicus.
				Milites a ieiunio servando dispensan- tur.
1770.				Edicto regio coniugia clandestina in- valida declarantur.

Principes.	Monasteria.
1. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 2. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	1. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt. 2. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt.
3. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 4. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	3. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt. 4. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt.
5. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 6. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	5. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt. 6. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt.
7. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 8. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	7. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt. 8. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt.
9. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 10. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	9. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt. 10. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt.
11. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 12. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	11. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt. 12. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt.
13. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent. 14. Principes sunt homines qui in rebus publicis auctoritatem habent.	13. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt. 14. Monasteria sunt loca in quibus homines ad vitam contemplativam se dedunt.

Series annor.	Num. Episco- porum.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1771.				Transactio inter Mariam Theresiam imperatricem et regem Fridericum de episcopatibus Vratislav. et Olomucensi; non confirmatur a rege.
1772.				Demonstratione a rege facta dioecesi- sani ab obligatione Missae sacrificium audiendi in festis sublati et vigiliis celebrandi dispensantur a pontifice. Decretum Vicariatus Gen. in festo SS. Apostolorum Petri et Pauli commemorationem omnium apostolorum, et in festo S. Stephani Proto-Martyris commemorationem omnium martyrum in Missa et Officio esse ad- dendam.
1774.				Edictum regium, quod militibus catho- lic. baptismum et benedictionem nuptiarum a sacerdotibus catholicis concedit, soluta tamen concionatori militari stolae pecunia. Edictum regium pro Universitate Vratisl. et gymnasiis catholicis in Sil. et comitatu Glacen. (<i>Schul-Regle- ment für die Universität zu Bres- lau und die Gymnasien in Schle- sien und der Grafschaft Glaz. dd. 11. Decembr.</i>)
1775.				Edictum regium de examine instituen- do ante baptismum Iudaeorum.
1776.				Litterae episcopales a Vicario apostolic. emissae, dd. 1. Septembr. Institutum scholarum regium (<i>Königl. Schulen-Institut</i>) — bona temporalia S. I. reservantur institu- to. (<i>Instruction für die Priester des königl. Schulinstitutes vom 26. August.</i>) — <i>Anton Zeplichal</i> , S. I., Philos. et Theolog. Dr. Scho- larum Director supremus. — Litterae encyclicae episcopales, dd. 2. August. Breve apostolicum de dispensatione in impedimentis matrimonii inter coniuges diversae confessionis chris- tianae.

Principes.	Monasteria.
	Promulgatio bullae pontific. de sub- latione Iesuitarum a rege interdicatur, adversante Vicario apostolic. <i>Mauritio de Strachwitz.</i>
	Sublatio Iesuitarum mens. Februar. (Vratisl. 5.) Consecratio ecclesiae O. P. Nissae.

Series annor.	Nume- rus eporr.	Nomina eorumque gesta prae- cipua.	Anni regimi- nis.	Eventus historici.
1778.				Edictum regium de baptismo Iudaeorum — testimonium consensus parentum, aut tutorum; testimonium morum.
1780.				Decretum Vicariatus Gen. de sacerdotibus peregrinis.
1781.				<i>Mauritius de Strachwitz</i> †; frater defuncti, <i>Ernestus de Strachwitz</i> , Archi-Diacon., Vicarius Gen., in cuius locum rex <i>Anton. de Rothkirch</i> , Suffragan., assentiente Pontifice sufficit.
1782.				Edictum regium de educatione prolium spuriarum. Decretum Vicariatus Gen. de prolatione temporis paschalis.
1785.				Campanarum sonitus tempestatibus exortis edicto regio prohibetur.
1786.		spes Vratisl. redeundi.		
1787.				<i>Iosephus Christianus</i> , Princeps ab Hohenlohe-Waldenburg-Bartenstein, Chorepisc. Coloniensis, Canonic. Argentinensis et Vratisl. <i>Coadiutor</i> eligitur 12. Novembr.;
1788.				Canonici eccl. collegiatae Glogoviae mai. regis clementia cruce pectorali ornantur, quae Oppoliensibus denegatur. A Coadiutore 130. mill. imperial. aeris alieni contrahuntur, adsentiente rege et capitulo. Edictum de concordia christiana (<i>Toleranz-Edict.</i>) Bona <i>instituti regii scholarum</i> venduntur.

Principes.	Monasteria.
	Edictum regium de sororibus tertii ordinis S. Francisci. Monasteria nunquam tollenda esse rex sanctissime promittit.
†. 18. Augusti. <i>Fridericus Guilelmus II.</i>	
	A monasteriis collecta levandis militibus debilibus, singulis annis solvenda exigitur.

Series annor.	Numerus eport.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1789.				Breve apostolicum de translatione festorum <i>Nativitatis et Assumptionis</i> B. M. V. et patrocini in dominicam sequentem, dd. 19. April. item de celebrando festo fori (<i>Buß-Tag</i>). — Rex hoc primum a Pontifice regio nomine compellatur. Edictum regium clericos in Sil. inferiori natos in superiori esse adhibendos et e diverso. Edictum aliud, quo Theologiae studiosi in Universitate ad lectiones de lingua polonica frequentandas obligantur. Coadiutor in episcopum Lerensem promovetur; Argentinae consecratur. Canonica pro 18. virginibus nobilibus <i>Barschaviae</i> in duc. Glogoviensi a <i>Barbara Com. de Campanini</i> erigitur — 10. Decembr. E redditibus Universitatis Leopoldinae 10. mil. imperial. in usum Hallensis, Viadrinae et Regiomontanae quotannis solvi debent.
1790.				
1791.				Incendium saevum in arena et insula S. Ioannis 25. et 26. Maii. Lites inter Vicariatum Gen. et magistratum Boleslaviensem de coemeterio sepulcris Catholicorum et Protestantium inserviando. Lectiones in lingua polonica a Theologiae studiosis audiendas esse, denuo inculcatur gravi monito camerae regiae ad Vicariatum Gen. Edictum regium de studiis limitandis catholicorum egenorum. dd. 19. Novembr. (cf. edict. dd. 9. Augusti 1764. et 16. Octobr. 1765.) Decretum Vicariatus Gen., quo pompa funebris lue aut variolis correptorum inhibetur, dd. 17. Novembr.
1792.				
1795	†. 1748 — 1795. 5. Januarii.		47.	
52.		<i>Josephus Christianus,</i> S. R. I. Princeps ab Hohenlohe - Waldenburg - Bartenstein.		

Principes.	Monasteria.
	Sublatio monasterii O. P. Teschini.
	Edictum regium de pecunia in electione Abbatis S. O. C. in aerarium publicum solvenda.
	Jubilaeum V. coenobii Grüssoviensis solemne, in vigilia Nativitatis B. M. V. Permutatio monasteriorum Franciscanorum et monialium S. Elisabethae Vratisl.

Series annor.	Numerus porr.	Nomina eorumque gesta praecipua.	Anni regiminis.	Eventus historici.
1796.				Decretum episcopale de examine pro statu clericali <i>concursum</i> dicto.
1797.				Litterae episcopales, dd. 13. Ianuar. et 1. April.
1800.				Translatio domus clericorum corrigendorum Nissa Grottkoviam.
1801.				Nova gymnasiorum catholicor. institutio. — Commissio scholarum episcopalis. (<i>Nenes Schul-Reglement für die Universität Breslau und die damit verbundenen Gymnasien</i> , dd. Charlottenburg den 26sten July 1800. — Studien- und Erziehungsplan für die Universität Breslau und die katholischen Gymnasien in dem Herzogthum Schlesien und der Grafschaft Glatz, dd. 1. August 1801.) Val. Allgemeine Anweisung zur pflichtmäßigen Lehrart in den niedern Stadt- und Landschulen. dd. 6. 1sten Novemb. 1801. — Anweisung für die Kreis-Schulen-Inspectoren in der Breslauer Diöces. dd. Breslau, den 6ten Novemb. 1801.
1802.				Seminarium erudiendis ludi magistris Oppolii.
1803.				Transfertur Glogoviam min.
1804.				Sacra secularia in Universitate Leopoldina — 18. Augusti.
				Edictum regium de instructione religiosa prolium e coniugiis mixtis ortarum, dd. 21. Novembr. 1803. et 28. Ianuar. 1804.
				Edictum aliud tempus definit, quo benedictio matrimonii ab ultima promulgatione fieri debet (6. hebdomad.) — dd. Berolini 22. Februar.
				Edictum supremi ministerii regii de baptismo prolium e coniugiis mixtis ortarum, dd. Berolini 23. Iulii.
				Plagulae dioecesaenae (<i>Diöcesan-Blatt für den Clerus der Fürstbischöflich Breslauer Diöces</i>).
1805.				Decretum episcopale de celebratione <i>festi fori</i> in die cinerum, et <i>festi gratiarum actionis pro messe</i> , dominica 2. in Octobri, dd. 19. Octobr.

Principes.	Monasteria.
† 17. Novembris. <i>Fridericus Guilelmus III.</i>	

Series annor.	Num. eporr.	Nomina episc. eorumque gesta praecepta.	Anni regimini.	Eventus historici.
				Celebratio primae Missae in festo Nativitatis D. N. I. C. et solemnitas resurrectionis in horas matutinas ipsius festi transfertur; decret. episc. dd. 9. Decembr.
1808.				
1809.				Decretum Vicariatus Gen. de prima catechumenorum communione, dd. 26. Octobr.
1810.				Sublatio capitulorum, coenobiorum et monasteriorum, decret. 30. Octobr.; executioni datur a 19. Novembr.
1811.				Decretum episcopale de conventibus archipresbyteralibus, dd. 25. Novembr. Domus sacerdotum emeritorum Nissensis nova institutio (Priester-Haus). Universitas Viadrina coniungitur Leopoldinae. Decanatus Plessnensis et Bythomiensis iurisdictioni episcopi Vratisl. subduntur, detractis districtibus Pilicensi, Sievierensi et Czesstochoviensi; 22. Octobr.
1812.				Inauguratio novi capituli cathedr. in festo titulari S. Ioannis Bapt. Decret. 16. Mart. (quatuor Praelaturae et octo Canonicatus capitul.)
1815.				Gymnasium regium catholic. Glivicii.
1817.		†. 1795—1817. 21. Ianuarii.	22.	Interregnum. Emanuel de Schimonsky, Suffragan., episc. Lerensis et Decanus eccl. cathedr., Administrator Gen. episcopatus. Domus corrigendis clericis in monte Kapellenberg, Neostadii. Decreta Administratoris Gen. de ieiunio rigidiori. Permutatio ecclesiarum Universitatis et S. Matthiae Vratisl.; 24. Febr.
1818.				Conventio Regis clementissimi cum Pontifice Pio VII. (Lusatiae pars ditionis regio - borussicae dioecesi additur.)
1818. et 1819.				
1821.				

Prinapales episcopi	Monasteria.
53 Em. de Schimonsky + 1832 S. 27 12	FF. Misericordiae Pilchovicii ab Anton. Com. de Wengersky instituntur.
54 Leopoldus Comer de Sedlnitzky 1836— aufgibt 1840	Sublatio monasteriorum, exceptis monasteriis FF. Misericordiae et monialium S. Elisabethae et Ursulae.
55 Jos. Krauer Dr 23 43 — 16 44 + 4 5	Moniales O. S. B. Leovalii (Central-Kloster für Kloster-Frauen).
56 Melchior v. Tiefenbrock Baro creatus a Rege Bavariensis electus 1845 solemniter introductus die XVI Julii g. an. Natus est die VII. Januarii 1798 in Thronstadt die 27 Julii 1845 consecratur ab Archiepiscopo Salisburg. principe de Schwarzenberg	

T h e s e s.

I.

Ante Neronem imperatorem non alius caesareum in Christianos strinxit gladium.

II.

Errant omnino, qui velint, Philippum Arabem Christianis se adiunxisse, eumque inter imperatores primum fuisse, qui Christo nomen dederit.

III.

Constantinus M. non miraculo vero, aut divinitus monitus, non proprii commodi studio, aut rationibus mere politicis, sed viso quodam coelesti, instar miraculi ab ipso habito, ad christianorum sacra amplectenda commotus est.

IV.

Sunt, qui Metropolitaram institutionem ab ipso Christo repetant, sunt quoque, qui orbem ecclesiasticum ab Apostolis in provincias distributum, atque Metropolis ab his institutos fuisse contendunt. Verum utramque tanquam com-

mentum reiicimus opinionem. Hinc metropolitanae potestatis originem aevo apostolico recentiorem, seculo secundo non antiquiorem, eamque consuetudine invectam esse adserimus.

V.

Opprobria de *ἱεραρχία*, quibus Protestantes novissimis adhuc diebus Catholicos onerant, non vocem, non rem tangunt.

VI.

Chorepiscopi nec omnibus temporibus, nec ubique iisdem gavisii sunt iuribus; serius tamen veri fuerunt episcopi, ordinariis minores.

VII.

Ius coadiutorem adsumendi primitus penes episcopos fuit, iisque est vindicandum. Hinc I. H. L. B. de Wessenberg legitimus episcopi Constantiensis fuit coadiutor.

VIII.

Canonici non sunt monachi; hinc cucullus, quem gestant in mucettis, superfluous est.

IX.

Ebionaeos non a vili et abiecta eorum de Christo opinione aut mentis tenuitate, aut demum a paupertate, quam propter Christum subierint, sed ab Ebione sectae eorum auctore

nomen suum profiteri, claris veterum testimoniis extra omnem dubitationis aleam ponitur.

X.

Vincentius Lerinensis a Semipelagianismo excusari nequit, qui tamen error sanctitati eius nequaquam obest.

XI.

Marcellinum, Pontificem romanum, durante persecutione Diocletiana, idolis thus adolevisse, mera Donatistarum est calumnia.

XII.

Quanquam *Origenes* inter scriptores ecclesiae graecae facile princeps, ab omni erroris labe defendi nequeat, haereticis tamen vix merito adnumerari potest.

XIII.

Symbolum *Quicumque* nec cum Antelmio Vincentio Lerinensi, nec cum Quesnello et Gazzaniga Vigilio Tapsensi adscribendum est; sed in Gallia elucubratum esse ab ignoto auctore haud abs re coniecturamus.

XIV.

An usus linguae vernaculae in Missae sacrificio, absque ullo unitatis ecclesiae universalis detrimento, adhibere possit? Non videtur. Sed ritus sacrificii incruenti aliquoties per annum, non in sermonibus sacristantum, sed in ipsa sacrificii

actione ad altare populo explicandos esse, omni ratione suademus.

XV.

Expositio Sanctissimi ultimo hebdomadae maioris triduo, rei gestae, quam recolit ecclesia, adversatur, nulla-que defendi potest ratione solida.

E R R A T A.

- Pag. 25. not. 78. l. duodecim — leg. duodecim.
— 50. sub rubrica Eventus lin. 6. l. Victo re leg. Victore.
— 134. l. 1726. leg. 1727.
— 143. sub rubr. Monasteria: institutio monialium S. Elisabethae ad an. 1754.
referenda, et l. *Glonikh* leg. Glenk.
Constanter Brega; Bregens, loco Briga aut Brigens.
-

GEORGE

300,-

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

10769 S

001-010769-00-0